

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2022. gada 9. jūnijā
(OR. en)

10064/22
ADD 1

FIN 648

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2022. gada 8. jūnijs
Saņēmējs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
K-jas dok. Nr.:	COM(2022) 401 final / ANNEXES 1 to 3
Temats:	PIELIKUMI dokumentam KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN REVĪZIJAS PALĀTAM Gada ziņojums par ES budžeta pārvaldību un sniegumu 2021. finanšu gadā

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2022) 401 *final* / ANNEXES 1 to 3.

Pielikumā: COM(2022) 401 *final* / ANNEXES 1 to 3

Strasbūrā, 7.6.2022.
COM(2022) 401 final

ANNEXES 1 to 3

PIELIKUMI

dokumentam

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN REVĪZIJAS PALĀTAI

Gada ziņojums par ES budžeta pārvaldību un sniegumu 2021. finanšu gadā

Annual Management and Performance Report for the EU Budget

Volume II
Annexes

#EUBUDGET

FINANCIAL YEAR

2021

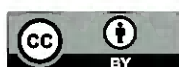
INTEGRATED FINANCIAL AND
ACCOUNTABILITY REPORTING 2021

Budget

The European Commission is not liable for any consequence stemming from the reuse of this publication.

Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022

© European Union, 2022

The reuse policy of European Commission documents is implemented by Commission Decision 2011/833/EU of 12 December 2011 on the reuse of Commission documents (OJ L 330, 14.12.2011, p. 39). Unless otherwise noted, the reuse of this document is authorised under a Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) licence (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). This means that reuse is allowed provided appropriate credit is given and any changes are indicated.

For any use or reproduction of elements that are not owned by the European Union, permission may need to be sought directly from the respective rightholders.

All photos © European Union, unless otherwise stated.

2021 Annual Management and Performance Report for the EU Budget – Volume II – Annexes

Print	ISBN 978-92-76-51013-0	ISSN 2599-7084	doi:10.2761/733952	KV-AQ-22-002-EN-C
EPUB	ISBN 978-92-76-51014-7	ISSN 2599-7092	doi:10.2761/748965	KV-AQ-22-002-EN-E
PDF	ISBN 978-92-76-51012-3	ISSN 2599-7092	doi:10.2761/285345	KV-AQ-22-002-EN-N

Also available:

2021 Annual Management and Performance Report for the EU Budget – Volume I

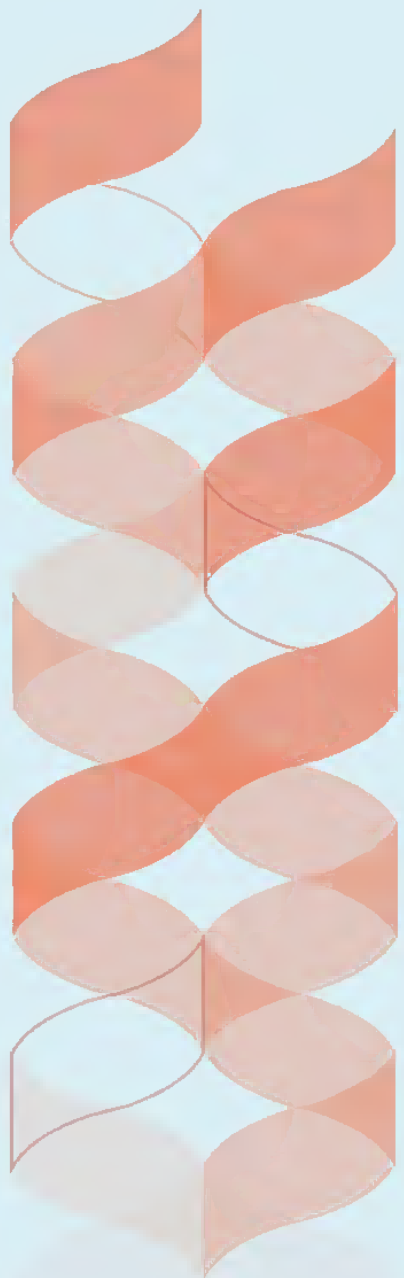
Print	ISBN 978-92-76-49919-0	ISSN 2599-7084	doi:10.2761/022851	KV-AQ-22-001-EN-C
EPUB	ISBN 978-92-76-49866-7	ISSN 2599-7092	doi:10.2761/07897	KV-AQ-22-001-EN-E
PDF	ISBN 978-92-76-49892-6	ISSN 2599-7092	doi:10.2761/093153	KV-AQ-22-001-EN-N

2021 Annual Management and Performance Report for the EU Budget – Volume III – Technical annexes

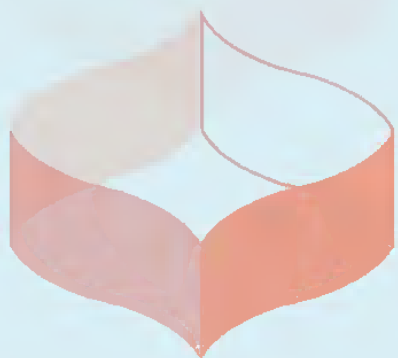
Print	ISBN 978-92-76-51105-2	ISSN 2599-7084	doi:10.2761/762638	KV-AQ-22-003-EN-C
EPUB	ISBN 978-92-76-51106-9	ISSN 2599-7092	doi:10.2761/487237	KV-AQ-22-003-EN-E
PDF	ISBN 978-92-76-51104-5	ISSN 2599-7092	doi:10.2761/064137	KV-AQ-22-003-EN-N

Saturs

1. PIELIKUMS. HORIZONTĀLĀS PRIORITĀTES 2021. GADĀ	5
1. Atveseļošana un noturības veidošana	8
2. Divējādās pārkārtošanās virzība ilgtspējīgai nākotnei	12
3. Ekonomikas, kas darbojas cilvēku labā, veidošana.....	20
4. Eiropas kā ģeopolitisko procesu dalībnieces stiprināšana	28
2. PIELIKUMS. IEKŠĒJĀ KONTROLE UN FINANŠU PĀRVALDĪBA	36
1. Spēcīgi rīki ES budžeta pārvaldībai un aizsardzībai sarežģītā vidē	37
2. Kontroles rezultāti	50
3. Pārvaldības ticamība.....	65
4. Turpmākā attīstība: perspektīva 2022. gadam un tālākai nākotnei	70
3. PIELIKUMS. ATVESEĻOŠANAS UN NOTURĪBAS MEHĀNISMS: JAUNS UZ IZPILDI BALSTĪTS INSTRUMENTS ES ATVESEĻOŠANAI	72

1. pielikums.
Horizontālās prioritātes
2021. gadā

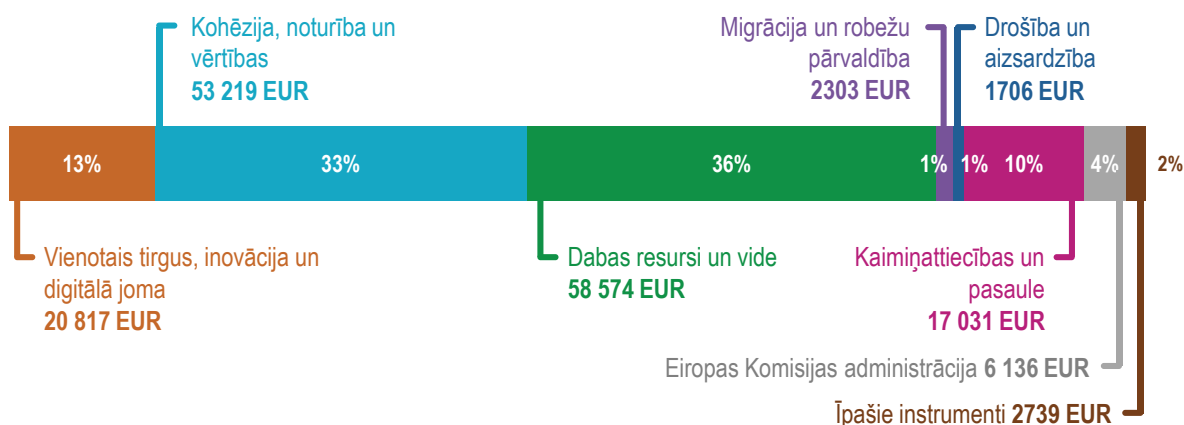

Horizontālās prioritātes 2021. gadā

ES budžets kļūst arvien svarīgāks ES prioritāšu īstenošanas instruments. Budžeta programmas sniedz atbalstu ES iekšpolitikai un ārpolitikai un rada Eiropas pievienoto vērtību, nodrošinot rezultātus, ko nebūtu iespējams sasniegt ar nekoordinētiem valstu izdevumiem. ES programmas ir izstrādātas tā, lai kopā tās veidotu sinerģiju, paātrinātu privātā un publiskā finansējuma piesaisti un nodrošinātu koordinētu stimulu vairākām visaptverošām politiskajām prioritātēm, kas ir būtiskas Urzulas fon der Leienas vadītās Komisijas pamatmērķiem ⁽¹⁾.

2021. gada budžets bija pirmais 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmā. Tas bija ES visaptverošās atbildes reakcijas uz Covid-19 pandēmiju pamatā un ļāva ES ātri un elastīgi reaģēt uz steidzamām vajadzībām. Tas arī turpināja likt pamatus ES turpmākajai ilgtspējai un labklājībai, jo īpaši investējot zaļajā un digitālajā atveseļošanā. Tas ļaus Eiropas sociālajai ekonomikai kļūt noturīgākai un stiprinās darbvieta radīšanu. 2021. gada ES budžeta saistību summa sasniedza 164 miljardus EUR, kas sadalīti šādās izdevumu kategorijās.

Daudzgadu finanšu shēma 2021. g.
Kopā 162 526 EUR

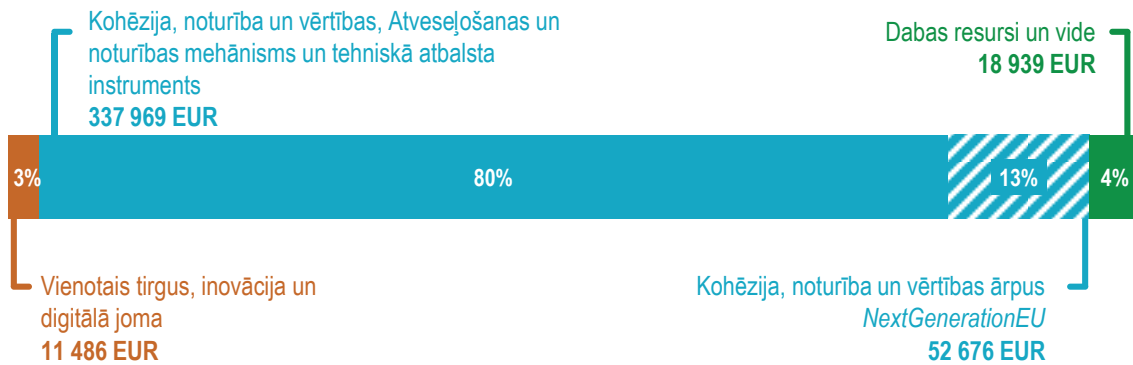
Daudzgadu finanšu shēma: 2021. gada ES budžeta saistību apropriācijas pa budžeta pozīcijām (miljonos EUR).
Avots: Eiropas Komisija.

ES budžetu palielina *NextGenerationEU* ar mērķi novērst pandēmijas ekonomisko un sociālo ietekmi. *NextGenerationEU* ir pagaidu atveseļošanas instruments 807 miljardu EUR ⁽²⁾ apmērā, no kura tiek sniegts atbalsts papildus ES ilgtermiņa budžetam ar uzsvāru uz pirmajiem svarīgākajiem atveseļošanas gadiem. Finansējums no *NextGenerationEU* tiek ieguldīts vairākās programmās, un tādēļ tas ir aprakstīts visā šajā pielikumā.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/political-guidelines-next-commission_lv_0.pdf.

⁽²⁾ 807 miljardi EUR faktiskajās cenās, 750 miljardi EUR 2018. gada cenās.

NextGenerationEU 2021. g.
Kopā **421 070 EUR**

NextGenerationEU saistību apropriācijas pa budžeta pozīcijām (miljonos EUR).

Avots: Eiropas Komisija.

Šajā pielikumā sniegtajā darbības rezultātu analīzē ir aprakstīts, kāds ir bijis ES programmu devums vairākās transversālās un savstarpēji saistītās politikas prioritātēs. Pielikums ir veidots atbilstoši četrām galvenajām tēmām:

- atveseļošana un noturības veidošana,
- divējādās pārkārtošanās virzība ilgtspējīgai nākotnei,
- ekonomikas, kas darbojas cilvēku labā, veidošana,
- Eiropas kā ģeopolitisko procesu dalībnieces stiprināšana.

Šis kopsavilkums papildina 4. pielikumā sniegtos ziņojumus par katru programmu atsevišķi, ko Eiropas Komisija publicē tīmekļa vietnē [saite].

1. Atveseļošana un noturības veidošana

NextGenerationEU ir daudz vairāk nekā atveseļošanas instruments, tas noteiks Eiropas nākotni turpmākajās desmitgadēs. Mēs gādāsim par to, lai mūsu sabiedrība un ekonomika kļūtu spēcīgāka un noturīgāka.

Urzula fon der Leiena

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja

Covid-19 krīze ir izcēlusi ES ekonomiskās, sociālās un institucionālās noturības stiprināšanas stratēģisko nozīmi. Tā ir arī parādījusi, ka steidzami jāceļ ES gatavība krīzēm un reaģēšanas spēja, cita starpā ieguldot spēcīgās veselības sistēmās un pastiprinot ES spēju reaģēt dabas katastrofu un citu ārkārtas situāciju gadījumā.

Šajā iedaļā ir aplūkotas ES reaģēšanas galvenās sastāvdaļas — vispirms saistībā ar atveseļošanas atbalstīšanu un pēc tam attiecībā uz pamatu likšanu stiprākas un noturīgākas ES izveidei.

Atveseļošanas atbalsts tūlīt pēc pandēmijas beigām

Nozīmīgs ES budžeta pasākumu mērķis 2021. gadā bija noturēt atveseļošanu no Covid-19 pandēmijas un tās izplatības ierobežošanai ieviesto ierobežojumu radītā ekonomiskā šoka. Tas galvenokārt tika panākts, izmantojot divvirzienu pieeju: 1) nodrošinot dalībvalstīm pēc iespējas lielāku elastību, kas ļauj pārvirzīt visus 2014.–2020. gada ilgtermiņa budžetā pieejamos resursus pandēmijas izraisīto veselības un ekonomisko seku risināšanai; 2) sniedzot jaunus ES resursus atveseļošanas atbalstam īstermiņā, līdz ir iesakņojusies ilgtermiņa reakcija (aprakstīta turpmāk).

Turpmāk aprakstītie pasākumi ļāva dalībvalstīm pārvirzīt atlikušos resursus no 2014.–2020. gada ilgtermiņa budžeta to atbildes reakcijas uz pandēmiju finansēšanai.

- **Investīciju iniciatīva reaģēšanai uz koronavīrusu** nodrošināja tūlītēju likviditāti aptuveni 8 miljardu EUR apmērā investīciju piesaistīšanai nolūkā mazināt Covid-19 pandēmijas radīto ietekmi, nodrošinot lielāku elastību ES izdevumu noteikumu piemērošanā un paplašinot ES Solidaritātes fonda darbības jomu.
- Tāpat **Papildinātā investīciju iniciatīva reaģēšanai uz koronavīrusu** ievieša ārkārtēju elastību, ļaujot pilnībā izlietot visu neizmantoto atbalstu no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem, piedāvājot segt izdevumus 100 % apmērā no ES budžeta vienam pārskata gadam un vienkāršojot ar programmas īstenošanu, finanšu instrumentu izmantošanu un revīziju saistītās procesuālās darbības.

Pateicoties programmai “Atveseļošanas palīdzība kohēzijai un Eiropas teritorijām” (REACT-EU), kļuva pieejami jauni resursi 50,6 miljardu EUR apmērā ⁽³⁾. REACT-EU ir viena no lielākajām programmām NextGenerationEU ietvaros. Tā tika izstrādāta, lai nodrošinātu finansējumu projektiem, kas attīsta krīzes pārvarēšanas spējas saistībā ar Covid-19, kā arī investīcijām darbībās, kas palīdz sagatavot videi draudzīgu, digitālu un noturīgu atveseļošanu. Darbības ziņā REACT-EU pastiprināja attiecīgās 2014.–2020. gada programmas un papildina 2021.–2027. gada kohēzijas piešķirumus. 2021. gadā tā palīdzēja nodrošināt nepārtrauktu atbalstu veselības nozarei, maziem un vidējiem uzņēmumiem un īstermiņa nodarbinātības shēmām, vienlaikus ieviešot iespēju palielināt digitālās un zaļās investīcijas kā daļu no krīzes novēršanas.

ES budžetam bija arī liela nozīme tiešā reaģēšanā uz ārkārtas situāciju veselības jomā, jo īpaši finansējot daļu no sākotnējām izmaksām no 2,7 miljardu EUR Ārkārtas atbalsta instrumenta.

ES vienojās par pirkuma priekšlīgumiem ar astoņiem vakcīnu ražotājiem (*AstraZeneca, BioNTech–Pfizer, CureVac, Johnson & Johnson, Moderna un Sanofi–GlaxoSmithKline, Novavax un Valneva*) daudzveidīgas vakcīnu stratēģijas ietvaros, kuras mērķis ir pēc iespējas agrāk nodrošināt piekļuvi drošām un efektīvām vakcīnām. Pateicoties šai koordinētajai ES pieejai, dalībvalstis varēja kopīgi uzņemties investēšanas tobrīd neapstiprinātu vakcīnu izstrādē objektīvo risku un tām bija piekļuve plašam potenciālo vakcīnu tehnoloģiju un uzņēmumu klāstam.

Šīs vakcīnas daļēji apmaksāja no ES budžeta ar Ārkārtas atbalsta instrumenta palīdzību. Šis instruments ir paredzēts, lai, daļēji izmantojot ātrus iepirkuma mehānismus, atbalstītu dažādus mērķorientētus pasākumus gadījumos, kad vajadzību apjoma, ātruma vai pārrobežu rakstura dēļ vislabāk izmantot koordinētu ES intervenci.

Pašlaik ES ir viens no augstākajiem vakcinācijas rādītājiem pasaulē — vismaz vienu reizi ir vakcināti 82 % ⁽⁴⁾ ES pieaugušo iedzīvotāju.

Ārkārtas atbalsta instruments finansēja arī ⁽⁵⁾ infrastruktūru sadarbspējīgu Covid-19 vakcinācijas, testēšanas un pārslimošanas sertifikātu izsniegšanai un verifikācijai (izmaksas: 16 miljoni EUR). ES digitālā Covid sertifikāta regula stājās spēkā 2021. gada 1. jūlijā, un tai ir bijusi liela nozīme, jo tā sekmēja iedzīvotāju drošu un brīvu pārvietošanos Eiropas Savienībā pandēmijas laikā un līdz ar to arī ES atvēršanu, kas ir priekšnoteikums ekonomikas atveseļošanai.

Stiprākas un noturīgākas ES veidošana ilgtermiņā

Krīze arī parādīja, cik svarīgi ir īstenot izšķirošus pasākumus spēcīgākas, noturīgākas un ilgtspējīgākas nākotnes veidošanai. Šim nolūkam lielākā daļa līdzekļu no *NextGenerationEU* (līdz 724 miljardiem EUR) ⁽⁶⁾ tiks piešķirti Atveseļošanas un noturības mehānismam. Tas ir inovatīvs, ārkārtējs un pagaidu instruments, kura mērķis ir palīdzēt dalībvalstīm īstenot investīcijas un reformas, lai veidotu to ilgtermiņa ekonomiskās izaugsmes trajektoriju saskaņā ar ES galvenajām prioritātēm, jo īpaši paātrinot zaļo un digitālo pārkārtošanos. Instruments ir veidots atbilstoši sešiem pīlāriem: zaļā pārkārtošanās; digitālā pārveide; ekonomiskā kohēzija, ražīgums un konkurētspēja; sociālā un

⁽³⁾ REACT-EU ir sadalīta divās daļās: lielākā daļa ir pieejama plānošanai 2021. gadā (39,6 miljardi EUR), savukārt atlikums — 2022. gadā (10,8 miljardi EUR).

⁽⁴⁾ 2022. gada 13. maijā pieaugušo iedzīvotāju, kas saņēmuši pilnu vakcinācijas kursu, īpatsvars sasniedza 62,4 %.

⁽⁵⁾ Citas iniciatīvas, kas tiek finansētas, izmantojot Ārkārtas atbalsta instrumentu, minētas šeit: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/emergency-support-instrument_lv.

⁽⁶⁾ To veido dotācijas (338 miljardi EUR) un aizdevumi (386 miljardi EUR), kuru summas ir norādītas faktiskajās cenās.

teritoriālā kohēzija; veselības aprūpe, kā arī ekonomiskā, sociālā un institucionālā noturība; rīcībpolitikas nākamajai paaudzei.

Regulā, ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu, dalībvalstis tika aicinātas iesniegt Komisijai nacionālos atveseļošanas un noturības plānus. Šajos plānos dalībvalstis izklāstīja savas reformu un investīciju programmas atveseļošanas atbalstam un noturības stiprināšanai, jo īpaši risinot problēmas, kas noteiktas konkrētajai valstij adresētajos ieteikumos saistībā ar Eiropas pusgadu, un sniedzot atbilstošu pienesumu noteiktos sešos politikas pīlāros, kas minēti regulas 3. pantā. Regula arī paredz, ka dalībvalstīm ir pienākums paskaidrot, kā to plāni veicinās klimata un digitālo mērķrādītāju sasniegšanu, dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu visiem. Šā ziņojuma III pielikumā ir izskaidrota plānu novērtēšanas procedūra.

2021. gadā Padome pēc Komisijas priekšlikuma apstiprināja 22 atveseļošanas un noturības plānus. Šo apstiprināto plānu kopējais neatmaksājamā finansējuma piešķīrums ir 291 miljards EUR, bet piešķirtie aizdevumi ir 154 miljardu EUR apmērā ⁽⁷⁾. Divas trešdaļas no finansējuma un aizdevumu apjoma attiecas uz investīcijām un viena trešdaļa ietver uz reformām attiecināmus pasākumus. Pasākumu statusam seko, izmantojot virkni starpposma rādītāju un mērķrādītāju, kas jāsasniedz līdz 2026. gada augustam. Svarīgām inovācijām finansējums no Atveseļošanas un noturības mehānisma tiks izmaksāts vairākās daļās pēc tam, kad dalībvalstis būs sasniegušas saskaņotos starpposma rādītājus un mērķrādītājus.

2021. gada decembrī Komisija atbilstīgi starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem veica pirmo maksājumu Spānijai 10 miljardu EUR apmērā. Šis neatmaksājamais finansiālais atbalsts tika izmaksāts pēc tam, kad Spānija bija sasniegusi attiecīgos 52 starpposma rādītājus, kuri aptver reformas ilgtspējīgas mobilitātes, energoefektivitātes, dekarbonizācijas, savienojamības, valsts pārvaldes, prasmju, izglītības un sociālo aspektu, pētniecības un izstrādes, darbaspēka un fiskālās politikas jomā, kā arī nostiprinājusi Spānijas revīzijas un kontroles sistēmu Atveseļošanas un noturības mehānisma ieviešanas nolūkā.

Noturība nākotnes ārkārtas situācijās veselības jomā ir uzlabota, izveidojot Veselības ārkārtas situāciju gatavības un reaģēšanas iestādi. Priekšsēdētāja fon der Leiena savā 2021. gada runā par stāvokli Savienībā izziņoja Eiropas veselības savienību kā vienu no galvenajiem pīlāriem; iestādes mērķi ir paredzēt, novērst, atklāt draudus un iespējamās veselības krīzes un reaģēt uz tām, vācot informāciju un veidojot spējas. Tā cieši sadarbojas ar ES un valstu veselības aģentūrām, nozares un starptautiskajiem partneriem, lai uzlabotu ES gatavību ārkārtas situācijām veselības jomā. Tās mērķu sasniegšanai iestādei ir piešķirts budžets aptuveni 6 miljardu EUR apmērā izmantošanai dažādās programmās (piemēram, programmās “ES — veselībai”, “Apvāršnis Eiropa” un ES civilās aizsardzības mehānismā) laikposmā no 2022. līdz 2027. gadam.

Noturības veidošanas vajadzībām jāpalielina arī sagatavotība katastrofu pārvarēšanai. Šajā nolūkā ES civilās aizsardzības mehānisms stiprina sadarbību civilās aizsardzības jomā starp ES dalībvalstīm un sešām citām iesaistītajām valstīm. Atzīstot, ka galvenā atbildība par civilo aizsardzību gulstas uz dalībvalstīm, Eiropas Komisija sniedz papildu atbalstu valsts iestādēm ar gala mērķi uzlabot katastrofu novēršanu, sagatavotību tām un reaģēšanu uz tām, palielinot spēju reaģēt krīzēs (meža ugunsgrēkos, veselības un medicīniskās ārkārtas situācijās vai ķīmiskos, bioloģiskos, radioloģiskos vai kodolnegadījumos), kas pārsniedz valsts individuālās reaģēšanas spējas. Tāpēc Komisijai ir būtiska loma reaģēšanas uz katastrofām koordinācijā visā pasaulē — tā sedz vismaz 75 % no transporta un/vai izvietojšanas operacionālajām izmaksām. Jauns priekšlikums, kas pieņemts

⁽⁷⁾ Aizdevumus pieprasījušas sešas dalībvalstis (Grieķija, Itālija, Kipra, Portugāle, Rumānija un Slovēnija).

2021. gada aprīlī, ļaus ES uzņemties aktīvāku lomu, savukārt mehānisms būs elastīgāks dalībvalstu atbalstam, jo īpaši, ja tās skar vienlaikus liela mēroga un sarežģītas ārkārtas situācijas.

- Gatavojoties 2021. gada meža ugunsgrēku sezonai, Komisija līdzfinansēja **rescEU ugunsdzēsības lidaparātu floti** gatavības režīmā ar nolūku novērst iespējamās nepilnības meža ugunsgrēku dzēsšanas darbībās. Sešas ES dalībvalstis (Grieķija, Spānija, Francija, Horvātija, Itālija un Zviedrija) nodeva citu dalībvalstu rīcībā kopumā 11 ugunsdzēsības lidmašīnas un sešus helikopterus izmantošanai ārkārtas situācijā apmaiņā pret finanšu iemaksu šo spēju pastāvīgās darba gatavības izmaksu segšanai. Pašlaik notiek gatavošanās 2022. gada meža ugunsgrēku sezonai.
- ES civilās aizsardzības mehānisma ietvaros Komisija izveidoja **rescEU — stratēģisku medicīnas piederumu rezervi un piegādes mehānismu**, kura krājumus glabā deviņās dalībvalstīs. Šī rezerve nodrošina ātru medicīniskā aprīkojuma (piemēram, ventilatoru un individuālo aizsardzības līdzekļu) piegādi jebkur ES un trešās valstīs.
- Ārkārtas atbalsta instruments tika izmantots arī **ar veselības aprūpi saistītu materiālu iepirkumā, atbalsta sniegšanā medicīnas darbiniekiem un operatīvā atbalsta sniegšanā mobilajām medicīniskās reaģēšanas spējām**. Tas nodrošina, ka medicīnas darbinieki un brigādes ir pieejamas tur, kur tās Eiropā ir visvairāk nepieciešamas, un palīdz transportēt kravas.

2. Divējādās pārkārtošanās virzība ilgtspējīgai nākotnei

Mēs vēlamies nākamajai paaudzei atstāt veselīgu planētu, kā arī labas darbvietas un izaugsmi, kas nedara pāri dabai.

Urzula fon der Leiena

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja

Zaļā un digitālā pārkārtošanās ir ES politikas un tās atvēršanas stratēģijas centrā. Klimata un biodaudzveidības aizsardzība, kā arī digitālā pārkārtošanās, kas ir ES sociālās un ekonomiskās izaugsmes modeļa pamatā, ir ļoti svarīga ilgtspējas nodrošināšanai. Arvien pastiprinoties globālajai konkurencei par digitālo tehnoloģiju kontroli, ir ārkārtīgi svarīgi, lai ES uzņēmumiem, publiskajam sektoram un pētniekiem būtu piekļuve datu datiem, mākslīgajam intelektam un digitālajai infrastruktūrai ES iekšienē. Turklāt, lai līdz 2030. gadam sasniegtu mērķrādītāju par 55 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju, ir jāatbalsta un jāstimulē inovatīvas un mazoglekļa tehnoloģijas. ES budžetam ir būtiska nozīme visās šajās jomās.

Eiropas zaļais kurss ir plāns ilgtspējīgai izaugsmei

Zaļā pārkārtošanās ir ES izaugsmes stratēģijas centrā. Ilgtspējīgas nākotnes atslēga — zaļā pārkārtošanās ir ļoti svarīga Eiropas ekonomikas dekarbonizācijai un ES rūpniecības konkurētspējas veicināšanai, vienlaikus atbalstot ES ilgtermiņa enerģētisko neatkarību. Tas ietver centienus sasniegt klimata un biodaudzveidības mērķus, vienlaikus nodrošinot taisnīgu pārkārtošanos ikvienam.

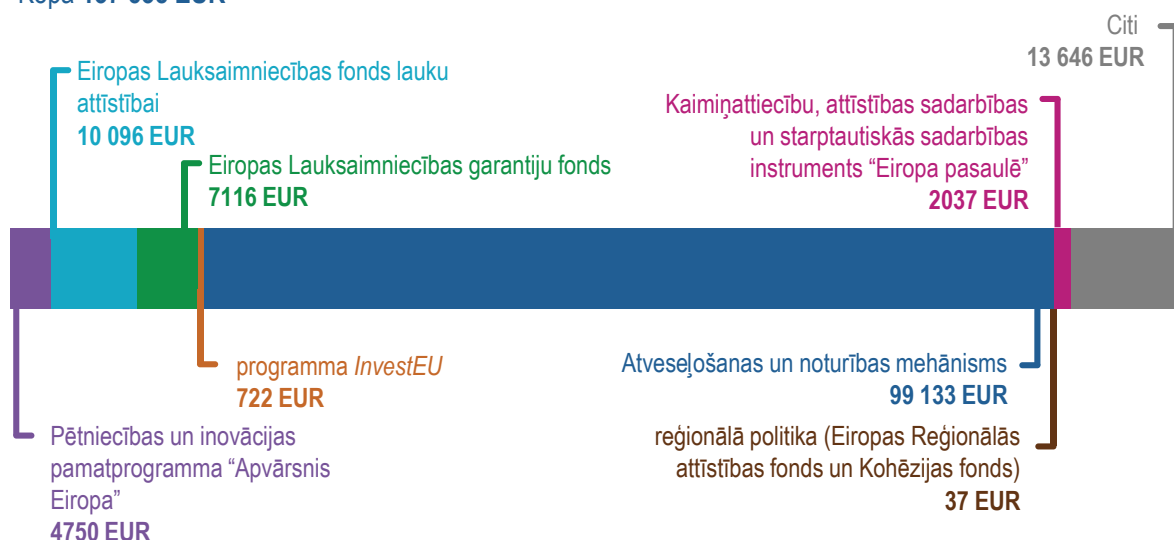
Cīņa pret klimata pārmaiņām pēc būtības pārsniedz valstu robežas, tā prasa rīcību ES un starptautiskā līmenī. ES savās darbībās var izmantot ievērojamus apjomradītus ietaupījumus, apkopot resursus kritiskās masas sasniegšanai un stiprināt ES lomu starptautiskajā arēnā.

Klimats	Biodaudzveidība
Līdz 2020. gada beigām, pateicoties reģionālajiem fondiem, tika sasniegts papildu atjaunīgās enerģijas ražošanas jaudas pieaugums par vairāk nekā 2735 megavatstundām.	Līdz 2020. gada beigām, pateicoties programmas "LIFE" finansējumam, vairāk nekā 15 000 km ² dzīvotņu bija atjaunoti vai to aizsardzības statuss uzlabots.
Partnervalstīs 2014.–2020. gadā ar ES atbalstu bija plānots uzstādīt 18 000 megavatu atjaunīgās enerģijas ražošanas jaudu.	No 2013. līdz 2021. gadam ar ES attīstības projektu atbalstu partnervalstīs tika aizsargāti 909 620 km ² teritoriju ar lielu bioloģisko daudzveidību un mežu platību.

ES ir apņēmusies atvēlēt ievērojamu sava budžeta daļu ar klimatu saistītu pasākumu finansēšanai. Jaunākā pieejamā informācija liecina, ka no 2014. līdz 2020. gadam ES ar klimatu saistītiem pasākumiem atvēlēja 221 miljardu EUR jeb 20,6 % no sava kopējā daudzgadu budžeta ⁽⁸⁾. Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam Komisija ir palielinājusi savu vispārējo mērķrādītāju attiecībā uz ES budžeta ieguldījumu klimata politikas integrēšanā (ko papildina *NextGenerationEU*) līdz 30 %. Šo mērķrādītāju atbalsta arī reģionālā politika, attiecībā uz ko ir noteikta juridiski saistoša budžeta daļa 30 % apmērā Eiropas Reģionālās attīstības fondam un 37 % apmērā Kohēzijas fondam. Visbeidzot, Komisija ir izstrādājusi un publicējusi jaunu, ES koeficientos balstītu metodiku, kas nodrošinās efektīvu un pareizu pieeju šā mērķrādītāja sasniegšanas aprēķināšanai.

Atveseļošanas un noturības mehānisms sniegs būtisku ieguldījumu klimata mērķrādītāja sasniegšanā. Mehānisms ir izveidots, lai palīdzētu ES sasniegt klimatneitralitātes mērķrādītāju līdz 2050. gadam, piešķirot 37 % no tā finansējuma ar klimatu saistītām investīcijām un reformām. Saskaņā ar 22 atveseļošanas un noturības plāniem, kas apstiprināti 2021. gadā, dalībvalstis klimata jomai ir piešķirušas gandrīz 40 % no izdevumiem, kas ievērojami pārsniedz 37 % mērķrādītāju. Investīcijas, uz kurām attiecas Padomes apstiprinātie atveseļošanas un noturības plāni, aptver plašu nozaru loku. Piemēram, aptuveni 70,7 miljardus EUR plānots tērēt Eiropas mobilitātes sistēmas ilgtspējas uzlabošanai, cita starpā uzlabojot un modernizējot dzelzceļa tīklus un veidojot jaunu alternatīvo degvielu infrastruktūru.

Kopā 137 538 EUR

Ieguldījums klimata mērķrādītāju sasniegšanā 2021. gadā (miljonos EUR).

Avots: Eiropas Komisija.

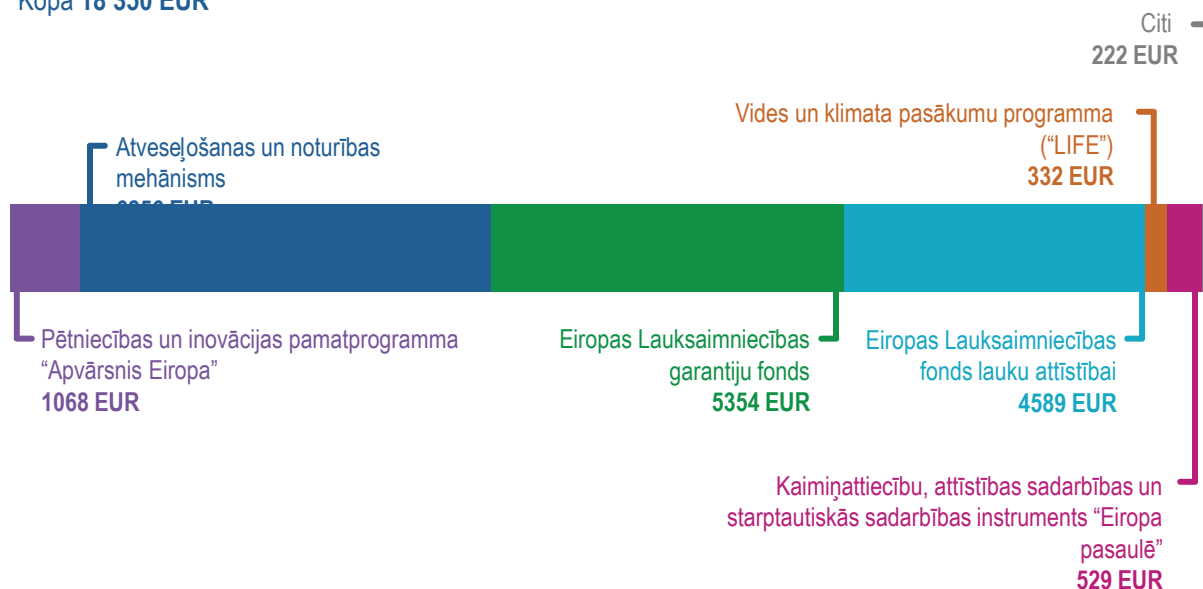
⁽⁸⁾ Šis ir atjaunināts 2020. gada ziņojumā par pārvaldību un sniegumu sniegtais skaitlis, tas atspoguļo jaunu pieejamo informāciju par ES fondu līdzekļu izlietojumu dalītā pārvaldībā un tehniskajām korekcijām (arī Eiropas Sociālā fonda līdzfinansējuma uzskaiti, kā Eiropas Revīzijas palāta noteica savā jaunākajā īpašajā klimata ziņojumā).

Komisija lēš, ka no ES budžeta 2021. gadā tika finansētas ar klimatu saistītas intervences aptuveni 138 miljardu EUR vērtībā (32 % no kopējā budžeta). Var minēt šādus piemērus.

- **Pastāvīgs** kohēzijas politikas fondu un Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta atbalsts strukturālajām pārmaiņām, kas ES ekonomikai ir jāveic, lai panāktu klimatneitralitāti un enerģētisko neatkarību.
- 2021. gadā uzsākti **jauni pētniecības un inovācijas projekti** gan no pamatprogrammas “Apvārsnis 2020”, gan no pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa”, un to skaitā ir nozīmīgi projekti attiecībā uz zaļajām lidostām un ostām, jaunas partnerības/kopuzņēmumi (piemēram, saistībā ar *SESAR 3*, Eiropas dzelzceļu, tīru aviāciju, tīru ūdeņradi, bezemisiju autoceļiem un ūdenstransportu), kā arī ar klimatu saistītu misiju uzsākšana (piemēram, saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām, klimatneitrālām un viedām pilsētām, tīriem okeāniem).
- **Radikālas inovācijas atbalsts.** Eiropas Inovācijas padomes instruments *Accelerator* 2021. gadā izsludināja uzaicinājumu īpaši Eiropas zaļā kursa inovāciju atbalstam. Uzaicinājumā galvenā uzmanība pievērsta ES prioritātēm pārejā uz zaļu, digitālu un veselīgu sabiedrību, īpaši pievēršoties inovācijām kādā no šīm jomām: mazoglekļa rūpniecība; ēku pamatīga renovācija; atjaunīgā enerģija; akumulatori un citas enerģijas uzglabāšanas sistēmas. Inovāciju ieviešana ir virzītājspēks ES mērķrādītāju sasniegšanai.
- **Atbalsts maziem un vidējiem uzņēmumiem.** Līdz 2021. gada 30. septembrim ES Uzņēmumu konkurētspējas un mazo un vidējo uzņēmumu programmas kapitāla instruments izaugsmei bija ieguldījis 6,7 miljonus EUR riska kapitāla fondā, kas galvenokārt pievēršas tīrajām tehnoloģijām, lai nodrošinātu, ka mazie un vidējie uzņēmumi var attīstīties virzienā uz ilgtspējīgu nākotni.
- **Iemaņu apguve ES mērķu sasniegšanai klimata pārmaiņu mazināšanas jomā.** Vairāki “*Erasmus Mundus*” kopīgie maģistra grādi ir tieši saistīti ar klimata pārmaiņu jautājumiem, piemēram, maģistra grāds pilsētas klimata un ilgtspējas jomā, kas nodrošina augsti kvalificētus absolventus, kuri spēj saprast, novērtēt un pārvaldīt klimatnoturību pilsētās, temperatūrai paaugstinoties par 1,5 °C, kā arī maģistra grāds jūras vides atjaunīgās enerģijas jomā, kas ir pielāgots uzņēmumu vajadzībām jūras atjaunīgās enerģijas jomā un kam būs starptautisks raksturs ar pasaulē pazīstamu pētniecības centru, mazo un vidējo uzņēmumu, kā arī lielo nozares uzņēmumu tiešu līdzdalību asociēto partneru statusā. Cits piemērs ir Eiropas Sociālā fonda atbalsts, kas kopš 2016. gada sniegts vairāk nekā 5000 darba meklētāju Sardīnijā, Itālijā, palīdzot viņiem atrast darbu Eiropas zaļajā un zilajā ekonomikā; tas paveikts, vispirms nostiprinot viņu prasmes ar izaugsmes vadību, stažēšanos un apmācībām, kā rezultātā tiek iegūts sertifikāts, un pēc tam palīdzot viņiem uzsākt savu uzņēmējdarbību.
- **Atbalsts un investīcijas inovatīvās un mazoglekļa tehnoloģijās, kas nepieciešamas ES pārejai uz mazoglekļa ekonomiku.** Inovāciju fonds rada finansiālus stimulus un atbalsta projektus ļoti inovatīvām tehnoloģijām, procesiem vai produktiem, kuri ir pietiekami izstrādāti un kuriem ir ievērojams potenciāls samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju. Pirmajos divos uzaicinājumos pieteikt projektus tika saņemti vairāk nekā 540 priekšlikumi, un 2021. gadā tika parakstīti pirmie 30 dotāciju nolīgumi mazo tīro tehnoloģiju projektu paplašināšanai.

Tāpat 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmā pastiprināta uzmanība pievērsta biodaudzveidības aizsardzībai. Tā kā šim mērķim ir paredzēts jau 2024. gadā atvēlēt 7,5 % no budžeta gada resursiem un no 2026. gada — 10 % no budžeta gada resursiem, ES budžets sniedz savu pienesumu ES biodaudzveidības stratēģijas mērķu 2030. gadam sasniegšanai. Komisija lēš, ka 2021. gadā biodaudzveidības aspektu integrēšanai tika atvēlēti 18 miljardi EUR jeb 4,3 % no ES budžeta, ieskaitot *NextGenerationEU*.

Kopā 18 350 EUR

Ieguldījums biodaudzveidībā 2021. gadā (miljonos EUR)

Avots: Eiropas Komisija.

- Eiropas Vides aģentūra *Copernicus* zemes monitoringa pakalpojuma ietvaros nodrošina **ģeotelpiski detalizētus produktus attiecībā uz Eiropas un vietējo zemes pārklājuma un zemes izmantojuma** informāciju. Vietējā komponentā galvenā uzmanība pievērsta ES teritorijām, kuras skar konkrētas vides problēmas un izaicinājumi. Šā vietējā komponenta ietvaros Eiropas Vides aģentūra piedāvā informāciju par *Natura 2000* aizsargātajiem karstajiem punktiem, un šo informāciju izmanto, lai novērtētu šo vietu saglabāšanu un statusu un to, vai ir acīmredzama zālāju pārklājuma samazināšanās. *Natura 2000* karsto punktu statuss nodrošina to precīzu kartēšanu, un to var izmantot, lai pievērstu uzmanību notikumiem, kas apdraud teritoriju saglabāšanu.
- Attiecībā uz biodaudzveidības aizsardzību — programmas "**LIFE**" projekta **MarHa (integrētais dabas projekts efektīvai un taisnīgai jūras biotopu pārvaldībai Francijā)** mērķis ir uzlabot visu Francijas jūras dzīvotņu tipu, kas uzskaitīti Dzīvotņu direktīvā, aizsardzības statusu. Projektam ir īstermiņa mērķis nodrošināt līdz 2025. gadam vismaz pusei dzīvotņu labu aizsardzības statusu. Papildus programmai "**LIFE**" projekts veicina saskaņotu aptuveni 50 miljonu EUR papildu finansējuma izmantošanu no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai, Eiropas Reģionālās attīstības fonda un valstu līdzekļiem.
- Īrija atbalstīs **kūdrāju atjaunošanu** — pasākumu, ar kuru var veicināt un sekmēt floras un faunas atgriešanos šajās teritorijās. Īrijas plānā ir aplēsts, ka 30 gadu laikā, īstenojot uzlabotos atjaunošanas pasākumus, varētu izvairīties no 3,3 miljoniem tonnu CO₂ emisiju.

ES budžeta saskaņošana ar ES vides mērķiem ir nostiprināta prasībā ievērot principu "nenodari kaitējumu". Saskaņā ar [iestāžu nolīgumu](#) starp Eiropas Parlamentu, Eiropas Savienības Padomi un Komisiju 2021.–2027. gada budžeta izpildei ir jāatbilst šim Eiropas zaļajā kursā noteiktajam principam. Tā mērķis ir nodrošināt, lai neviena budžeta daļa — neatkarīgi no tā, vai to uzskata par būtisku klimata jomā vai ne, — nekaitētu ES klimata un vidiskajiem mērķiem vai nebūtu tiem pretrunā.

ES budžets arī atspoguļo to, cik svarīgi rast taisnīgu risinājumu sociālajām un ekonomiskajām sekām, ko rada pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiku, atbilstīgi Eiropas zaļajam kursam un Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānam ⁽⁹⁾. Jaunais Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms ir paredzēts, lai palīdzētu reģioniem, nozarēm un darba ņēmējiem, kurus pārkārtošanās ir skārusi negatīvi. Atbalsts no Taisnīgas pārkārtošanās fonda ir pieejams visvairāk skartajiem reģioniem katrā dalībvalstī, kad iesniegti teritoriālie plāni, kurus Komisija apstiprina kohēzijas politikas programmu ietvaros. Taisnīgas pārkārtošanās fonda programmas vēl nav pieņemtas, jo tas tika pieņemts novēloti, un īstenošana kavējas ⁽¹⁰⁾. Paredzams, ka mehānisma darbības laikā no 2021. līdz 2027. gadam, izmantojot trīs dažādos pīlārus, tiks piesaistīti aptuveni 55 miljardi EUR.

Taisnīgas pārkārtošanās fonds	Taisnīgas pārkārtošanās shēma	Publiskā sektora aizdevumu mehānisms
<ul style="list-style-type: none"> Fonds finansēs tādas darbības darbības kā investīcijas mazos mazos un vidējos uzņēmumos, uzņēmumos, pētniecības un un inovācijas darbības, centralizētās siltumapgādes siltumapgādes tīklu atjaunošana un modernizēšana, modernizēšana, digitalizācija, digitalizācija, digitālā inovācija un digitālā savienojamība, kā arī aprites aprites ekonomikas veicināšana. veicināšana. 	<ul style="list-style-type: none"> Shēma piesaistīs privātā sektora resursus, daļēji pateicoties konsultāciju centram centram <i>InvestEU</i>, kas darbosies darbosies kā centrālais piekļuves punkts konsultatīvā konsultatīvā atbalsta pieprasījumiem. 	<ul style="list-style-type: none"> No mehānisma līdzekļiem tiks tiks finansētas investīcijas atjaunīgā enerģijā, zaļā un ilgtspējīgā mobilitātē, vides vides infrastruktūrā viedai atkritumu un ūdens apsaimniekošanai un pilsētu pilsētu atjaunošanā, kā arī citās citās jomās.

Ir izstrādāts priekšlikums jaunam Sociālajam klimata fondam, lai palīdzētu novērst klimata pārkārtošanās sociālo un resursu sadalījuma ietekmi saskaņā ar paketi “**Gatavi mērķrādītājam 55 %**” ⁽¹¹⁾. Konkrētāk, fonda mērķis ir mazināt ierosinātās ēku un autotransporta emisiju kvotu tirdzniecības ieviešanas ietekmi uz sabiedrības neaizsargātākajiem locekļiem. Sociālā klimata fonda priekšlikums papildina Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma un Eiropas Sociālā fonda Plus pasākumus.

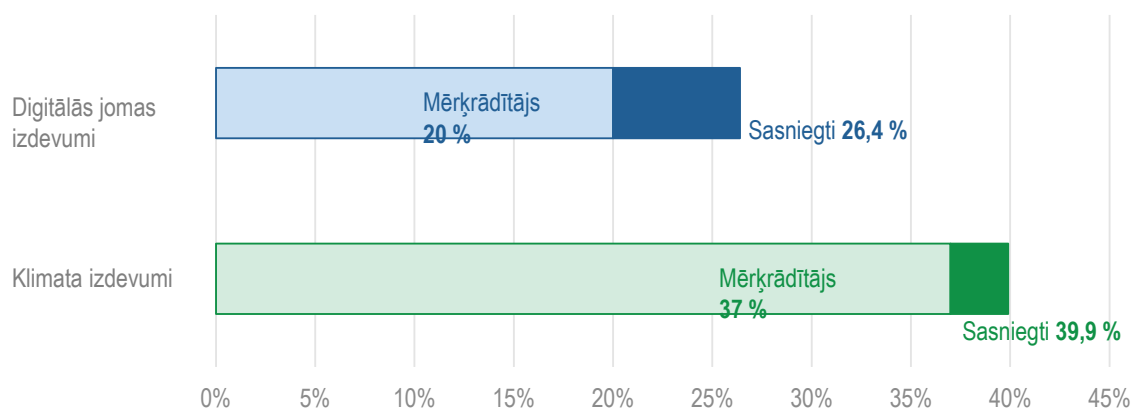
Digitālā pārkārtošanās ES izaugsmes potenciāla veicināšanai

Digitālo tehnoloģiju ieviešana paver ES ievērojamas izaugsmes iespējas. Komisijas mērķis ir izveidot digitālajam laikmetam gatavu Eiropu, sniedzot iedzīvotājiem, uzņēmumiem un administrācijām jaunas paaudzes digitālās tehnoloģijas un atbilstošu prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas iespējas, kas dos labumu ikvienam. Šā iemesla dēļ likumdevēji vienojās vismaz 20 % no Atveseļošanas un noturības mehānisma līdzekļiem veltīt reformām un ieguldījumiem digitālo mērķu atbalstam. Sākotnējās norādes ir daudzsološas, jo 22 atveseļošanas un noturības plānos, kas pieņemti līdz 2021. gada beigām, 26 % līdzekļu ir paredzēti reformām un investīcijām digitālās pārveides atbalstam.

⁽⁹⁾ [Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns.](#)

⁽¹⁰⁾ Līdz 2021. gadam Taisnīgas pārkārtošanās fonda maksājumi nav veikti.

⁽¹¹⁾ Komisijas paziņojums “**Gatavi mērķrādītājam 55 %**”: ES 2030. gadam nospraustā klimata mērķrādītāja sasniegšana ceļā uz klimatneitralitāti” ([COM\(2021\) 550 final](#)).

Atvēršanas un noturības mehānisma ieguldījuma dažādās prioritātēs vizuāls attēlojums. Aprēķinu pamatā ir Atvēršanas un noturības mehānisma regulas VI un VII pielikumā izklāstītā metodika.

Avots: Eiropas Komisija.

- Galvenie sasniegumi ietvēra **Itālijas tīkla stiprināšanas plānā atspoguļotās investīcijas un elektroenerģijas tīkla digitalizāciju** ar mērķi palielināt tīkla jaudu, ļaujot vairāk integrēt atjaunīgās enerģijas ražošanu. Šis ir piemērs projektam, kurā apvienoti gan zaļās, gan digitālās pārkārtošanās aspekti un gan klimata, gan digitālais aspekts ir iekļauti kā būtiskas Eiropas atvēršanas daļas pēc pandēmijas.
- Turpinās vietējās bezvadu savienojamības izveide, izmantojot **shēmu WiFi4EU**, kura šobrīd pārsniedz 8000 ierīkoto tīklu un kurā ir vairāk nekā 83 000 aktīvo piekļuves punktu Eiropā.
- 2021. gada jūnijā tika atklāts un nodots ekspluatācijā **jaunais šķiedru zemūdens kabelis EllaLink**, kas savieno Eiropu un Latīņameriku. Pateicoties patiesai digitālajai partnerībai, šī 6000 km garā zemūdens datu maģistrāle tuvina abus reģionus vairāk nekā jebkad agrāk. Pateicoties Eiropas Komisijas līdzfinansētajai programmai **BELLA** ⁽¹²⁾, pētniecības un izglītības kopienas abās Atlantijas okeāna pusēs ir sākušas izmantot šo lielaudas un zema latentuma tīkla savienojumu.

Programma “Digitālā Eiropa” ievirza Eiropas digitālo pārvēidi. Programmas uzdevums ir uzlabot ES atvērto stratēģisko autonomiju un konkurētspēju un stiprināt ES kritiski svarīgās digitālās spējas, koncentrējoties uz galvenajām jomām: augstas veiktspējas datu apmaiņu; infrastruktūru no mākoņdatošanas līdz perifērdatošanai; datu telpām un mākslīgo intelektu; kibernetiķi; nepieciešamo prasmju celšanu, lai nodrošinātu darbaspēku šīm progresīvajām tehnoloģijām; šo tehnoloģiju ieviešanu un to vislabāko izmantojumu tādās kritiskās nozarēs kā enerģētika vai klimats; atbalstu rūpniecībai, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un valsts pārvaldes iestādēm to digitālajā pārvēidē. Neraugoties uz to, ka izveidošanas regula tika pieņemta vēlāk, nekā paredzēts, Komisijai tomēr izdevās sākt darbu un 2021. gadā pieņemt darba programmu kopumu, kam tūlīt sekoja pirmais uzaicinājums pieteikties dotācijām.

⁽¹²⁾ **BELLA** nozīmē “Eiropas saiknes ar Latīņameriku veidošanu” un sniedz atbalstu Eiropas un Latīņamerikas pētniecības un izglītības kopienu ilgtermiņa savstarpējai savienojamībai, būtiski uzlabojot abu reģionu pētnieku un akademiķu sadarbību.

 <p>Augstas veiktspējas datošana</p> <p>Izveidot pasaules klases eksalīmeņa un pēceksalīmeņa superdatošanas iespējas un nodrošināt piekļuvi tām.</p>	 <p>Mākslīgais intelekts</p> <p>Izveidot ES mēroga kopējas datu telpas, kuru pamatā ir apvienota infrastruktūra no mākoņdatošanas līdz perifērdatošanai, un veicināt uz mākslīgo intelektu balstītu risinājumu testēšanu un ieviešanu.</p>
 <p>Kiberdrošība</p> <p>Izveidot uzlabotas kiberdrošības spējas, nodrošinot vismodernāko kiberdrošības risinājumu plašu ieviešanu visā Eiropas ekonomikā.</p>	 <p>Padziļinātas digitālās prasmes</p> <p>Celt akadēmisko izcilību digitālajā jomā, palielinot izglītības piedāvājumu tādās tehnoloģijās kā augstas veiktspējas datošana, kiberdrošība un mākslīgais intelekts, kā arī veicināt digitālo pratību.</p>

Tehnoloģiju labāka izmantojuma paātrināšana

Izvērst Eiropas digitālās inovācijas centru tīklu, atbalstot Eiropas publisko un privāto organizāciju digitālo pārveidi. Tādējādi arī tiks risinātas nozīmīgas sabiedrības problēmas, pateicoties augstas ietekmes ieviešanai, vienlaikus nodrošinot sadarbspējīgus pārrobežu digitālos sabiedriskos pakalpojumus un veicinot iekļaujošu un uzticamu digitālo telpu.

Programma "Digitālā Eiropa", darbību piemēri.

Avots: Eiropas Komisija.

Tehnoloģiju attīstība un pētniecība ļauj izmantot inovatīvus, kosmosa izpētē balstītus lietojumus, kas uzlabo mūsu ikdienu. Ir panākts progress attiecībā uz *Galileo* un *EGNOS*⁽¹³⁾, ES globālajām satelītnavigācijas sistēmām, un *Copernicus*, ES Zemes novērošanas sistēmu, kas veicina sniegto pakalpojumu uzticamību un darbības rezultātus. Tiešie lietotāji iegūst precīzāku un uzticamāku informāciju par atrašanās vietu un stabilus, uzticamus, pilnīgus, bezmaksas un atvērtus Zemes novērošanas datus un informāciju, kas ļauj modernizēt transportu, nodrošināt precīzo lauksaimniecību un veicināt ilgtspēju. *Copernicus* palīdz novērtēt klimata pārmaiņu ietekmi, arī atbalstot darbības liela mēroga katastrofu laikā. *Galileo* var palīdzēt veicināt transportu ar zemu degvielas patēriņu, palīdzēt jūrniekiem un pilotiem veikt viņu ikdienas darbu vai meklēt nelaimē nonākušus cilvēkus.

Kosmosa programma: būtiskākie sasniegumi 2021. gadā

- 2021. gada beigās tika izmantoti 2,5 miljardi ar *Galileo* savietojamu ierīču.
- *Galileo* sniegums pozicionēšanas precizitātes jomā ir trīs reizes labāks nekā citām šāda veida sistēmām.
- 2021. gadā tika palaisti divi jauni *Galileo* satelīti, tādējādi orbītā esošo satelītu skaits pieaugu līdz 28.

⁽¹³⁾ Eiropas Ģeostacionārās navigācijas pārklājuma dienests.

- 2021. gadā bija astoņi *Copernicus* satelīti.
- *Copernicus* klimata pārmaiņu uzraudzības pakalpojumam ir 100 000 lietotāju.

3. Ekonomikas, kas darbojas cilvēku labā, veidošana

ES politikas satvars un tās unikālais vienotais tirgus veido pamatu spēcīgai ekonomikai, kas darbojas ES iedzīvotāju labā. ES sociālās tirgus ekonomikas modeļa mērķis ir gan ekonomikas izaugsme, gan nabadzības un nevienlīdzības mazināšana ES reģionos. Vienotā tirgus un mazo un vidējo uzņēmumu stiprināšana ir būtiska, lai ES ekonomika varētu reaģēt uz iedzīvotāju vajadzībām. Spēcīga ekonomika ir arī priekšnoteikums mūsdienu vissvarīgāko problēmu risināšanai, tajā skaitā divējādās pārkārtošanās un ES atvērtās stratēģiskās autonomijas un globālās lomas palielināšanai. Zināšanas un risinājumi, kas izriet no pētniecības un inovācijas, var palīdzēt uzlabot konkurētspēju, tādējādi veicinot izaugsmi, radot darbvietas un risinot sabiedrības problēmas.

ES budžets sniedz ieguldījumu ar daudzajām tā programmām, kuras aptver vairākas dimensijas. Pastāvīgas investīcijas ļauj vēl vairāk padziļināt vienoto tirgu, sniedzot ievērojamus ieguvumus ES patērētājiem un uzņēmumiem. Kohēzijas politika ļauj īstenot simtiem tūkstošu projektu, lai palīdzētu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem visos ES reģionos. Pateicoties kvalitatīvai izglītībai un apmācībai, daudzas darbības investē cilvēkos un atbalsta viņu (re)integrāciju nodarbinātībā, veicinot svarīgus projektus reālās ekonomikas jomā un sniedzot ieguldījumu strukturālajās pārmaiņās, pētniecībā un inovācijā ES dalībvalstīs. Sabiedrībā, kas saskaras ar sarežģītām uzņēmējdarbības, politiskām, zinātnes, tehnoloģiskām, veselības un vides problēmām, šis daudzpusīgais atbalsts ir būtisks ekonomiskās izaugsmes virzītājspēks, kas ļauj gūt panākumus, kuri rada gan peļņu, gan ES ekonomikas labklājību. Šīs investīcijas infrastruktūrā un cilvēkkapitālā spēlē vadošu lomu, paātrinot pārkārtošanos uz ekoloģiski un ekonomiski ilgtspējīgu Eiropu, veicinot iespēju vienlīdzību neatkarīgi no dzimuma un palīdzot sasniegt trīs ES līmeņa galvenos mērķrādītājus nodarbinātības, prasmju un nabadzības samazināšanas jomā, kuri jāsasniedz līdz 2030. gadam, kā noteikts **Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā** ⁽¹⁴⁾.

Virzība uz spēcīgāku un taisnīgāku ekonomiku

ES ekonomika atguva pirmspandēmijas ražīguma līmeni 2021. gada vasarā pēc straujas atveseļošanas perioda (5,3 %) 2021. gadā ⁽¹⁵⁾. Darba ņēmēju skaits 2021. gadā ES palielinājās par 0,9 %, pievienojot aptuveni 1,8 miljonus darbvietu. Nodarbinātība palielinājās gandrīz visās izglītības, vecuma un dzimumu grupās, un līdz 2021. gada trešajam trimestrim no bezdarba izkļuva aptuveni 1 miljons cilvēku. Tā rezultātā ES darbaspēka apjoms 2021. gada trešajā ceturksnī pārsniedza pirmspandēmijas līmeni par 0,3 %. Tomēr nodarbinātība samazinājās nozarēs, kuras visvairāk ietekmējuši māsēdes pasākumi, piemēram, viesnīcu, ēdināšanas un ceļojumu nozarē. Turklāt augošās izejvielu un enerģijas cenas, kuru pieaugumu ievērojami paātrināja nepamatotais un

⁽¹⁴⁾ [Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns.](#)

⁽¹⁵⁾ Sk. [Eiropas ekonomikas 2022. gada ziemas prognozi.](#)

neprovocētais Krievijas agresijas karš pret Ukrainu, ir ievērojami samazinājušas ⁽¹⁶⁾ izaugsmes prognozes.

Eiropas Sociālais fonds 2014.–2020. gadam turpinājis sniegt pozitīvu pienesumu bezdarba un nabadzības līmeņa samazināšanā — šīs problēmas joprojām ļoti satrauc ES iedzīvotājus. Lai gan Eiropas Sociālā fonda Plus ieviešana ir aizkavējusies tā juridiskā pamata novēlotās pieņemšanas dēļ (tāpat kā visiem pārējiem kohēzijas politikas fondiem), tā iepriekšējā programma kopš 2014. gada ir palīdzējusi 45,3 miljoniem cilvēku, no kuriem 5,4 miljoni cilvēki ir atraduši darbu, tajā skaitā pašnodarbināto statusā, bet pārējie sasnieguši citus pagrieziena punktus, kas aprakstīti turpmākajās iedaļās.

Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds darbu zaudējušiem darba ņēmējiem veicina dinamiskāku un konkurētspējīgāku ES ekonomiku, uzlabojot darbu zaudējošo personu prasmes un nodarbināmību. Pateicoties paplašinātajai fonda darbības jomai 2021.–2027. gada plānošanas periodā, 2021. gadā četras dalībvalstis iesniedza astoņus pieteikumus palīdzībai 3500 atlaistiem darba ņēmējiem. Piecos no šiem gadījumiem galvenais atlaišanu izraisījušais faktors bija Covid-19 pandēmija. Turklāt 2021. gadā budžeta lēmējinstiūcija apstiprināja sešus 2020. gadā saņemtos pieteikumus saskaņā ar iepriekšējo regulu. Četri no šiem pieteikumiem bija saistīti ar pandēmijas izraisīto ekonomikas krīzi. Fonda palīdzība ietver individualizētu pakalpojumu kopumus, kuru mērķis ir atlaistos darba ņēmējus pēc iespējas ātrāk atgriezt ilgtspējīgā nodarbinātībā.

ES budžets veicina vienotā tirgus stiprināšanu ar Vienotā tirgus programmu. Šī programma izveidota vienotā tirgus pārvaldības stiprināšanai, un tās 4,24 miljardu EUR budžets aptver plašu dažādu darbību klāstu, kas iepriekš tika finansētas no atsevišķām programmām (ES Uzņēmumu konkurētspējas un mazo un vidējo uzņēmumu programma, Eiropas statistikas programma, finanšu un nefinanšu ziņošanas un revīzijas standarti, patērētāju iesaistīšana politikas veidošanā finanšu pakalpojumu jomā, patērētāju programma un pārtikas un barības jomas programma), **un Komisijas prerogatīvās budžeta pozīcijas.** Neskatoties uz novēloto juridiskā pamata pieņemšanu, Komisijai 2021. gadā izdevās aptvert visus programmas virzienus.

ES budžeta mērķis ir piesaistīt publiskās un privātās investīcijas, garantējot investīcijas no īstenošanas partneriem, piemēram, Eiropas Investīciju bankas grupas un citām finanšu iestādēm. Šo funkciju pilda fonds *InvestEU*, kas ietver arī mazo un vidējo uzņēmumu sadaļu. Pateicoties ES budžeta garantijai 26,15 miljardu EUR apmērā, kuras pamatā ir 10,46 miljardi EUR no ES budžeta, tiks novērsta lielā investīciju nepietiekamība nākotnei svarīgās jomās. Turklāt sagaidāms, ka vismaz 30 % fonda *InvestEU* līdzekļu dos pienesumu cīņā ar klimata pārmaiņām. Neskatoties uz padziļinātajām sarunām par *InvestEU* garantijas līgumu ar Eiropas Investīciju bankas grupu, kā arī pirmā uzaicinājuma paust ieinteresētību izsludināšanu 2021. gada aprīlī, līdz 2021. gada beigām garantijas līgumi ar īstenošanas partneriem nebija parakstīti. Garantijas līgums ar Eiropas Investīciju bankas grupu tika parakstīts 2022. gada martā, un nākotnē gaidāma papildu līgumu parakstīšana.

⁽¹⁶⁾ 2022. gada pavasara ekonomikas prognozē reālais iekšzemes kopprodukta pieaugums gan ES, gan eurozonā šobrīd tiek prognozēts 2,7 % apmērā 2022. gadā un 2,3 % apmērā 2023. gadā, salīdzinot ar attiecīgi 4,0 % un 2,8 % (eurozonā 2,7 %) [2022. gada ziemas starpprognozē](#).

Kohēzijas politika: novērst nevienlīdzību, reaģējot uz pandēmiju

Papildus tam, ka kohēzijas politikas fondu tradicionālā loma ir bijusi atbalstīt investīcijas un novērst nevienlīdzību ES reģionos, tiem joprojām ir bijusi būtiska loma, palīdzot dalībvalstīm novērst Covid-19 krīzes izraisītās tūlītējās ekonomiskās, sociālās un veselības sekas.

Kohēzijas politikas fondi tradicionāli sniedz atbalstu visiem ES reģioniem un pilsētām, sekmējot darbvieta radīšanu, uzņēmumu konkurētspēju, ekonomisko izaugsmi un ilgtspējīgu attīstību, kā arī uzlabojot iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Tāpat kā 2020. gadā, arī 2021. gadā Komisija piešķir lielāku elastību kohēzijas politikas fondu īstenošanā, lai nodrošinātu papildu likviditāti dalībvalstīm to centienos ierobežot Covid-19 pandēmijas radītās negatīvās sekas.

2014.–2020. gada Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām palīdzēja mazināt vissmagākās nabadzības formas ES, palīdzot vistrūcīgākajām personām ar pārtiku, pirmās nepieciešamības precēm un sociālās iekļaušanas atbalstu. 2020. gadā ⁽¹⁷⁾ gandrīz 428 000 tonnu pārtikas tika izdalītas aptuveni 15 miljoniem cilvēku, 1,96 miljoniem cilvēku tika sniegta materiāla palīdzība un 30 000 cilvēku saņēma sociālās iekļaušanas atbalstu. Tas ir pieaugums, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, ko daļēji var saistīt ar Covid-19 pandēmijas radīto ietekmi, kuras dēļ daudzi cilvēki palika bez darba un tika pakļauti nabadzības un sociālās atstumtības riskam.

2021.–2027. gada programmu sākums bija ļoti sarežģīts. 2021.–2027. gada valsts un reģionālo programmu sagatavošanu ir ietekmējusi 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmas novēlotā pieņemšana. Komisija ir intensīvi sadarbojusies ar dalībvalstīm, lai pēc iespējas ātrāk sagatavotu un pabeigtu jaunās programmas. Dalībvalstīs gatavošanās noritējusi paralēli, piemēram, atvēršanas un noturības plānu sagatavošanai, kas dažās dalībvalstīs ir radījis operatīvas grūtības.

Īstenošana 2021. gadā galvenokārt atspoguļoja projektus un resursus no iepriekšējās daudzgadu finanšu shēmas ⁽¹⁸⁾. Papildus iepriekšējo kohēzijas politikas fondu maksājumu paātrināšanai šobrīd ātri uzkrājas iepriekšējo programmu rezultāti.

Ar reģionālā fonda atbalstu kopš 2014. gada ⁽¹⁹⁾:

- tika aiztaupīti 4,4 miljoni tonnu CO₂,
- 5,5 miljoni māju ieguva piekļuvi plašjoslas internetam ar ātrumu vismaz 30 megabaitu sekundē,
- atbalstītajos uzņēmumos tika izveidoti 238 000 darbvieta,
- 52 miljoni cilvēku guva iespēju izmantot jaunus vai modernizētus veselības aprūpes pakalpojumus.

⁽¹⁷⁾ Jaunākie zināmie dati, kas attiecas uz Eiropas Sociālo fondu un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvu.

⁽¹⁸⁾ 350 miljardi EUR saskaņā ar 2014.–2020. gada ilgtermiņa budžetu un 392 miljardi EUR saskaņā ar 2021.–2027. gada ilgtermiņa budžetu.

⁽¹⁹⁾ Šie skaitļi ir Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda kumulatīvi sasniegumi laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam, līdz pat 2020. gada beigām.

Atbalsts izglītībai un apmācībai

Papildus investīcijām fiziskajā infrastruktūrā ES budžets sniedz arī būtisku atbalstu cilvēkkapitāla veidošanā un iespēju nodrošināšanā, piemēram, caur Eiropas Sociālo fondu un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvu, kas līdz 2020. gadam bija snieguši atbalstu 45,3 miljoniem cilvēku. Līdz 2020. gada beigām 7,4 miljoni cilvēku bija ieguvuši kvalifikāciju, 2,2 miljoni cilvēku ieguva izglītību vai apmācību ar Eiropas Sociālā fonda un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas atbalstu un 3,4 miljoni jauniešu piedalījās Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvā. Līdz 2021. gada beigām dalībvalstis bija saņēmušas 4,5 miljardus EUR saistībā ar Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvu.

ES pētniecība un inovācija palīdz aizsargāt iedzīvotājus un ES vērtības, un tām ir arvien lielāka nozīme ES ekonomikā. Tas sniedz priekšrocības gan patērētājiem, gan darba ņēmējiem, radot labākas darbvietas, veidojot zaļāku sabiedrību un uzlabojot dzīves kvalitāti ES. Tas ir arī ļoti svarīgi ES konkurētspējas saglabāšanai pasaules tirgū. Tā kā inovācijas politika kalpo par saskarni starp pētniecību un tehnoloģiju attīstību un rūpniecības politiku, tās mērķis ir radīt labvēlīgu sistēmu ideju laišanai tirgū. ES budžets nodrošina finansējumu pētniecībai un inovācijai, tajā skaitā mērķorientētu atbalstu maziem un vidējiem uzņēmumiem, kādi ir 99 % no uzņēmumiem ES ⁽²⁰⁾. Viens no programmas "Apvārsnis Eiropa" mērķiem ir sekmēt visu veidu inovāciju, veicinot tehnoloģiju attīstību, demonstrējumus, zināšanu un tehnoloģiju nodošanu, vienlaikus stiprinot inovatīvu risinājumu ieviešanu un izmantošanu.

Komisija 2021. gadā nāca klajā ar pirmo darba programmu programmā "Apvārsnis Eiropa". Šajā kontekstā tā ir atlasījusi 65 inovatīvus jaunuzņēmumus un mazos un vidējos uzņēmumus, kas no Eiropas Inovācijas padomes instrumenta *Accelerator* saņems 363 miljonu EUR finansējumu radikālām inovācijām, lai palīdzētu tiem laist šos jauninājumus tirgū un izvērst darbību.

- Novembrī Komisija izziņoja 2021. gada ES balvas novatorēm ieguvēju un Eiropas Inovācijas galvaspilsētu. Uzņēmēja, kura tika apbalvota 2021. gadā, bija *Mere/ Boers* (Nīderlande), *NICO-LAB* līdzdibinātāja un izpilddirektore; šis uzņēmums piedāvā jaunākās tehnoloģijas, kas palīdz ārstiem uzlabot neatliekamo palīdzību. Dortmundes pilsēta Vācijā tika atzīta par 2021. gada Eiropas Inovācijas galvaspilsētu par inovācijas veicināšanu sabiedrībā.

Dzimumu līdztiesības dimensijas integrācijas uzlabošana

Komisija 2021. gadā veica papildu pasākumus, lai īstenotu savu 2020.–2025. gada dzimumu līdztiesības stratēģiju ⁽²¹⁾, kas nosaka Komisijas stingrāku apņemšanos izveidot līdztiesības savienību. Komisija it īpaši stiprināja dzimumu līdztiesības ietekmes noteikšanu un analīzi labāka regulējuma procedūrās (gan ietekmes novērtējumos, gan izvērtējumos).

ES budžets sniedz nozīmīgu ieguldījumu vienlīdzības mērķu sasniegšanā. *NextGenerationEU* un 2021.–2027. gada ilgtermiņa budžets nodrošina plašu ES finansējuma un budžeta garantiju instrumentu klāstu tādu darbību atbalstam, kas veicina sieviešu līdzdalību darba tirgū un darba un privātās dzīves līdzsvaru. Īpaši svarīgi ir investēt aprūpes iestādēs, atbalstīt sieviešu uzņēmējdarbību,

⁽²⁰⁾ Sk. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.LI.2020.433.01.0028.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2020%3A433I%3ATOC>.

⁽²¹⁾ Sk. https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_lv.

Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam īstenošana

ES budžets un *NextGenerationEU* sniedz ievērojamu pienesumu Apvienoto Nāciju Organizācijas 2030. gada ilgtspējīgas attīstības programmā noteikto mērķrādītāju sasniegšanā, lai līdz 2030. gadam panāktu transformējošas pārmaiņas, kas neatstāj nevienu novārtā. Programma 2030. gadam ir kopīgais ceļvedis mierīgai un labklājīgai pasaulei, kas pieņemts Apvienoto Nāciju Organizācijas aizgādībā, un tā ir ārkārtīgi svarīga ES vērtībām un Eiropas nākotnei. Kopš programmas pieņemšanas 2015. gadā ES ir panākusi ievērojamu progresu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā, īstenojot ilgtspējīgas attīstības mērķus gan savā iekšpolitikā, gan ārpolitikā, un tā turpina pastiprināt savu ieguldījumu. Covid-19 pandēmija ir apliecinājusi, ka ir būtiski pilnībā īstenot programmu 2030. gadam, lai labāk atgūtos pēc krīzes. Ilgtspējīgas attīstības mērķi nodrošina universālu plānu ilgtspējīgai atveseļošanai.

ES ir sākusi pāreju uz mazoglekļa, klimatneitrālu, resursefektīvu aprites ekonomiku, kas iet roku rokā ar paaugstinātu drošību, labklājību, vienlīdzību un iekļaušanu. Šajā kontekstā ES izdevumu programmu izstrāde un ieviešana ir virzīta uz mērķu sasniegšanu katrā politikas jomā, vienlaikus veicinot ilgtspēju ar attiecīgo programmu darbībām un intervencēm. Eiropas Konsensa par attīstību ietvaros ES ir arī saskaņojusi starptautiskās sadarbības un attīstības politikas pieeju ar programmu 2030. gadam, ārējās darbības centrā izvirzot ilgtspējīgas attīstības mērķus un Parīzes nolīgumu.

Ņemot vērā šo mērķu savstarpējo saistību, vairums ES budžeta programmu ir izstrādātas, lai sasniegtu vairākus ilgtspējīgas attīstības mērķus. Pašlaik vairāk nekā 85 % no ES budžeta programmām (41 no 48) sniedz ieguldījumu šo mērķu sasniegšanā. Šī 41 programma veidoja 96 % no visa ES budžeta. Turpmāk ir norādīti piemēri ES budžeta ieguldījumam ilgtspējīgas attīstības programmā.

No 2020. gada marta līdz 2021. gada decembrim **Eiropas atbalsta fonds** **virstrūcīgākajām personām** līdzfinansēja projektu "Pārtikas paku izdalīšana studentiem" 1,4 miljonu EUR apmērā. Projekta mērķauditorija bija visnelabvēlīgākajā situācijā esošie augstākās izglītības studenti Jaunakvitānijas reģionā Francijā.

Kopējā lauksaimniecības politika palīdz sasniegt labāka uztura mērķi. Ar ES skolu programmām tā atbalsta augļu, dārzeņu un piena izplatīšanu skolās visā ES, kā arī izglītojošus pasākumus par ES lauksaimniecību un veselīga uztura priekšrocībām. Laikā no 2017. līdz 2023. gadam kopējais piešķirtais ES budžets ir 220,8 miljoni EUR mācību gadā.

2021. gadā **Ārkārtas atbalsta instrumenta** ietvaros aptuveni 16 miljoni EUR tika piesaistīti, lai izveidotu nepieciešamo infrastruktūru sadarbspējīgu ES digitālo Covid-19 sertifikātu izsniegšanai un verifikācijai nolūkā veicināt iedzīvotāju drošu un brīvu pārvietošanos Eiropas Savienībā pandēmijas laikā.

Iniciatīva "Izglītība nevar gaidīt", ko ES kopš iniciatīvas dibināšanas 2016. gadā ir atbalstījusi ar 27,5 miljoniem EUR, ir jābūtu nodrošināt izglītību 4,6 miljoniem bērnu un jauniešu, no kuriem puse ir meitenes, 34 krīzes skartajās valstīs, kā arī apmācību vairāk nekā 70 000 skolotāju. Mērķorientētu reaģēšanas uz Covid-19 pasākumu ietvaros šī iniciatīva sasniedza 29,2 miljonus bērnu un jauniešu un atbalstīja vairāk nekā 88 000 skolotāju.

Zviedrijā projekts, kas tika īstenots no 2016. līdz 2019. gadam un tika finansēts ar 1,6 miljoniem EUR no **Eiropas Sociālā fonda Plus**, palīdzēja aptuveni 700 nesen ieceļojušām migrantēm paātrināt darba atrašanās vai apmācības procesu, vienlaikus laužot dzimumu stereotipus.

2021. gadā **Copernicus** zemes monitoringa pakalpojums sistemātiski sniedza gandrīz reāllaika informāciju par pasaules iekšzemes ūdensobjektiem un to sezonālo papildināšanu, arī par iespējamo ūdens daudzumu, kas pieejams no sniega un ledus segas.

Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments līdz 2020. gada beigām sniedza finansiālu palīdzību 1052 miljoniem EUR apmērā Baltijas sinhronizācijas projektam, kas ļaus trim Baltijas valstīm iegūt pilnīgu kontroli pār to elektrotīkliem un stiprināt enerģētisko drošību.

Kopš 2020. gada, izmantojot **Pirmspievienšanās palīdzības instrumenta** atbalstu programmai "Sociālā iekļaušana" Albānijā, 173 091 darbinieks un 65 574 personas ir piedalījušies pasākumos Covid-19 pandēmijas ietekmes uz ekonomiku mazināšanai.

Eiropas Stratēģisko investīciju fonds līdz 2020. gada 31. decembrim bija atbalstījis investīcijas transporta infrastruktūrā aptuveni 9,3 miljardu EUR apmērā transporta tīklu un tīrāku autoparku attīstīšanas veicināšanai un satiksmes pārslodzes un sastrēgumu mazināšanai.

2020. gadā **humānās palīdzības** programmas ietvaros tika sniegta palīdzība 900 miljoniem EUR apmērā piespiedu kārtā pārvietotajām iedzīvotāju grupām un uzņēmējām kopienām.

Laikā no 2021. gada līdz 2024. gadam **"Erasmus+"** ietvaros tika sniegts atbalsts 1 miljona EUR apmērā projektam "Pilsētu noturība un adaptācija Indijai un Mongolijai". Projekta mērķis ir veicināt zaļo un zilo infrastruktūru, izmantojot ar informācijas tehnoloģijām uzlabotu augstāko izglītību, kas piesaistīta darba tirgiem.

Programmas **"LIFE"** projekta **Ecotex** ietvaros Spānijā tika izstrādāta inovatīva, ekoloģiski efektīva un viegli atkārojama otrreizējās pārstrādes sistēma poliestera tekstilizstrādājumu atkritumiem. Sistēma palielināja apavu nozares apritīgumu un samazināja siltumnīcefekta gāzu emisiju.

	<p>Saskaņā ar ES atbalstu aizjūras zemēm un teritorijām 4 miljonu EUR finansējumā, kas tiks nodrošināts no 2021. līdz 2027. gadam saistībā ar ES sadarbību ar Francijas Dienvidjūru un Antarktīkas Zemēm, prioritāte ir biodaudzveidības aizsardzība.</p>		<p>Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fonds piešķir 6,1 miljardu EUR zvejas un akvakultūras darbību atbalstam ES ūdeņos, kā arī pakāpeniskai jūras biotopu zivju populācijas un biodaudzveidības atjaunošanai un saglabāšanai.</p>
	<p>No 2016. līdz 2019. gadam Eiropas Reģionālās attīstības fonds sniedza atbalstu 763 292 EUR apmērā projektam “Polijas lietus intensitātes atlants”. Tā ir tiešsaistes, digitāla un visaptveroša nokrišņu kartēšanas sistēma, kas izstrādāta, lai labāk pasargātu Polijas pilsētas no spēcīgu lietusgāžu ietekmes.</p>		<p>Eiropas e-tiesiskuma portāls, kas izveidots ar programmas “Tiesiskums” finansējuma palīdzību, atvieglo piekļuvi tiesai visā ES un 2021. gadā apkalpoja 4,4 miljonus apmeklētāju.</p>

Saskaņā ar **ES civilās aizsardzības mehānismu** 2021. gada decembrī tika izveidots ES Civilās aizsardzības zināšanu tīkls. Tā mērķis ir veicināt pieredzes un gūto atziņu apmaiņu, kā arī apzinātāku lēmumu pieņemšanu efektīvākai profilaksei, sagatavotībai un reaģēšanai.

Avots: Eiropas Komisija.

4. Eiropas kā ģeopolitisko procesu dalībnieces stiprināšana

ES atbalsta multilaterālismu un uz noteikumiem balstītu globālo kārtību, aktīvāk piedaloties un paūžot stingrāku ES nostāju pasaulē. Tās mērķis ir saskaņota pieeja ES ārējās darbības jomā — no attīstības sadarbības līdz kopējai ārpolitikai un drošības politikai, tādējādi nodrošinot, ka Eiropas balss pasaulē izskan spēcīgāk un saliedētāk. Viens no ES mērķiem ir atbalstīt savas vērtības, brīvību un demokrātiju gan kaimiņvalstīs, gan pasaulē kopumā. Nesenie notikumi tikai izceļ nepieciešamību pēc saskaņotas Eiropas pieejas steidzamām ģeopolitiskām problēmsituācijām.

Komisija 2021. gadā izmantoja visu ES budžeta nodrošināto elastību, reaģējot uz jau tā ārkārtīgi nestabilo ģeopolitisko vidi. Migrācijas instrumentalizācija pie ES austrumu robežām prasīja tūlītēju reaģēšanu, un ES pilnā apmērā iesaistījās, lai palīdzētu kaimiņvalstīm un starptautiskajiem partneriem stiprināt to noturību, saskaroties ar virkni citu problēmu, jo īpaši Covid-19 pandēmiju, humanitārajām krīzēm un to izraisītajām migrācijas plūsmām.

ES budžets ir ļoti svarīgs Eiropas Savienības centieniem atbalstīt partnervalstis, sekmēt savus plašākos ģeopolitiskos mērķus un atbalstīt savas vērtības visā pasaulē. Jaunais integrētais Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instruments nostiprina ES kā ģeopolitisko procesu dalībnieces spējas laikā, kad Eiropas kaimiņvalstīs un ārpus tām pastāv ārkārtējas grūtības. Šo nepieciešamību skaidri parāda neprovocētais un nepamatotais Krievijas iebrukums Ukrainā, kurš prasa spēcīgu un koordinētu Eiropas reakciju. ES budžets ir mobilizēts gan tādēļ, lai sniegtu tūlītēju palīdzību Ukrainai un tās iedzīvotājiem, gan tādēļ, lai palīdzētu dalībvalstīm atbalstīt personas, kuras pamet Ukrainu, dodoties bēgļu gaitās.

Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instruments

- 60 miljardi EUR **ģeogrāfiskām programmām**, tajā skaitā vismaz 19 miljardi EUR kaimiņreģionam un 29 miljardi EUR Subsahāras Āfrikai.
- 6 miljardi EUR **tematiskajām programmām** (cilvēktiesības un demokrātija; pilsoniskās sabiedrības organizācijas; miers, stabilitāte un konfliktu novēršana; globālās problēmas).
- 3 miljardi EUR **ātrās reaģēšanas mehānismam**, kas ļauj ES ātri reaģēt uz krīzēm, veicināt mieru, stabilitāti un konfliktu novēršanu, kā arī stiprināt valstu, sabiedrību, kopienu un indivīdu noturību, sasaistot humāno palīdzību un attīstības pasākumus. Tas arī ļauj rīkoties agrīni, reaģējot uz ES ārpolitikas vajadzībām un prioritātēm.
- 10 miljardi EUR **nepiešķirto līdzekļu rezervēm**, ar ko papildināt iepriekš minētās programmas un ātrās reaģēšanas mehānismu neparedzētu apstākļu, jaunu vajadzību, jaunu problēmu vai jaunu prioritāšu rašanās gadījumā.

ES budžets kā veicinošs faktors partnervalstu noturības stiprināšanā

Papildus jaunajai krīzei pie ES robežām ES 2021. gadā turpināja atbalstīt partnervalstis to stabilitātes saglabāšanā un to attīstības veicināšanā. Galvenās bažas gada laikā raisīja Covid-19 pandēmija un no tās izrietošā ietekme uz vairākām sabiedrības un ekonomikas nozarēm. Pandēmija nāca klāt jau esošajām krīzēm, radot ļoti sarežģītu situāciju. Tāpēc partnervalstu noturības stiprināšana bija ārkārtīgi svarīga ES ārējā darbībā. Tas tika panākts, izmantojot dažādus finansiālās palīdzības līdzekļus cīņai pret mājāsēdes pasākumu radītajām ekonomiskajām sekām un veselības nozaru noturības palielināšanai.

Izmantojot Eiropas komandas pieeju ⁽²²⁾, ES globālā atbildes reakcija uz Covid-19 sasniedz 46 miljardus EUR un ir skārusi vairāk nekā 130 valstis visā pasaulē. Līdzekļi tika izmantoti, lai palīdzētu valstīm reaģēt uz ārkārtas situāciju veselības jomā, stiprināt to veselības sistēmas, noteikt ūdens un sanitārijas pasākumus un mazināt pandēmijas sociālekonomiskās sekas. Eiropas komandas pieeja ir palīdzējusi ES un tās dalībvalstīm kļūt par lielāko līdzekļu devēju Covid-19 vakcīnu globālās piekļūstamības (COVAX) iniciatīvai 2021. gadā, saskaņā ar kuru Covid-19 vakcīnu iegādei piešķirti vairāk nekā 3 miljardi EUR. Rezultātā tika sasniegts izvirzītais mērķrādītājs līdz 2021. gada beigām nodot vairāk nekā 250 miljonus vakcīnu devu valstīm ar zemiem un vidējiem ienākumiem. Turklāt Komisija atbalstīja pētniecību un inovāciju terapijas, diagnostikas un vakcīnu jomā un uzsāka Eiropas komandas iniciatīvu, lai veicinātu vietējo veselības produktu un vakcīnu ražošanu Āfrikā, kas ir Eiropas Savienības un Āfrikas Savienības samita nozīmīgs rezultāts. Paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs un kaimiņreģiona valstīs ES ir piesaistījusi vairāk nekā 4,5 miljardus EUR, lai palīdzētu mazināt pandēmijas radītās sekas. Ukrainā vien pirms nepamatotā un neprovocētā Krievijas iebrukuma ES šim mērķim bija izmaksājusi makrofinansiālo palīdzību 600 miljonu EUR apmērā.

ES ir spēcīga humānās palīdzības partnerība ar Apvienoto Nāciju Organizāciju, un 2021. gadā tā bija līdere globālās humānās palīdzības ziedošanā, veicot operācijas tādās skartajās valstīs kā Afganistāna, Etiopija, Dienvidsudāna, Sīrija, Turcija, Ukraina, Venecuēla un Jemena, kā arī Sāhelas reģionā. Gada laikā ES novirzīja 2,19 miljardus EUR humānajai palīdzībai, pateicoties ievērojamiem budžeta palielinājumiem.

Humanitārā situācija Afganistānā un reģionā 2021. gadā krasi pasliktinājās, tādēļ bija jāpielāgo prioritātes un jāsniedz steidzams atbalsts. Jau pirms pašreizējās krīzes ieilgušais konflikts, nedrošība, ārkārtējs sausums un Covid-19 pandēmija bija radījusi liela mēroga ciešanas un cilvēku pārvietošanu Afganistānā un reģionā. Kabulas pārņemšana, ko 15. augustā veica *Taliban*, ir vēl vairāk sarežģījusi situāciju. Eiropas Savienība 2021. gadā četkrāsoja humānās palīdzības finansējumu līdz 222 miljoniem EUR cerībā sasniegt vismaz 5 miljonus palīdzības saņēmēju, kam tā ir ārkārtīgi nepieciešama. Turklāt no septembra līdz decembrim pa ES humānās palīdzības gaisa tiltu uz Kabulu tika nogādātas 280 tonnas kravas — galvenokārt medicīnas aprīkojums, piederumi Covid-19 ārstēšanai un pārtikas preces. Turklāt Komisija vērsa savus centienus, lai novērstu valsts sabrukumu un mazinātu sociālekonomiskās sekas Afganistānas robežās un ārpus tām, īpašu uzmanību pievēršot sieviešu un meiteņu tiesībām. Patlaban īstenotie projekti tika pārorientēti, un 250 miljoni EUR tika piešķirti pamatvajadzību un iztikas līdzekļu nodrošināšanai (sākotnēji saukta “humānā palīdzība+”) ar mērķi nodrošināt pamatpakalpojumu (t. sk. izglītības un pamata iztikas līdzekļu) minimumu. Attiecībā uz jaunākajām norisēm saistībā ar vienlīdzīgu piekļuvi vidējai izglītībai — lielākā daļa skolotāju, kuriem

⁽²²⁾ Eiropas komandas pieeju veido Eiropas Savienība, ES dalībvalstis, ieskaitot to īstenošanas aģentūras un valsts attīstības bankas, kā arī Eiropas Investīciju banka (EIB) un Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (ERAB). Eiropas komandas pieeja tiek piemērota gan starptautiski, gan valsts līmenī, un tas ir iekļaujošs process, kas ir atvērts visām ES dalībvalstīm, to īstenošanas organizācijām un finansēšanas iestādēm.

bija paredzēts ES atbalsts, ziemas mēnešos saņēma ārkārtas naudas atbalstu (ja viņi nesaņēma algas).

Cits atbalsts 2021. gadā

- **3 miljardi EUR tika sniegti kā ārkārtas makrofinansiālā palīdzība, lai ierobežotu Covid-19 pandēmijas ekonomisko ietekmi** 10 paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs un kaimiņattiecību partnervalstīs.
- **Pavisam 82 valstis saņēma atbalstu sadarbībai humanitārajā jomā** no ES.
- **2,3 miljoniem jauniešu**, kas dzīvo humanitārās krīzes apstākļos, tika sniegta piekļuve izglītībai.
- Ar Bēgļu atbalsta mehānisma Turcijā palīdzību bēgļu zīdaiņiem Turcijā tika nodrošināti **5,5 miljoni vakcīnu devu**.
- Rietumbalkāniem dalībvalstis nodrošināja **4,2 miljonus** Covid-19 vakcīnu **devu**, savukārt 2,2 miljoni tika nodrošināti ar mehānisma COVAX atbalstu.
- Lai cīnītos ar Covid-19 pandēmijas izplatību un tās sociālekonomiskajām sekām Rietumbalkānos, tika ieviesta finansiālās palīdzības pakete **3,4 miljardu EUR** apmērā.
- **1 miljards EUR** tika darīts pieejams vakcīnu iegādei ar mehānisma COVAX palīdzību.
- Tika piegādātas **500 tonnas** svarīgu medicīnas preču un humānās palīdzības kravas dažu no pasaules neaizsargātākajām kopienām atbalstam, izmantojot humānās palīdzības gaisa tiltu.
- Tika saņemti 78 aicinājumi izmantot **ES civilās aizsardzības mehānismu**, reaģējot uz **meža ugunsgrēkiem** Rietumbalkānos, **zemestrīci** un **viesuļvētru** Haiti, kā arī **Covid-19 pandēmiju** valstīs, kas nav ES dalībvalstis.

Atbalsts ES vērtībām kaimiņvalstīs un citur

ES budžets palīdz veicināt ES vērtības ārvalstīs, atbalstīt partnervalstu ekonomiku un stabilizēt kaimiņvalstis, stiprinot to noturību, saskaroties ar pašreizējām un nākotnes problēmām. Tādēļ Komisijas ārējās darbības politikas galvenie mērķi ir tiesiskuma, demokrātijas un cilvēktiesību stiprināšana un labas pārvaldības veicināšana un visaptverošas prioritātes, piemēram, divējādā pārkaršana. Ar 80 miljardu EUR piešķirumu 2021.–2027. gadam Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instruments “Eiropa pasaulē” palīdzēs stimulēt ilgtspējīgu ilgtermiņa sociālekonomisko atveseļošanu un darbvietu radīšanu ES kaimiņreģionā.

2021. un 2022. gada notikumi Gruzijā, Moldovā un Ukrainā, jo īpaši Krievijas agresijas karš pret Ukrainu, ir vēl vairāk pastiprinājuši šo valstu centienus pievienoties Savienībai. Tās jau ir iesniegušas savus dalības pieteikumus, un Komisija drīzumā sniegs savus atzinumus. Citas kandidātvalstis ar dažiem izņēmumiem lielākoties ir uzrādījušas progresu. Eiropas Savienības uzticamības un ģeopolitiskās ietekmes pamatā ir panāktā progresa atalgošana, pārejot uz attiecīgo procesu nākamo posmu. Pirmspievienošanās palīdzības instruments III, kura plānošanas budžets 2021. gadam ir 1,9 miljardi EUR, ir būtisks veicinātājs politisko, institucionālo, juridisko, administratīvo, sociālo un ekonomisko reformu pieņemšanai un īstenošanai kandidātvalstīs un potenciālajās

kandidātvalstīs, piemēram, Albānijā, Bosnijā un Hercegovinā, Kosovā ⁽²³⁾, Melnkalnē, Ziemeļmaķedonijā, Serbijā un Turcijā.

Sasniegumi ES tuvējās kaimiņvalstīs līdz 2021. gada beigām

- Uzbūvēti 8826 mājokļi.
- Izbūvētas 75 ūdens monitoringa stacijas saskaņā ar ES Ūdens pamatdirektīvu.
- 400 organizācijas strādāja, lai novērstu un apkarotu vardarbību pret sievietēm.
- Turcijā labiekārtoti 12 000 izglītības iestāžu.

Tālākos reģionos **ES budžets sniedza atbalstu neaizsargātām personām, nodrošinot dzīvībai svarīgu palīdzību konfliktu plosītajās valstīs, piemēram, Afganistānā, Etiopijā un Jemenā.** ES turpināja atbalstīt neaizsargātas personas Sīrijā, kā arī Sīrijas bēgļus Turcijā un citās reģiona valstīs. Atbildot uz vēl nepieredzētu problēmu kopumu, ar ko saskaras humānās palīdzības centieni, Komisija 2021. gada martā pieņēma atjauninātu stratēģisko skatījumu ES globālās humanitārās ietekmes stiprināšanai turpmākai līderes lomai. Šīs iniciatīvas ļaus efektīvāk izmantot resursus; nodrošināt ātrāku humānās palīdzības piegādi, atbalstot humānās palīdzības partnerus, cita starpā izveidojot Eiropas humānās palīdzības spējas ar Eiropas komandas pieeju; paplašināt līdzekļu devēju bāzi Eiropā un ārpus tās robežām; novērst krīžu pamatcēloņus, sniedzot humāno palīdzību ciešā sadarbībā ar attīstības un miera veidošanas organizācijām.

ES aptuveni 10 % no sava budžeta atvēl ārējai darbībai, nodrošinot finansējumu partnervalstīm dotāciju, publiskā iepirkuma, finanšu instrumentu, budžeta garantiju un budžeta atbalsta veidā. Komisija cieši sadarbojas ar starptautiskajām organizācijām, privātām struktūrām un dalībvalstīm ar mērķi palielināt ES atbalsta ietekmi. Var minēt šādus piemērus.

- Būtiski svarīgajā klimata pārmaiņu jomā ES 2021. gadā sniedza tehnisku atbalstu 60 partnervalstīm nolūkā uzlabot un īstenot to nacionāli noteiktos devumus, īpašu uzmanību pievēršot ilgtspējīgas enerģētikas nozarei.
- Iniciatīvas *NaturAfrica* īstenošana sākās 2021. gadā sešās reģionālajās ainavās un vairākās valstīs (Beninā, Burundi, Kamerūnā, Kongo, Kongo Demokrātiskajā Republikā un Togo). *NaturAfrica* mērķis ir uzlabot iztikas iespējas 65 miljoniem cilvēku, piesaistot līdz 21 miljardam tonnu oglekļa, stabilizējot 3 miljonus km² zemes un gādājot par ūdens nodrošinājumu. Komisija arī apņēma piešķirt bezprecedenta 1 miljardu EUR mežu aizsardzībai, atjaunošanai un ilgtspējīgai apsaimniekošanai 2021.–2024. gadā.
- Āfrikas Savienības Komisijas un Eiropas Komisijas sadarbības ietvaros tiek sponsorēts projekts, kas nodrošina vairāku līmeņu plūdu uzraudzības un novērtēšanas pakalpojumus Rietumāfrikai. Projektam ir septiņi īstenošanas partneri piecās Āfrikas valstīs: Beninā, Burkinafaso, Kotdivuārā, Ganā un Nigērijā.
- ES globālais tehniskās palīdzības mehānisms ir ilglaicīga ES programma, kas palīdz partnervalstīm uzlabot tiesisko regulējumu, institucionālās spējas, kā arī piesaistīt investīcijas ilgtspējīgā enerģētikā.

⁽²³⁾ Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244 (1999) un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovā neatkarības deklarāciju.

- ES līdzfinansētais projekts par dzimumu līdztiesības principam atbilstošu mācīšanu un mācīšanos agrīnā vecumā ir pārveidojis pirmsskolas izglītības iestādes 15 kalnu rajonos Vjetnamas centrālajā daļā par vidi, kurā tiek nodrošināta uz spēlēm balstīta mācīšanās, kurā ievērots dzimumu līdztiesības princips, šajā procesā pilnībā iesaistot vecākus.

ES un Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstu organizācijas (OACPS) dalībvalstis 2021. gada aprīlī noslēdza sarunas par nolīguma projektu, atjaunojot to ciešo partnerību, kas pazīstama kā nolīgums, kas sekos Kotonū nolīgumam. Pirms nolīguma piemērošanas un stāšanās spēkā attiecīgajām pusēm būs jāpabeidz iekšējās apstiprināšanas procedūras.

ES turpināja sadarbību ar saviem Āfrikas partneriem un daudzveidīgu ieinteresēto personu loku abos kontinentos, lai sīkāk apspriestu ilgtermiņa prioritātes atjaunotās Āfrikas un ES partnerības pamatā. Pirms sestā ES un Āfrikas Savienības samita, kas notika 2022. gada 17. un 18. februārī, ārlietu ministri tikās Kigali 2021. gada oktobrī, lai pārrunātu svarīgākās kopīgās prioritātes, iespējas un problēmas darba kārtībā.

2021. gadā sāktā iniciatīva *Global Gateway* ⁽²⁴⁾ nosaka jaunu stratēģiju viedu, tīru un drošu savienojumu veicināšanai digitālajā, enerģētikas un transporta nozarē un veselības un cilvēku savstarpējās savienojamības stiprināšanai ar izglītības un pētniecības palīdzību visā pasaulē. Tā palīdz samazināt globālo investīciju infrastruktūrā nepietiekamību visā pasaulē saskaņā ar G7 valstu vadītāju 2021. gada jūnijā pausto apņemšanos uzsākt uz vērtībām balstītu, augstiem standartiem atbilstošu un pārredzamu infrastruktūras partnerību globālās infrastruktūras attīstības vajadzību apmierināšanai. Izmantojot Eiropas komandas pieeju, ES, tās dalībvalstis un Eiropas finanšu iestādes līdz 2027. gadam kopīgi investīcijās piesaistīs līdz 300 miljardiem EUR. Šī iniciatīva nostāda ilgtspējas principu ES darbību centrā, pieprasot partnervalstīm ievērot tiesiskumu, un tajā liela uzmanība tiek pievērsta speciālo zināšanu atbalstam un labvēlīgas vides radīšanai, lai piesaistītu investīcijas, kā arī ierobežotu parādu grūtību risku partnervalstīs.

Noturības stiprināšana attiecas arī uz migrācijas izraisītu problēmu risināšanu

Papildus Covid-19 vēl viens būtisks destabilizējošais faktors kaimiņvalstīm un partnervalstīm bija migrācijas plūsmas uz ES dalībvalstīm. Tās rada ievērojamas problēmas ieceļojošo cilvēku skaita un jautājuma politiskā jūtīguma dēļ, kā rezultātā radusies lielāka nepieciešamība stiprināt noturību.

Lukašenko režīms Baltkrievijā 2021. gadā ļaunprātīgi izmantoja migrantu no Tuvo Austrumu valstīm ievainojamo stāvokli, izmantojot viņus kā instrumentu hibrīduzbrukumā, īpaši Latvijai, Lietuvai un Polijai. Šī migrantu plūsma radās papildus jau esošajām plūsmām pāri Vidusjūrai un caur Turciju. Pēc Latvijas, Polijas un Lietuvas priekšlikumu izvērtēšanas konkrētām darbībām robežu pārvaldības atbalstam, Komisija piešķīra 185 miljonus EUR robežu uzraudzības kontroles uzlabošanai. Komisija rīkojās nekavējoties, īstenojot vairākus pasākumus, piemēram, augustā tā Lietuvai sniedza ārkārtas palīdzību uzlabotas robežkontroles aprīkojumam 36,7 miljonu EUR apmērā un decembrī vēl 14,9 miljonu EUR apmērā, bet Latvijai piešķīra 2,3 miljonus EUR.

⁽²⁴⁾ JOIN(2021) 30 final, 1.12.2021.

Papildu palīdzība

- Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras speciālistu norīkošana uz Latviju, Lietuvu un Poliju.
- Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras atbalsts Latvijai, Lietuvai un Polijai trešo valstu valstspiederīgo brīvprātīgai atgriešanai.
- Eiropas Savienības Aģentūras tiesībaizsardzības sadarbībai speciālistu norīkošana uz Lietuvu un Poliju.
- Eiropas Savienības Patvēruma aģentūras ekspertu un tulku norīkošana uz Latviju un Lietuvu.

Papildus 360 miljoniem EUR, kas šajā finanšu periodā paredzēti Latvijai, Lietuvai un Polijai saskaņā ar Robežu pārvaldības un vīzu instrumentu 2020.–2027. gadam, Komisija ir arī darījusi pieejamu papildu finansējumu aptuveni 200 miljonu EUR apmērā 2021. un 2022. gadam.

No ES budžeta ir sniegts ievērojams finansiāls atbalsts valstīm, caur kurām iet migrācijas maršruti. Komisija iesniedza priekšlikumu papildu 3 miljardiem EUR Bēgļu atbalsta mehānismam, ko finansē tikai no ES budžeta, lai turpinātu atbalstīt bēgļus un tos uzņemošās kopienas, un no 2021. gada — saistībām 1 miljarda EUR apmērā gadā no Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta. Bēgļu krīzei ieilgstot, atbalsts pāriet no humānās palīdzības sniegšanas uz atbilstības sadarbību, kas jau ir uzsākta Bēgļu atbalsta mehānisma Turcijā otrās maksājumu daļas ietvaros, ar divkāršu mērķi nodrošināt atbalsta nepārtrauktību pārejā uz valstu struktūrām. Komisija turpināja atbalstīt bēgļus, izmantojot šo instrumentu, kura darbības budžets ir 6 miljardi EUR. Līdz šim ir izmaksāti 4,5 miljardi EUR, bet papildu 3 miljardi EUR piešķirti laika posmam no 2021. līdz 2023. gadam. 2021. gadā vairāk nekā 1,5 miljoni bēgļu saņēma palīdzību saskaņā ar instrumenta humanitāro komponenti. Dienvidu kaimiņreģionā ES Reģionālais trasta fonds reaģēšanai uz krīzi Sīrijā spēja sasniegt 8,4 miljonus cilvēku, un ES Ārkārtas trasta fonds Āfrikai uzlaboja piekļuvi būtiskiem sabiedriskajiem pakalpojumiem vairāk nekā 4 miljoniem cilvēku.

ES aizsardzības nozares politikas mērķis ir nodrošināt konkurētspēju, inovāciju un drošību visiem ES iedzīvotājiem

Kopējai aizsardzības politikai ir jābalstās uz stabilu aizsardzības un rūpniecības politiku, kuras pamatā ir sadarbība un galvenā uzmanība pievērsta stratēģiskajām spējām, kas atbilst dalībvalstu vajadzībām, un jaunām un revolucionārām tehnoloģijām, kas ir ļoti svarīgas drošībai un aizsardzībai. Tā kā pētniecība un izstrāde atpaliek un aizsardzības sistēmu izmaksas aug, sadarbība ES aizsardzības nozarē ir būtiska.

Eiropas Aizsardzības fonds ir vērienīga, sabalansēta un iekļaujoša programma, kas nodrošina dalībvalstu augsta līmeņa iesaisti sadarbības aizsardzības pētniecības un izstrādes projektos, kuri atbilst bruņoto spēku operatīvajām vajadzībām. ES budžeta izmantošana šo projektu atbalstam veicina sadarbību, palīdz samazināt tirgus sadrumstalotību un uzlabo gan sadarbību, gan Eiropas aizsardzības nozares konkurētspēju. Fonds tika izveidots 2021. gadā, pieņemot pirmo gada darba programmu, un tā budžets laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam ir 7,9 miljardi EUR, tajā skaitā 2,6 miljardi EUR pētniecībai un 5,3 miljardi EUR uz spējām balstītai izstrādei.

Informācija par Eiropas Aizsardzības fondu

- 2021. gadā tika publicēti 23 uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus par kopējo **ES finansējumu 1,2 miljardu EUR apmērā sadarbības aizsardzības pētniecības un izstrādes projektu atbalstam**.
- Aptuveni **700 miljoni EUR ir piešķirti projektiem liela mēroga un sarežģītām aizsardzības platformām** un sistēmām, piemēram, nākamās paaudzes iznīcinātāju sistēmām, sauszemes transportlīdzekļu flotēm, daudzfunkcionāliem un modulāriem jūras patruļkuģiem un ballistisko raķešu aizsardzībai.
- Līdz **8 %** no 2021. gada budžeta ir paredzēti **revolucionāru aizsardzības tehnoloģiju finansēšanai**, un aptuveni **6 %** — atklātiem konkursiem **maziem un vidējiem uzņēmumiem**.
- Mazie un vidējie uzņēmumi veido aptuveni 50 % no 1100 organizācijām, kas iesniegušas priekšlikumus.

2021. gadā arī no Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programmas, kas ir Eiropas Aizsardzības fonda priekšgājēja, piešķirti 28 jauni projekti kopumā vairāk nekā 291,2 miljonu EUR apmērā.

Nesenā neprovocētā un nepamatotā Krievijas agresija pret Ukrainu vēl vairāk ir izcēlusi reālas ES aizsardzības politikas nepieciešamību. Pēdējos gados ES jau ir pastiprinājusi savus centienus svarīgajās aizsardzības jomās, tajā skaitā aizsardzības nozarē, un kosmosa izpētē, lai palielinātu savas spējas un noturību un tādējādi labāk sagatavotos nākotnes krīzēm.

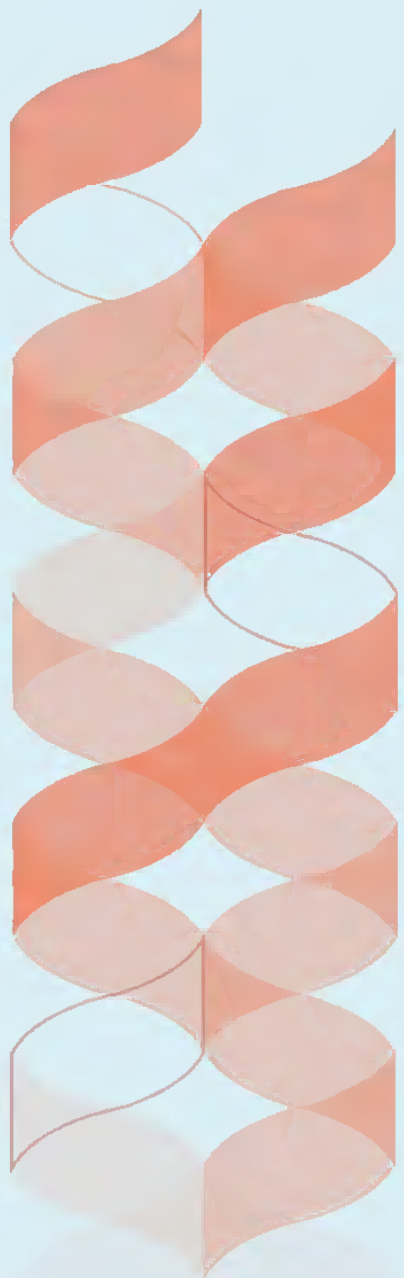
Saskaņota rīcība Ukrainas un “priekšposteņa” dalībvalstu atbalstam

2022. gada pirmajos mēnešos uzmanības centrā bija nepamatotais un neprovocētais Krievijas agresijas karš pret Ukrainu. ES atbilde ir bijusi spēcīga un vienota; tā ietver stingras un visaptverošas finanšu un ekonomiskās sankcijas Krievijas ekonomiskās bāzes vājināšanai, kā arī plašus pasākumus Ukrainas un tās iedzīvotāju atbalstam.

ES budžetam ir izšķiroša nozīme šajā atbildes reakcijā. Būtisks atbalsts natūrā, piemēram, medicīnas preces un aprīkojums, tiek novirzīts Ukrainai ar ES civilās aizsardzības mehānisma palīdzību. Komisija ir izveidojusi ārkārtas palīdzības paketi 550 miljonu EUR apmērā humānās un ārkārtas palīdzības sniegšanai un piekļuves izglītībai, veselības aprūpei un pārtikai nodrošināšanai. Ārkārtas makrofinansiālā palīdzība palīdzēs Ukrainai nosegt tās finansēšanas vajadzības un stiprināt ekonomisko stabilitāti. Komisijai ir bijusi vadošā loma pasaules mēroga pasākumos atbalsta sniegšanai iekšzemē pārvietotām personām un bēgļiem. ES no Eiropas Miera mehānisma ir arī sniegusi bezprecedenta atbalstu Ukrainai tās bruņoto spēku spēju un noturības stiprināšanai un civiliedzīvotāju aizsardzībai. Komisija 18. maija paziņojumā ierosināja stūrakmeņus un principus īstermiņa palīdzības sniegšanai un Ukrainas atjaunošanai. Tam būs vajadzīgs atbalsts, kas nepārprotami pārsniegs pašreizējās daudzgadu finanšu shēmas līdzekļus.

ES budžets arī palīdz “priekšposteņa” dalībvalstīm tikt galā ar humanitārajām sekām, kas rodas, miljoniem cilvēku, kuri bēg no kara, ierodoties ES. Pagaidu aizsardzības direktīva tika aktivizēta pirmo reizi, lai sniegtu ātru un efektīvu palīdzību cilvēkiem, kuri bēg no kara Ukrainā. Tika piesaistīti iekšlietu un kohēzijas politikas līdzekļi, lai dalībvalstis varētu izmantot pieejamo finansējumu steidzamai bēgļu pieplūduma radīto problēmu risināšanai. Iniciatīva par kohēzijas rīcību bēgļu atbalstam Eiropā sniedza dalībvalstīm nepieciešamo elastību novirzīt atlikušo kohēzijas politikas finansējumu un *REACT-EU*, lai ātri sniegtu ārkārtas atbalstu. Piemēram, ar Eiropas Sociālā fonda palīdzību dalībvalstis var sniegt daudzveidīgu atbalstu bēgļiem, cita starpā palīdzot atrast darbu, uzsākt vai turpināt izglītību un saņemt bērnu aprūpes pakalpojumus.

2. pielikums. Iekšējā kontrole un finanšu pārvaldība

1. Spēcīgi rīki ES budžeta pārvaldībai un aizsardzībai sarežģītā vidē

Komisijas pienākums ir pēc iespējas labāk izmantot nodokļu maksātāju naudu, lai atbalstītu ES politikas mērķu sasniegšanu. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt gan to, ka finansējums sasniedz paredzētos tā saņēmējus efektīvā, lietderīgā un ekonomiskā veidā, gan atbilstību piemērojamiem noteikumiem augstā līmenī. Komisija tiecas sasniegt visaugstākos finanšu pārvaldības standartus, vienlaikus panākot pareizo līdzsvaru starp zemu kļūdu līmeni, ātriem maksājumiem un samērīgām kontroļu izmaksām.

1.1. ES budžets: ļoti dažādu jomu, saņēmēju un izdevumu pārvaldība sarežģītā vidē

2021. gadā Komisijas pārvaldītie izdevumi sasniedza 172 miljardus EUR ⁽²⁵⁾ (sk. diagrammu zemāk). Tas ietver daļu no ES budžeta, ko pārvalda Komisija, kā arī Eiropas Attīstības fondu ⁽²⁶⁾ un ES trasta fondus. Šie izdevumi atbilst vairāk nekā 200 000 maksājumu, sākot no dažiem simtiem euro (*Erasmus+* mobilitātes dotācijām) līdz simtiem miljonu euro (lieliem projektiem, piemēram, starptautiskajam eksperimentālajam kodoltermiskajam reaktoram vai *Galileo* un *Copernicus*, kā arī budžeta atbalstam jaunattīstības valstīm) ⁽²⁷⁾. ES līdzekļu saņēmēji ir ļoti dažādi, un to ir daudz.

Vienotais tirgus, inovācija un digitālā joma	Kohēzija, noturība un vērtības	Dabas resursi un vide	Migrācija un robežu pārvaldība	Drošība un aizsardzība	Kaimiņattiecības un pasaule	Eiropas publiskā pārvalde 7 miljardi EUR (4 %)
17,3 miljardi EUR (10 %)	75,8 miljardi EUR (44 %)	56,5 miljardi EUR (33 %)	2,5 miljardi EUR (1 %)	0,01 miljardi EUR (0 %)	12,7 miljardi EUR (7 %)	
						
Pētniecības programmas “ Apvārsnis 2 020 ” ietvaros tika piešķirts vairāk nekā 35 000 dotāciju	Kopš 2014. gada ir atbalstīti vairāk nekā 1,4 miljoni uzņēmumu un 45,3 miljoni cilvēku	No lauksaimniecības fondiem atbalstīti 6,6 miljoni saņēmēju	Līdz 2021. gada beigām 60 valstīs piecos kontinentos tika izveidoti vairāk nekā 1,2 miljardi ES digitālo Covid	Vairāk nekā 1000 uzņēmumu un pētniecības aktoru 2021. gadā piedalījās Eiropas Aizsardzības fondam iesniegtajos	Sniegta palīdzība apmēram 130 trešām valstīm piecos kontinentos	

⁽²⁵⁾ Tas neietver maksājumus, kuri veikti saistībā ar Atveseļošanas un noturības mehānismu, kas ir aplūkots III pielikumā.

⁽²⁶⁾ Jāatzīmē, ka Eiropas Attīstības fonds ir iekļauts ES vispārējā budžetā daudzgadu finanšu shēmai 2021.–2027. gadam.

⁽²⁷⁾ Komisijas attiecīgo izdevumu summa atbilst maksājumiem, kas veikti 2021. gadā, atskaitot priekšfinansējumu, kas izmaksāts 2021. gadā, un pieskaitot priekšfinansējumu, kas izmaksāts iepriekšējos gados un ir dzēsts 2021. gadā (definīcijas un sīkāku informāciju sk. 5. pielikumā).

Attiecīgie ES budžeta izdevumi, ko Komisija ir īstenojusi 2021. gadā, pa politikas jomām, % un miljardos EUR

Avots: Eiropas Komisijas gada darbības pārskati.

Līdzīgi kā iepriekšējos gados apmēram trīs ceturtdaļas budžeta ⁽²⁸⁾ (piemēram, izdevumi saistībā ar kohēzijas politiku un dabas resursiem) tiek īstenotas dalītā pārvaldībā. Tas nozīmē, ka dalībvalstis vai to izraudzītās struktūras atlasa projektus, sadala fondus un pārvalda izdevumus saskaņā ar ES un valsts tiesību aktiem un daļa šo atbildību ar Komisiju. Pārējo budžeta daļu tērē Komisija tiešā veidā vai netieši, sadarbojoties ar pilnvarotajiem subjektiem. Turpmāk tabulā aprakstīti trīs pārvaldības veidi.

Pārvaldības veids	Apraksts	% no 2021. gada izdevumiem	Programmu / izdevumu piemēri	Citi iesaistītie dalībnieki sadarbībā ar Komisiju
Tiešā pārvaldība	Fondus īsteno Komisija	19 %	“Apvārsnis 2020”; Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments; administratīvie izdevumi	Nav (finansējums nonāk tieši pie saņēmējiem)
Netiešā pārvaldība	Fondi tiek īstenoti sadarbībā ar ārējiem subjektiem	7 %	“Erasmus+”; daļa no attīstības un humānās palīdzības; pirmspievienošanās palīdzība	Aģentūras, kopuzņēmumi, Apvienoto Nāciju Organizācija, Pasaules Banka, Eiropas Investīciju banka, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka, trešās valstis
Dalītā pārvaldība	Fondi tiek īstenoti sadarbībā ar dalībvalstu valsts un/vai reģionālajām iestādēm, kam ir pirmā līmeņa atbildība	74 %	Lauksaimniecības fondi; Jūrlietu un zivsaimniecības fonds; Eiropas Reģionālās attīstības fonds; Kohēzijas fonds; Eiropas Sociālais fonds un Jaunatnes	Maksājumu aģentūras kopējai lauksaimniecības politikai: 76. Kohēzijas politikas līdzekļus pārvaldošās iestādes: 492, visās dalībvalstīs

⁽²⁸⁾ Neiekļaujot Atveseļošanas un noturības mehānismu.

			nodarbinātības iniciatīva; migrācijas, robežu pārvaldības un drošības fondi	
--	--	--	--	--

2021. gada izdevumi pa pārvaldības veidiem.

Avots: "Eiropas Komisijas 2021. gada pārskatu projekts — pārskats par finanšu rezultātiem".

2021. gads bija jaunās 7 gadu finanšu shēmas pirmais gads. Praksē saistītie maksājumi ievērojamu līmeni sāks sasniegt tikai nākamajos gados. Pandēmija 2021. gadā turpināja būtiski ietekmēt īstenošanu un to, kā mēs un mūsu īstenošanas partneri strādājām.

1.2. Stabila pārvaldības sistēma kolēģijas atbildības pamatā

Eiropas Komisijas pārvaldības sistēma un pārskatatbildības ķēde ir pielāgota tās unikālajai struktūrai un lomai. Komisijas pārvaldības kārtība laika gaitā ir nostiprināta un pielāgota mainīgiem apstākļiem, kā atspoguļots jaunākajā paziņojumā, kas izdots 2020. gada jūnijā ⁽²⁹⁾.

Eiropas Komisijas kredītrīkotāja, proti, **komisāru kolēģija, ir politiski atbildīga par ES budžeta pārvaldību**, kas ietver pārskatatbildību par Komisijas departamentu darbu. Galvenie ES budžeta pārvaldības elementi, kuru pamatā ir skaidra atbildības sadale starp politisko un vadības līmeni, stingra apņemšanās nodrošināt darbības rezultātu pārvaldību un atbilstību tiesiskajam regulējumam, pārredzamība un augsti ētiskas rīcības standarti, kā arī labi definēta ziņošana rada stabilu ticamības veidošanas un pārskatatbildības ķēdi.

Saskaņā ar Komisijas unikālo decentralizētas lēmumu pieņemšanas modeli budžeta izpildē komisāru kolēģija deleģē darbības ikdienas pārvaldību **51 deleģētajam kredītrīkotājam** ⁽³⁰⁾, kas vada un koordinē savus departamentus virzībā uz to stratēģiskajos plānos noteikto mērķu sasniegšanu, ņemot vērā pieejamos resursus. **Deleģētie kredītrīkotāji ir atbildīgi** par to departamentu budžeta daļu, kas tiek īstenota viņu departamentos.

Gada darbības pārskatos deleģētie kredītrīkotāji pārredzami ziņo par izpildi un sasniegtajiem rezultātiem, par savu iekšējās kontroles sistēmu darbību un par savas ES budžeta daļas finanšu pārvaldību, ņemot vērā pārlicēbi, ko dalībvalstis nodrošinājušas saskaņā ar dalītu pārvaldību. Katrā gada darbības pārskatā ir ietverta ģenerāldirektora ticamības deklarācija. Tā var būt sniegta ar atrunu, ja deleģētais kredītrīkotājs ir konstatējis kādus trūkumus, kam ir būtiska ietekme. Deleģētie kredītrīkotāji vienlaikus ievieš rīcības plānus nākotnes risku mazināšanai un savu kontroles sistēmu stiprināšanai.

Gada ziņojumā par pārvaldību un sniegumu tiek izklāstīta gada rezultātu sintēze par ES budžetu Komisijas līmenī, pamatojoties uz ticamības deklarāciju un atrunām, kas ietvertas visos gada darbības

⁽²⁹⁾ Paziņojums Komisijai "Pārvaldība Eiropas Komisijā" ([C\(2020\) 4240](#)).

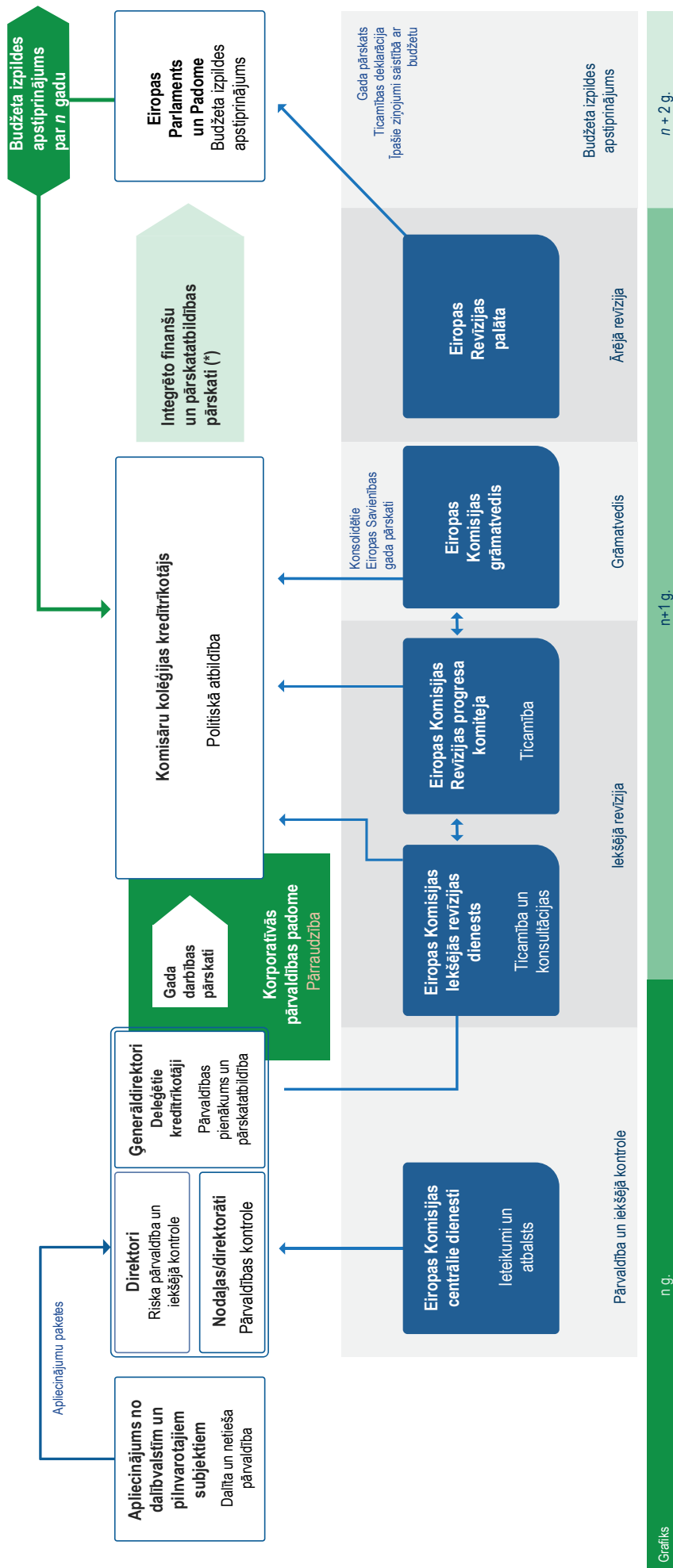
⁽³⁰⁾ Jēdziens "deleģētie kredītrīkotāji" attiecas uz Komisijas departamentu ģenerāldirektoriem, izpildaģentūru, biroju, dienestu, darba grupu u. c. vadītājiem. Finanšu regulas 74. panta 1. punktā ir noteikts: "Kredītrīkotājs attiecīgajā Savienības iestādē ir atbildīgs par ieņēmumu un izdevumu izpildi saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principu, tostarp nodrošinot ziņošanu par sniegumu, un par to, lai būtu nodrošināta likumības un pareizības prasību ievērošana un vienlīdzīga attieksme pret līdzekļu saņēmējiem."

pārskatos. Šis ziņojums ir daļa no Komisijas integrētā finanšu un pārskatatbildības ziņojumu kopuma ⁽³¹⁾, ko **pieņem komisāru kolēģija**.

Sekojošā gada budžeta izpildes apstiprinājuma procedūra ļauj Eiropas Parlamentam un Eiropas Savienības Padomei prasīt no Komisijas politisku atbildību par ES budžeta izpildi. Eiropas Parlamenta lēmumā ir ņemti vērā Komisijas integrētie finanšu un pārskatatbildības ziņojumi; Eiropas Revīzijas palātas gada un īpašie pārskati kopā ar tās deklarāciju par pārskatu ticamību un pakārtoto darījumu likumību un pareizību; komisāru un ģenerāldirektoru uzklaustīšanas un Padomes ieteikumi.

⁽³¹⁾ Kā paredzēts Finanšu regulas 247. pantā, integrētajā finanšu un pārskatatbildības ziņojumu kopumā ietilpst arī konsolidētie Eiropas Savienības gada pārskati, ziņojums par turpmākiem pasākumiem pēc iepriekšējā finanšu gada budžeta izpildes apstiprināšanas, gada ziņojums budžeta izpildes apstiprinātājiestādei par veiktajām iekšējām revīzijām un nākotnes ienākošās un izejošās naudas plūsmas ES budžetā ilgtermiņa prognoze.

Komisijas ticamības veidošana un pārskatbūvība par ES budžetu: skaidras funkcijas un pienākumi

(*) Integrētie finanšu un pārskatbūvības ziņojumi:

- Eiropas Savienības konsolidētie gada pārskati
- Gada ziņojums par pārvaldību un sniegumu
- Ienākošās un izejošās naudas plūsmas ilgtermiņa prognoze
- Iekšējās revīzijas gada ziņojums
- Ziņojums par turpmākiem pasākumiem pēc budžeta izpildes apstiprināšanas

Šie stingrie pārvaldības pasākumi palīdz komisāru kolēģijai sasniegt Komisijas mērķus, efektīvi un lietderīgi izmantot resursus un nodrošināt, ka ES budžets tiek izpildīts saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principiem. Iepriekš redzamajā diagrammā ir sniegts pārskats.

1.3. Stabila iekšējās kontroles sistēma, kas attīstās līdz ar apstākļiem

Komisija ir izveidojusi stingru korporatīvās iekšējās kontroles sistēmu, kas balstīta uz augstākajiem starptautiskajiem standartiem ⁽³²⁾.

1.3.1. Iekšējās kontroles sistēmai šogad atkal bija liela nozīme saistībā ar Komisijas mērķu sasniegšanu strauji mainīgajā vidē

Covid-19 pandēmijas apstākļos Komisijas iekšējās kontroles sistēma bija būtisks Komisijas darbību nodrošinājums. Komisija turpināja cieši uzraudzīt pašreizējās krīzes ietekmi uz tās darbību, arī uz ticamības veidošanu. Pamatojoties uz 2020. gadā gūto pieredzi, Komisija turpināja īstenot nepieciešamos seku mazināšanas pasākumus, lai novērstu vai ierobežotu jebkādu negatīvu ietekmi uz ES budžeta izpildi. Komisija saglabās modrību arī 2022. gadā, lai spētu stāties pretī iespējamam jaunam pandēmijas uzliesmojumam.

Īpaša uzmanība tika pievērsta iekšējās kontroles sistēmu pielāgošanai **NextGenerationEU** operāciju vajadzībām. Komisija 2021. gada decembrī vērsa pastiprinātu stratēģisko uzmanību uz riska funkciju, izveidojot **NextGenerationEU** augsta līmeņa riska un atbilstības politiku atbilstīgi Komisijas vispārējai iekšējās kontroles sistēmai, kas noteikta 2017. gadā ⁽³³⁾. Tādējādi ir nodrošināta atbilstoša risku pārvaldības un atbilstības sistēma ES finanšu interešu aizsardzībai un **NextGenerationEU** operāciju, piemēram, aizņēmumu, parādu pārvaldības un aizdevumu operāciju, godīguma, integritātes un pārredzamības nodrošināšanai. Šī augsta līmeņa riska un atbilstības politika papildina **NextGenerationEU** pārvaldības sistēmu ⁽³⁴⁾, kurā ir izklāstītas galvenās funkcijas un pienākumi saistībā ar **NextGenerationEU** operāciju riska pārvaldību un atbilstības sistēmu. Attiecībā uz izdevumiem Komisija ir ieviesusi **konkrētas revīzijas un kontroles stratēģijas**, ņemot vērā tās jauno atbildības jomu — Atvērto tirdzniecības un noturības mehānisma īstenošanu (sk. 3. pielikumu).

⁽³²⁾ Kā noteikusi Tredveja komisijas organizāciju atbalsta komiteja.

⁽³³⁾ Komisāra G. Etingera paziņojums Komisijai "Iekšējās kontroles sistēmas pārskatīšana" ([C\(2017\) 2373](#)).

⁽³⁴⁾ Komisijas īstenošanas lēmums (2021. gada 14. aprīlis), ar kuru nosaka pasākumus, kas vajadzīgi, lai pārvaldītu aizņēmumu operācijas saskaņā ar Padomes Lēmumu (ES, Euratom) 2020/2053 un aizdevumu operācijas saistībā ar kredītiem, kas piešķirti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2021/241 15. pantu ([C\(2021\) 2502](#)).

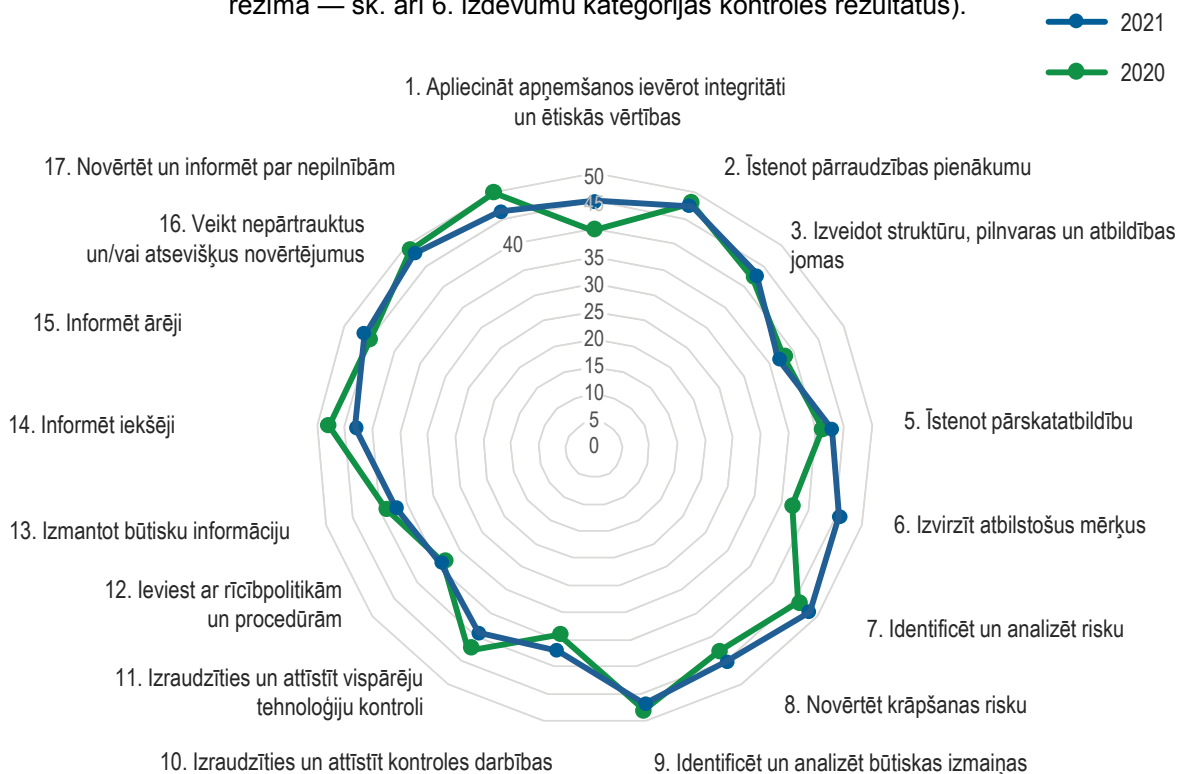
Lai veicinātu ES budžeta izpildes iekšējās kontroles efektivitāti, Komisija ir pieņēmusi un publicējusi **norādījumus par izvairīšanos no interešu konfliktiem un to pārvaldību** saskaņā ar Finanšu regulu ⁽³⁵⁾, kuri aptver visas ES budžeta izpildes metodes (ar tiešu, netiešu un dalītu pārvaldību). Norādījumi ir daļa no Komisijas centieniem vēl vairāk stiprināt pasākumus ES finanšu interešu aizsardzībai. Norādījumu mērķis ir veicināt informētību un to, ka noteikumus par izvairīšanos no interešu konfliktiem vienādi interpretē un piemēro ES iestāžu un dalībvalstu iestāžu darbinieki, kā arī ikviena persona, kura iesaistīta ES līdzekļu īstenošanā. Pēc norādījumu publicēšanas Komisija ir veikusi mērķorientētus izpratnes veidošanas pasākumus un prezentācijas dalībvalstu iestādēm un saistītajiem ekspertu tīkliem, kā arī saviem iekšējiem specializētajiem tīkliem. Šādas mērķorientētas darbības un prezentācijas joprojām notiks 2022. gadā un tālākā nākotnē.

1.3.2. Komisijas departamenti savas iekšējās kontroles sistēmas vērtē kā efektīvas, neskatoties uz Covid-19 pandēmijas turpināšanos

2021. gadā iekšējās kontroles principi ir ievēroti un darbojas labi. Veiktais novērtējums apstiprina Komisijas dienestu pastāvīgos centienus novērst 2020. gadā konstatētos (būtībā nenozīmīgos) trūkumus. Šiem centieniem ir bijusi pozitīva ietekme galvenokārt uz riska novērtējumiem, kam Komisija pievērsa lielu uzmanību, jo īpaši saistībā ar Covid-19 krīzi un konkrētām politikas problēmām, kas radušās pēdējo gadu laikā.

⁽³⁵⁾ Komisijas paziņojums "Norādījumi par izvairīšanos no interešu konfliktiem un to pārvaldību saskaņā ar Finanšu regulu" ([2021/C 121/01](#)).

Komisija atzīst, ka attiecībā uz dažiem iekšējās kontroles principiem joprojām ir iespējami nelieli un dažos gadījumos būtiski uzlabojumi. Tas galvenokārt attiecas uz kontroles darbībām, kur novērtējums lielākoties piesaistīts kontroles rezultātiem (t. i., atlikušo kļūdu īpatsvars virs 2 %) vai revīzijas konstatējumiem (piemēram, aizkavēšanās pīlāru novērtējumu pabeigšanā netiešās pārvaldības režīmā — sk. arī 6. izdevumu kategorijas kontroles rezultātus).

17 iekšējās kontroles principu darbības novērtējums: to Komisijas departamentu skaits, kuri ziņojuši, ka iekšējās kontroles principi tiek ievēroti un darbojas pareizi, 2020. un 2021. gadā.

Avots: Eiropas Komisijas gada darbības pārskati.

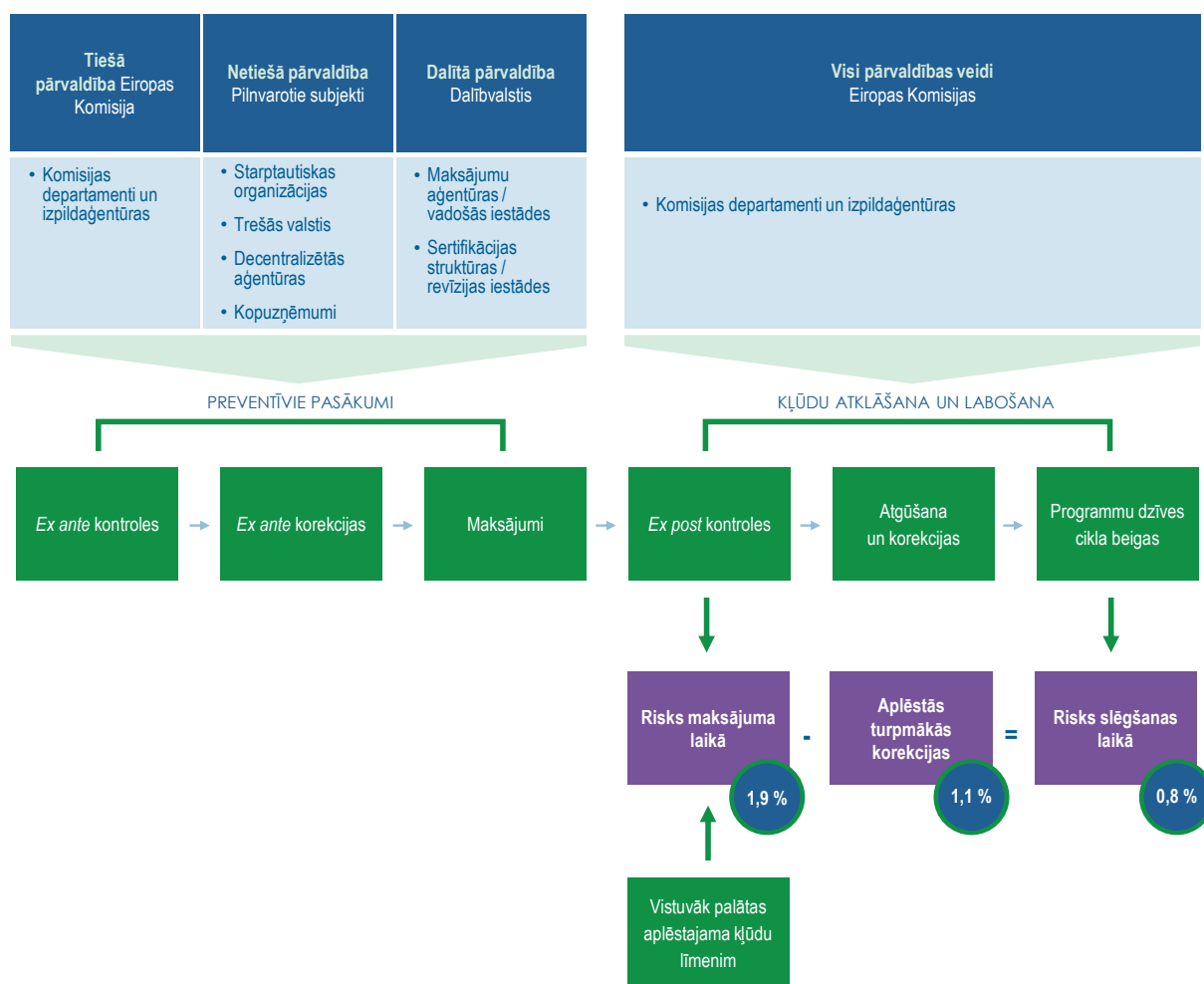
Komisija un izpildaģentūras veic pasākumus konstatēto nepilnību novēršanai. Turklāt 2021. gadā atkal tika ieviestas izpratnes veidošanas iniciatīvas, piemēram, "izpratnes nedēļa", ko izpildaģentūras organizēja kopīgi. Kopā ar regulāru labas iekšējās kontroles prakses apmaiņu tas palīdz uzturēt spēcīgu iekšējās kontroles kultūru visā iestādē.

1.4. Daudzgažu kontroles stratēģijas nodrošina nodokļu maksātāju naudas labu izlietošanu

1.4.1. Kontroles stratēģijas ir daudzgadējas un diferencētas pēc riska

Kredītrīkotāji kā ES budžeta pārvaldītāji savās iekšējās kontroles sistēmās ievieša **daudzgažu kontroles stratēģijas**, kas paredzētas, lai novērstu kļūdas un, ja tās nevar novērst, tās atklātu un labotu. Viņiem jāgūst pārliecība, izmantojot **augšupēju pieeju** un **detalizētā** līmenī, t. i., pa programmām vai citiem attiecīgiem izdevumu segmentiem. Šādi Komisija var detalizēti un diferencēti atklāt katras programmas vai izdevumu segmenta **trūkumus** un kļūdas, lai noteiktu sistēmisku kļūdu **pamatcēloņus** (piemēram, noteikumu sarežģītība noteiktās politikas jomās, piemēram, pētniecībā un kohēzijā), **īstenot mērķorientētus korektīvus pasākumus** un nodrošināt, lai visas gūtās mācības tiktu izmantotas pārvaldības un kontroles sistēmu uzlabošanai un ņemtas vērā nākotnes finanšu programmu izstrādē.

Gan ES izdevumu programmas, gan arī saistītās kontroles stratēģijas tiek izstrādātas uz **vairākiem gadiem**. Tas nozīmē, ka kļūdu atklāšana un labošana var notikt jebkurā laikā, līdz pat slēgšanas brīdim programmas dzīves cikla beigās. Bez tam kontroles stratēģijas tiek **diferencētas pēc riska**, t. i., tās tiek pielāgotas dažādiem pārvaldības veidiem, iesaistītajiem dalībniekiem, politikas jomām un/vai finansēšanas pasākumiem un saistītajiem riskiem.

Eiropas Komisijas daudzgadu kontroles cikls.

Attiecībā uz 2021. gada rezultātiem, kas norādīti apļos, sk. 2.1. iedaļu.

Avots: Eiropas Komisija.

1.4.2. Novēršana ir pirmais aizsardzības līmenis pret kļūdām

Komisijas galvenos preventīvos mehānismus veido *ex ante* kontroles un revīzijas (sk. III sējuma 5. pielikumu), tajā skaitā dalībvalstu iestāžu veiktās pārvaldības pārbaudes pirms un pēc izdevumu deklarēšanas Komisijai saskaņā ar dalītu pārvaldību, kā arī sistēmu revīzijas, ko papildina reprezentatīvu darbību izlases revīzijas ar mērķi atklāt trūkumus īstenošanas partneru pārvaldības un kontroles sistēmās. Šo preventīvo kontroļu rezultātā tiek noraidītas neattiecināmas summas, pirms Komisija veic (gala) maksājumus, un tiek pārtraukti un apturēti maksājumi, līdz ir novērsti trūkumi sistēmās. Turklāt kļūdas palīdz novērst norādījumi, ko sniedz saņēmējiem un īstenošanas partneriem.

Saskaņā ar dalītas pārvaldības principu dalībvalstu ieviestās korekcijas pirms izmaksu deklarāciju iesniegšanas izriet no kontrolēm un revīzijām, tajā skaitā sistēmu un darbību revīzijām, un tās veic *ex ante* un *ex post* pašu līmenī. Šādas korekcijas galvenokārt piemēro, atskaitot neattiecināmos izdevumus no maksājumu pieprasījumiem Komisijai vai apstiprinātajiem kontiem.

Summas, kas koriģētas dalībvalsts līmenī, noteiktos apstākļos var izmantot atkārtoti. Tas arī stimulē dalībvalstis koriģēt neatbilstīgos izdevumus, pirms tās iesniedz Komisijai izmaksu deklarācijas.

1.4.3. Kļūdu atklāšana un labošana papildina preventīvos pasākumus

Ja preventīvie mehānismi nav bijuši efektīvi, ir svarīgi, lai kļūdas, kas ietekmē ES izdevumus, tiktu atklātas pēc tam *ex post* kontrolēs, ko Komisija veic attiecībā uz tās pieņemtajām un izmaksātajām summām (sk. III sējuma 5. pielikumu). Pēc tam Komisija šīs kļūdas izlabo tajā pašā gadā vai nākamajos gados, atgūstot no galasaņēmējiem vai izmantojot ieskaitu saskaņā ar **tiešas un netiešas pārvaldības** principu vai no dalībvalstīm saskaņā ar **dalītas pārvaldības** principu.

Attiecībā uz lauksaimniecību lielākā daļa finanšu korekciju ir gadījumos, kad ir konstatētas sistēmiskas kļūdas un korekcijas piemērotas attiecīgajiem izdevumiem konkrētai maksājumu aģentūrai vai darbības programmai. Tie galvenokārt attiecas uz trūkumiem, kas ietekmējuši iepriekšējos gados veiktos maksājumus.

Attiecībā uz kohēziju šādu Komisijas korekciju līmenis ir izskaidrojams ar to, ka lielāko daļu korekciju veic dalībvalstis, arī tās korekcijas, kas saistītas ar Komisijas, Revīzijas palātas un Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai (OLAF) konstatētajām kļūdām. Tādējādi dalībvalstis var atkārtoti izmantot atbilstošās summas attiecināmajiem izdevumiem. Ja kontroles sistēmas darbojas pareizi dalībvalstu līmenī, nepieciešamība veikt korekcijas Komisijas līmenī ir daudz mazāka un līdz ar to šādu korekciju skaits ir mazāks.

Turklāt tiek novērsti arī kontroles sistēmu trūkumi, kas atklāti, veicot uz risku balstītas un/vai sistēmas revīzijas, un sistēmas tiek labotas. Dalītas un netiešas pārvaldības kontekstā to galvenokārt veic īstenošanas dalībvalstis un partneri. Sīkāku informāciju par ES budžeta aizsardzību sk. III sējuma 5. pielikumā.

1.4.4. ES fondu koriģētspēja

Komisijas pārvaldīto fondu koriģētspēja 2021. gadā atbilst šādiem papildinājumiem:

- dalībvalstu veiktās korekcijas pirms izmaksu deklarāciju iesniegšanas 4557 miljonu EUR apmērā,
- Komisijas īstenoto preventīvo pasākumu rezultāts kā atskaitījumi un citas korekcijas pirms maksājuma/atzīšanas, ko veic Komisija, 298 miljonu EUR apmērā,
- Komisijas veiktās korekcijas pēc maksājuma/atzīšanas, ko veic Komisija, 765 miljonu EUR apmērā.

Pēc Komisijas veiktā maksājuma izdarīto korekciju skaits ir samazinājies, salīdzinot ar iepriekšējo daudzgadu finanšu shēmu, galvenokārt 2014.–2020. gadā kohēzijas jomā ieviestās vairāku līmeņu ticamības veidošanas sistēmas un gada programmu pārskatu īpatnību dēļ, kur korekcijas lielākoties

veic dalībvalstis neatkarīgi no tā, vai attiecīgās kļūdas ir atklājušas pašas vai Komisija ⁽³⁶⁾. Korekcijas, par kurām Komisija pieņēma lēmumu, pamatojoties uz pašas veiktajām revīzijām un kontrolēm, 2021. gadā sasniedza 193 miljonus EUR. Kopējā koriģētspēja ir palielinājusies salīdzinājumā ar 2020. gadu, kad to skāra vienreizēji atlīdzinājumi dalībvalstīm pēc Eiropas Savienības Tiesas spriedumiem saistībā ar lauksaimniecības fondiem (sīkāku informāciju sk. III sējuma 5. pielikumā).

1.5. Krāpšanas apkarošana: Eiropas krāpšanas apkarošanas stratēģija

Komisijai ir nulles tolerance pret krāpšanu. Būtu jāuzsver, ka krāpšana veido ļoti nelielu daļu no neatbilstīgiem izdevumiem, no kuriem lielākā daļa ir saistīta ar kļūdām.

Komisija ir panākusi labu progresu saistībā ar korporatīvo krāpšanas apkarošanas stratēģiju.

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 325. pantu Komisija un dalībvalstis aizsargā ES budžetu no krāpšanas un citām nelikumīgām darbībām. Pašreizējai korporatīvajai krāpšanas apkarošanas stratēģijai, kas pieņemta 2019. gada aprīlī, un tās rīcības plānam ir būtiska nozīme ES līdzekļu iespējamās jaunprātīgas izmantošanas novēršanā. *OLAF* uzrauga tās īstenošanu. Līdz 2021. gada novembrim tika panākts labs progress, 47 no 63 darbībām ir pabeigtas, un lielāko daļu atlikušo darbību paredzēts pabeigt līdz 2022. gada vidum.

Atbilstīgi krāpšanas apkarošanas stratēģijai Komisija ir pastiprinājusi koordināciju un sadarbību, jo īpaši izmantojot Krāpšanas novēršanas un atklāšanas tīklu, kas *OLAF* vadībā apvieno Komisijas dienestu un izpildaģentūru krāpšanas apkarošanas kontaktpersonas. Šajā sakarā 13 Komisijas dienesti sadarbībā ar *OLAF* 2021. gadā atjaunināja savas vietējās krāpšanas apkarošanas stratēģijas. Līdz 2021. gada beigām 90 % no visām vietējām krāpšanas apkarošanas stratēģijām bija atjauninātas kopš Komisijas krāpšanas apkarošanas stratēģijas pieņemšanas 2019. gadā.

Nozīmīga darbība krāpšanas apkarošanas jomā 2021. gadā bija arī, piemēram, pētījuma uzsākšana par Pārkāpumu pārvaldības sistēmas nākotni. Dalībvalstis izmanto šo sistēmu, lai ziņotu par krāpšanas gadījumiem un citiem pārkāpumiem, kas atklāti dalītās pārvaldības ietvaros. Komisija izmanto šo informāciju, lai sadarbībā ar dalībvalstīm sagatavotu gada ziņojumu par ES finanšu interešu aizsardzību saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 325. pantu. Komisija 2020. gada ziņojumu pieņēma 2021. gada septembrī ⁽³⁷⁾.

2021. gadā *OLAF* arī turpināja veikt izmeklēšanas darbības, par tām informējot savos gada ziņojumos ⁽³⁸⁾.

⁽³⁶⁾ Tas atbilst jaunajai 2014.–2020. gadā izveidotajai struktūrai salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu.

⁽³⁷⁾ Sīkāku informāciju sk. [gada ziņojumos par ES finanšu interešu aizsardzību](#).

⁽³⁸⁾ Sīkāku informāciju sk. [OLAF gada ziņojumos](#).

Krāpšanas apkarošana praksē: ES aizsardzība pret viltus Covid-19 vakcīnu piedāvājumiem

Krāpnieki ir gatavi izmantot jebkuru iespēju gūt nelikumīgu peļņu. Jau pandēmijas sākumā *OLAF* pamanīja, kā krāpnieki mēģina izmantot situācijas neatliekamību un sākotnējo individuālo aizsardzības līdzekļu trūkumu, tādējādi nodarot kaitējumu cilvēku veselībai un drošībai Eiropā. Krāpnieki centās iefiltrēties ES tirgū ar viltotām vai standartiem neatbilstošām sejas maskām, testēšanas komplektiem, dezinfekcijas līdzekļiem un citiem produktiem, kas saistīti ar Covid-19. *OLAF* darbs tā novēršanai turpinājās 2021. gadā, un līdz gada beigām tika izņemti vairāk nekā 100 miljoni viltotu vai standartiem neatbilstošu produktu.

Tā kā tika izstrādātas vakcīnas pret Covid-19, *OLAF* izmeklētāji pievērsa uzmanību iespējamajiem jauniem krāpšanas mēģinājumiem. 2021. gada februārī *OLAF* nāca klajā ar stingru publisku brīdinājumu par iespējamu krāpšanu saistībā ar Covid-19 vakcīnām. *OLAF* bija saņēmis informāciju no ES dalībvalstu valdību avotiem par iespējamo starpnieku piedāvājumiem pārdot lielu daudzumu vakcīnu, galvenokārt tādu, kas apstiprinātas lietošanai ES.

Kā pārliecinājās *OLAF*, krāpnieku mērķis bija pārliecināt valsts iestādes iemaksāt lielas summas kā darījuma priekšapmaksu un nozust ar šo naudu. Starpnieki pārstāvēja oportunistiskus uzņēmumus, kas vēl nesen pirms to piedāvājuma izteikšanas bija neaktīvi vai kas iepriekš bija tirgojušies ar pavisam citu veidu precēm. Šie uzņēmumi bieži atradās valstīs ārpus ES, un tas padara to identificēšanu grūtāku un apgrūtina izmeklēšanu.

OLAF izmeklētāji apzināja situācijas, konstatēja to aizdomīgo raksturu un sniedza informāciju dalībvalstīm un Eiropolam. Nepieciešamības gadījumā *OLAF* sadarbojās arī ar saviem starptautiskajiem partneriem.

Līdz šim šie krāpšanas mēģinājumi vai viltus piedāvājumi kopā bijuši saistīti ar gandrīz 1,2 miljardiem vakcīnu devu par kopējo prasīto cenu, kas pārsniedz 16,4 miljardus EUR. Šādu ziņotu pārkāpumu skaits strauji pieauga nedēļās pēc *OLAF* brīdinājuma, taču galu galā situācija stabilizējās, jo krāpšanas mēģinājumu paņēmieni bija izpausti.

Neskatoties uz to, ka pandēmija turpinās, krāpšanas apkarošanas izmeklēšanas un darbības neaprobežojās ar produktiem, kas saistīti ar Covid-19, un ir amplitūdā no viltotiem alkoholiskajiem dzērieniem līdz bīstamām rotaļlietām un no klimatam kaitīgu gāzu nelegālas tirdzniecības līdz atkritumu kontrabandai. Tāpat kā katru gadu, *OLAF* atklāja arī vairākus krāpšanas gadījumus saistībā ar ES līdzekļiem; tie bija saistīti ar sarežģītām pārrobežu shēmām, kuru īstenošanai mēģināja ES nodokļu maksātājiem nozagt simtiem miljonu euro.

Krāpšanas novēršana un sankciju noteikšana turpinājās, arī izmantojot **agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēmu (EDES)**, kas ļauj savlaicīgi atklāt neuzticamus uzņēmējus un izslēgt tos no ES fondu īstenošanas tiešās un netiešās pārvaldības režīmā. *EDES* procedūras ir balstītas uz informāciju, kas savākta deleģētu kredītrīkotāju veiktās revīzijās un pārbaudēs, valsts iestāžu galīgajiem spriedumiem vai administratīviem lēmumiem, starptautisko organizāciju lēmumiem un lielākoties — *OLAF* izmeklēšanām. *EDES* strādā, balstoties uz spēcīgu un produktīvu sadarbību starp atbildīgajiem kredītrīkotājiem un *EDES* panelkomiteju.

2021. gadā iezīmējās stabila tendence attiecībā uz lietām, kuras iesniedz *EDES* panelkomitejai iespējamu administratīvu sankciju piemērošanai (t. i., izslēgšana un/vai finansiāli sodi, un attiecīgā gadījumā sankciju publicēšana). Sankcijas nosaka atbilstoši proporcionalitātes principam (t. i., ņemot vērā situācijas nopietnību, ieskaitot ietekmi uz ES finanšu interesēm un tēlu, laiku, kas pagājis kopš pārkāpuma, pārkāpuma ilgumu un atkārtosanos, ļaunprātīgā nodoma vai nolaidības pakāpi un iesaistīto summu).

1.6. Nosacītības režīma īstenošana ES budžeta aizsardzībai

Kopš regulas par vispārēju nosacītības režīmu ES budžeta aizsardzībai pieņemšanas 2020. gada decembrī ⁽³⁹⁾ ES pirmo reizi ir pieejams īpašs instruments tās budžeta aizsardzībai pret tiesiskuma principu pārkāpumiem.

Regula stājās spēkā 2021. gada 1. janvārī, un tā papildina citas procedūras, kas ar ES tiesību aktiem izveidotas ES budžeta aizsardzībai. Tās mērķis ir aizsargāt ES budžetu no tiesiskuma principu pārkāpumiem, kas ietekmē (vai būtiski draud ietekmēt) tā finanšu pareizu pārvaldību vai ES finanšu interešu aizsardzību. Kopš 2021. gada janvāra Komisija ir novērtējusi pieejamo informāciju, lai identificētu iespējamus ar regulu saistītos pārkāpumus. Divām dalībvalstīm — Ungārijai un Polijai — 2021. gada novembrī tika nosūtītas vēstules ar lūgumu sniegt informāciju, kas būtu izmantojama Komisijas novērtējumā saskaņā ar minēto regulu. Komisija 2022. gada aprīlī nosūtīja Ungārijai pirmo paziņojumu saskaņā ar vispārējo nosacītības režīmu, uzsākot procedūru, kuras rezultātā pret dalībvalsti var tikt noteikti pasākumi par tiesiskuma principu pārkāpumiem. Informāciju par nosacītības režīma ieviešanas turpmāko attīstību sk. 4. iedaļā.

⁽³⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes [Regula \(ES, Euratom\) 2020/2092](#) (2020. gada 16. decembris) par vispārēju nosacītības režīmu Savienības budžeta aizsardzībai (OV L 433I, 22.12.2020, 1. lpp.).

2. Kontroles rezultāti

Visi Komisijas dienesti piemēro iepriekš aprakstītās **vienotās kontroles funkcijas** neatkarīgi no finansējuma avota. Pasākumi pārkāpumu novēršanai, atklāšanai un labošanai tiek piemēroti vairāku gadu garumā konkrētu programmu vai citu izdevumu segmentu līmenī. Tā kā atsevišķas izdevumu programmas var būt ļoti dažādas, kontroles stratēģijas ir jāpielāgo dažādiem pārvaldības veidiem, politikas jomām, saņēmējiem un/vai finansēšanas metodēm un ar tām saistītajiem riskiem.

Komisija cenšas panākt līdzsvaru starp zemu kļūdu līmeni, ātriem maksājumiem un samērīgām kontroles izmaksām.

Šāda kontroles stratēģiju diferencēšana ir vajadzīga, lai nodrošinātu, ka kontroles izmaksu ziņā joprojām ir lietderīgas, t. i., ka tajās rasts **pareizais līdzsvars starp** zemu kļūdu līmeni (efektivitāte), ātriem maksājumiem (lietderība) un samērīgām izmaksām (ekonomija). Riskantākās jomās būs augstāks kontroles līmenis un/vai biežākas kontroles, bet maza riska jomās — ne tik intensīva, ne tik dārga un ne tik apgrūtināša kontrole. Turklāt, izveidojot kontroles stratēģiju (piemēram, izmantojot uz vietas veikto revīziju izmaksu un ieguvumu analīzi), tiks ņemtas vērā arī nepamatoti izmaksāto ES līdzekļu faktiskās atgūšanas iespējas.

Citi veidi, kā nodrošināt kontroļu izmaksu lietderību, ir kļūdu riska samazināšana, izmantojot vienkāršotus noteikumus un/vai procesus (piemēram, vienkāršotu izmaksu iespējas, t. i., fiksētas summas, vienotas likmes un vienības izmaksas), savstarpēja palaušanās uz esošiem novērtējumiem un/vai revīzijām un kontrolēm, ko veikuši citi subjekti, un apjomradītu ietaupījumu gūšana, apvienojot kontroles funkcijas.

Lai novērtētu savu kontroļu izmaksu lietderību, Komisija izmanto turpmāk minētos rādītājus.

- **Efektivitāte.** Konstatēto kļūdu līmenis, pamatojoties uz veiktajām kontrolēm, kas ļauj izdevumus sagrupēt dažādās riska kategorijās.
- **Lietderība.** Vidējais laiks maksājuma veikšanai. Papildus tam Komisija arī pastāvīgi meklē un attīsta jaunus veidus, kā palielināt lietderību, it īpaši radot sinerģiju, kad vien iespējams.
- **Ekonomija.** Samērīgums starp kontroļu izmaksām un pārvaldītajiem līdzekļiem.

2.1. Komisijas kontroļu rezultāti apstiprina, ka ES budžets ir labi aizsargāts

Balstoties uz veiktajām revīzijām un kontrolēm, Komisijas departamenti katru gadu novērtē ES izdevumu likumības un pareizības risku divos daudzgadu kontroles cikla posmos: maksājuma laikā un programmu slēgšanas laikā.

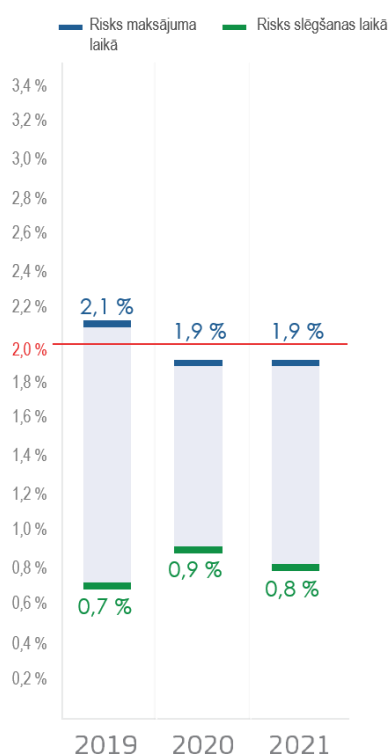
Kopējie rezultāti par 2021. gadu

Risks maksājuma laikā: **1,9 %**

Risks slēgšanas laikā: **0,8 %**

Iepriekšējo maksājumu korekcijas: **5,6 miljardi EUR**

Atrunas: **16, ar kopējo finansiālo ietekmi 987 miljoni EUR**

Risks maksājuma laikā ir tādu kļūdu aplēse, kuras nebija iespējams novērst, neskatoties uz *ex ante* kontrolēm, un kuras ietekmē veiktos maksājumus. Šīs kļūdas atklāj *ex post* kontrolēs un revīzijās. **Risks slēgšanas laikā** ir aplēse par kļūdām, kas vēl joprojām pastāvēs programmu dzīves cikla beigās, kad būs veiktas visas *ex post* kontroles un korekcijas. Tas ir vienāds ar risku maksājuma laikā, no kura atskaitīta piesardzīga aplēse par **turpmākām korekcijām**, kas notiks laikā no pārskata gada līdz programmu dzīves cikla beigām.

Komisija uzskata, ka budžets ir efektīvi aizsargāts, ja, vēlākais, programmas slēdzot — t. i., kad ir veiktas visas kontroles, korekcijas, līdzekļu atgūšana utt. — risks slēgšanas laikā ir zem 2 %. Tas ir būtiskuma sliekšnis, ko izmanto arī Eiropas Revīzijas palāta. Sīkāku informāciju par šiem jēdzieniem un metodiku, ko izmanto šo aplēšu noteikšanai, kā arī kontroles rezultātus pa politikas jomām sk. 5. pielikumā.

Atiecībā uz 2021. gadu Komisijas vispārējais risks maksājuma laikā un slēgšanas laikā atbilst 2020. gada rādītājiem un abos gadījumos ir zem 2 % būtiskuma sliekšņa.

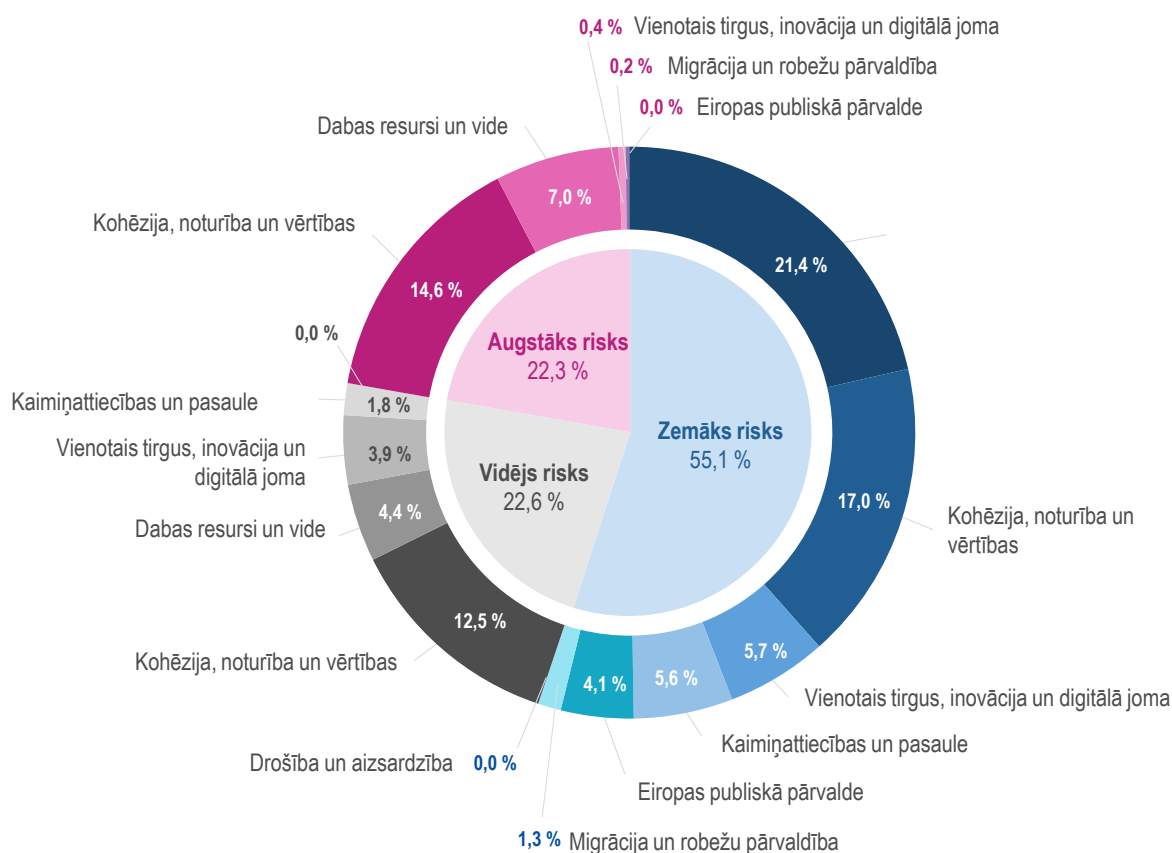
Situācija katrā politikas jomā ir aprakstīta turpmāk.

2021. gads bija pārejas gads, kad oficiāli tika uzsāktas jaunās programmas 2021.–2027. gadam, kamēr vēl turpinājās iepriekšējās programmas.

Gada ziņojums par ES budžeta pārvaldību un sniegumu ir 51 gada darbības pārskata kopsavilkums, un katrs no tiem ir pilnībā attiecināms uz vienu no septiņām daudzgadu finanšu shēmas izdevumu kategorijām (kas iepriekšējos gada ziņojumos par pārvaldību un sniegumu bija sešas "politikas jomas"). Attiecībā uz Aizsardzības rūpniecības un kosmosa ģenerāldirektorātu, ņemot vērā šā departamenta nozīmi izdevumu kategorijā "Drošība un aizsardzība", attiecīgie izdevumi aizsardzībai un drošībai ir nodalīti no citiem šā direktorāta izdevumiem un iekļauti attiecīgajā izdevumu kategorijā. Salīdzināšanas nolūkos, pamatojoties uz šo jauno struktūru, katras izdevumu kategorijas risks maksājuma laikā un risks slēgšanas laikā tiek pārrēķināts.

2.1.1. Zemāka, vidēja un augstāka riska izdevumu izklāsts

Komisija nosaka, kurām programmām ir lielāks risks, un tādējādi tā var mērķorientēt savu darbību uz jomām, kurās tas visvairāk vajadzīgs. Ņemot vērā tās padziļināto empīrisko pieeju, Komisijas rīcībā ir ticami dati, kas parāda pārvaldīto fondu dažādo situāciju (sk. diagrammu turpmāk). Pamatojoties uz **risku maksājuma laikā** pirms jebkādam turpmākām korekcijām, Komisija var precīzi iedalīt gada izdevumus atbilstoši zemākam riskam maksājuma laikā (risks ir mazāks par 1,9 %), vidējam riskam maksājuma laikā (risks ir no 1,9 % līdz 2,5 %) un augstākam riskam maksājuma laikā (risks ir lielāks par 2,5 %). Attiecībā uz dabas resursiem un kohēziju šo analīzi veic arī dalībvalstu individuālu maksājumu aģentūru un darbības programmu līmenī. Tādējādi Komisija var identificēt augstāka riska programmas / izdevumu segmentus, lietpratīgi sniegt savu atbalstu un pievērsties konkrētiem trūkumiem pat attiecībā uz politikas jomām, kam vispārīgi ir zemāks risks, piemēram, kopējo lauksaimniecības politiku.

Eiropas Komisijas izdevumu iedalījums augstāka, vidēja un zemāka riska segmentos, kas izteikti procentos no attiecīgo izdevumu kopējās summas (2021).

Avots: Eiropas Komisija.

Tādējādi Komisijas izdevumi ir sadalīti zemāka, vidēja un augstāka riska kategorijās šādi.

- **Zemāks risks.** Šis segments 2021. gadā sasniedza 95 miljardus EUR (55 % no izdevumiem, līdzīgi kā pagājušajā gadā, kad tie bija 56 %). Tas ietver dažu kopējās lauksaimniecības politikas maksājumu aģentūru izdevumus, kā arī izdevumus darbības programmām Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondam un kohēzijai ar mazāku risku maksājuma laikā; izdevumus, kas saistīti ar Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu, Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktajām darbībām; Eiropas Pētniecības padomes dotācijas; iemaksas aģentūrās (Eiropas Kosmosa aģentūra, Eiropas Savienības Kosmosa programmas aģentūra u. c.); "Erasmus+"; Ārkārtas atbalsta instrumentu; Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu; Iekšējās drošības fondu; humāno palīdzību; attīstības palīdzību, ko sniedz ar starptautisko organizāciju starpniecību, un administratīvos izdevumus.
- **Vidējs risks.** 2021. gadā tas sasniedza 39 miljardus EUR (23 % no izdevumiem salīdzinājumā ar 16 % 2020. gadā). Tas ietver dažu kopējās lauksaimniecības politikas maksājumu aģentūru izdevumus, kā arī izdevumus darbības programmām Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondam un kohēzijai ar vidēju risku maksājuma laikā; dotācijas attīstības palīdzības un kaimiņattiecību programmās; izdevumus saskaņā ar pamatprogrammu "Apvārsnis 2020". Attiecībā uz pēdējo ir panākts uzlabojums salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, kur šiem izdevumiem bija augstāks risks, un šie pozitīvie rezultāti nākamajos gados būs jāapstiprina.
- **Augstāks risks.** 2021. gadā tas sasniedza 38 miljardus EUR (22 % no izdevumiem salīdzinājumā ar 28 % 2020. gadā). Tas ietver dažu kopējās lauksaimniecības politikas maksājumu aģentūru izdevumus; Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda un kohēzijas darbības programmas ar augstāku risku maksājuma laikā vai ar būtiskiem trūkumiem⁽⁴⁰⁾; izdevumus, kas saistīti ar sarežģītām dotācijām citās finansēšanas programmās (piemēram, Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments — enerģija).

No Komisijas detalizētās analīzes izriet, ka kļūdu līmenis ir cieši saistīts ar finansējuma veidu. Lielākajai daļai programmu vai izdevumu segmentu, kas atbilst vairāk nekā 50 % no gada attiecīgajiem izdevumiem, ir salīdzinoši mazāks risks maksājuma laikā, jo tie ietver vienkāršus, ar tiesībām pamatotus maksājumus. Turpretī dažām programmām vai izdevumu segmentiem, kuros tiek izmantotas diezgan sarežģītas uz atlīdzību balstītas shēmas, šķiet, ir relatīvi augstāks risks maksājuma laikā. Tomēr ieviestās kontroles sistēmas ļauj ar dažām sarežģītākām programmām saistītos riskus mazināt un tādējādi samazināt riska maksājuma laikā līmeni.

Komisija cieši uzrauga risku maksājuma laikā un risku slēgšanas laikā dažādajām programmām un īsteno turpmāku rīcību, lai samazinātu kļūdu īpatsvaru. Jo īpaši attiecībā uz vidēja un augstāka riska kategorijām Komisija turpinās strādāt, lai vēl vairāk samazinātu kļūdu īpatsvaru, veicinot saņēmēju un īstenošanas partneru izpratni par problēmām, vajadzības gadījumā pielāgojot kontroles stratēģijas un izmantojot gūtās atziņas turpmākās programmās, kā arī pēc iespējas vienkāršojot noteikumus.

⁽⁴⁰⁾ Attiecībā uz Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu riska līmenis ir ticis uzskatīts par augstu neatkarīgi no riska maksājuma laikā, ja gada darbības pārskatos sniegtais revīzijas atzinums par programmu pārvaldības un kontroles sistēmas darbību ir bijis nelabvēlīgs vai ar atrunām.

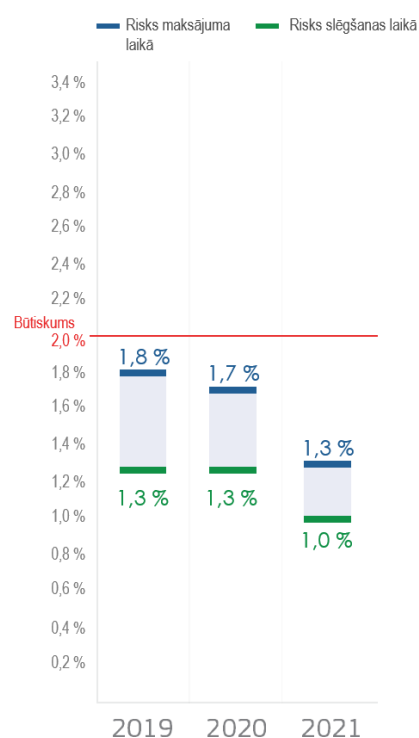
2.1.2. Kontroles rezultāti pa politikas jomām

1. izdevumu kategorija. Vienotais tirgus, inovācija un digitālā joma

Attiecībā uz izdevumu kategoriju “**Vienotais tirgus, inovācija un digitālā joma**” gan **risks maksājuma laikā (1,3 %)**, gan **risks slēgšanas laikā (1,0 %)** ir krietni zem 2 % un, salīdzinot ar 2020. gadu, samazinās attiecīgi par 1,7 % un 1,3 %. 2021. gadā Komisijas **preventīvie un korektīvie pasākumi sasniedza 162 miljonus EUR** — 142 miljonus EUR preventīvie pasākumi un 20 miljonus EUR korektīvie pasākumi; tas līdzinās 2020. gada summām — attiecīgi 146 miljoni EUR un 26 miljoni EUR.

Riska maksājuma un slēgšanas laikā samazinājums salīdzinājumā ar 2020. un 2019. gadu ir saistīts ar kļūdu īpatsvara samazināšanos pamatprogrammā “Apvārsnis 2020”. Pamatprogramma “**Apvārsnis 2020**” veido 44 % no izdevumiem šajā politikas jomā, un līdz ar to tās risks maksājuma laikā (2,3 %) būtiski veicina saistīto kopējo risku maksājuma laikā. Jau vairākus gadus pētniecības nodaļas ir īstenojušas pasākumus, lai risku slēgšanas laikā maksimāli pietuvinātu 2 % vai samazinātu zem 2 % ⁽⁴¹⁾. Pirmo reizi mērķis ir sasniegts.

Programmā “Apvārsnis 2020” ieviestajiem vienkāršojumiem kopā ar mērķtiecīgām komunikācijas

kampaņām saņēmēju veidiem ar “vislielāko kļūdu iespējamību”, piemēram, maziem un vidējiem uzņēmumiem un jaunpienācējiem, kā arī uzlabotai ārējo revīzijas uzņēmumu, kas veic revīzijas Komisijas uzdevumā, apmācībai noteikti ir pozitīva ietekme uz kļūdu rašanos un to finansiālo nozīmi. Tomēr 2021. gada pozitīvie rezultāti būs jāapstiprina nākamajos gados, un līdz šim veiktā darbība būs jāturpina.

2021. gadā tika oficiāli atklāta jaunā Eiropas pētniecības un inovācijas pamatprogramma “Apvārsnis Eiropa”, savukārt programma “Apvārsnis 2020” joprojām turpinās. Novēlotā “Apvārsnis Eiropa” regulas pieņemšana, salīdzinot ar sākotnējo plānu, aizkavēja programmas īstenošanas uzsākšanu. Runājot par finanšu pārvaldību, Komisijas mērķis programmai “Apvārsnis Eiropa” ir paplašināt vienkāršoto izmaksu iespēju izmantošanu, lai saņēmējiem būtu vieglāk izpildīt noteikumus un lai tie vairāk uzmanības varētu pievērst to faktiskajam pētniecības projektam. Kopā ar nepārtrauktām komunikācijas kampaņām, kuru mērķauditorija ir ieinteresētās personas, tam vajadzētu radīt iespēju ievērojami samazināt programmas “Apvārsnis Eiropa” risku maksājuma laikā. Ņemot vērā pašreizējo attiecīgo izdevumu zemo līmeni un saistīto darījumu raksturu, izdevumi

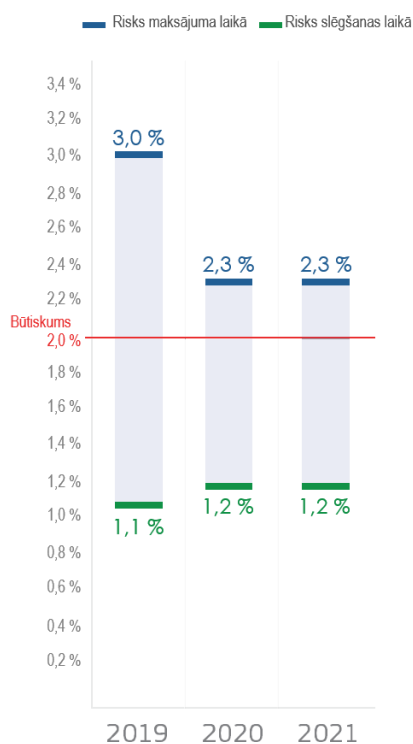
programmā “Apvārsnis Eiropa” tiek uzskatīti par zema riska 2021. gadam.

⁽⁴¹⁾ Komisijas priekšlikumam par “Apvārsnis 2020” regulu pievienotajā tiesību akta priekšlikuma finanšu pārskatā ir noteikts šādi: “Tāpēc Komisija uzskata, ka pētniecības tēriņiem pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” kļūdu koeficients gadā no 2 līdz 5 % ir reāli sasniedzams mērķis, ņemot vērā kontroles izmaksas, vienkāršošanas pasākumus, kas ierosināti, lai mazinātu noteikumu sarežģītību, un ar pētniecības projekta izmaksu atlīdzināšanu saistīto raksturīgo risku. Mērķis ir pakāpeniski panākt, ka, noslēdzot programmas pēc tam, kad ņemta vērā visu revīziju, korekciju un atgūšanas pasākumu finansiālā ietekme, atlikušo kļūdu koeficients ir iespējami tuvāks 2 % robežai.”

Pārējām programmām Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra un jaunā Eiropas Veselības un digitālā izpildaģentūra ⁽⁴²⁾ attiecībā uz konkrētiem **Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta** segmentiem (kas skar enerģētiku un telesakarus) ir iesniegušas atrunas, ņemot vērā atlikušo kļūdu īpatsvaru — attiecīgi 2,52 % un 3,84 %. Šajā politikas jomā dažām citām programmām ⁽⁴³⁾ atlikušo kļūdu īpatsvars pārsniedz 2 %; tomēr tas neietekmē ticamību nelielās finansiālās ietekmes dēļ ⁽⁴⁴⁾, un atrunas nav formulētas. Visbeidzot — ir atcelta 2020. gada atruna dotācijām saskaņā ar **ES Uzņēmumu konkurētspējas un mazo un vidējo uzņēmumu programmu**, ko īsteno Eiropas Inovācijas padomes un MVU izpildaģentūra. Citām programmām ⁽⁴⁵⁾ ir mazāki riski finansējuma veida un veiktās revīzijas līmeņa dēļ.

2. izdevumu kategorija. Kohēzija, noturība un vērtības

Jaunajā izdevumu kategorijā “Kohēzija, noturība un vērtības” risks maksājuma laikā 2,3 %

apmērā saglabājas stabils salīdzinājumā ar 2020. gadu.

Šajā izdevumu kategorijā risks maksājuma laikā un risks slēgšanas laikā galvenokārt ir saistīts ar kohēzijas politikas fondu riska līmeni ⁽⁴⁶⁾, ņemot vērā attiecīgo izdevumu apjomu (apmēram 94 % no kopējā apjoma). Dalībvalstis ieviesa finanšu korekcijas 3763 miljonu EUR apmērā ⁽⁴⁷⁾. Tas ietver preventīvus un korektīvus pasākumus, kas, no vienas puses, izriet no vadošo un revīzijas iestāžu darba un, no otras puses, no Komisijas un Eiropas Revīzijas palātas darba. Komisija īstenoja preventīvus un korektīvus pasākumus par kopējo summu 118 miljoni EUR, tajā skaitā neto finanšu korekcijas 84 miljonu EUR apmērā.

Attiecībā uz kohēzijas politikas fondiem, neskatoties uz pastāvīgiem centieniem un kontroles sistēmu darbības uzlabojumiem, risks maksājuma laikā joprojām saglabājas būtisks. Tiek lēsts, ka tas ir robežās no **1,8 % līdz 2,5 %** ⁽⁴⁸⁾ ⁽⁴⁹⁾, līdzīgi kā 2020. gadā (1,9 %–2,4 %). Arī aplēstās nākotnes korekcijas ir salīdzināmas ar 2020. gadu, un tāpēc **risks slēgšanas laikā saglabājas stabils 1,2 % apmērā.**

⁽⁴²⁾ Sīkāku informāciju sk. 5. pielikumā.

⁽⁴³⁾ Septītā pamatprogramma pētniecībai un tehnoloģiju attīstībai, izmēģinājuma projekti un sagatavošanas darbības, ES Uzņēmumu konkurētspējas un mazo un vidējo uzņēmumu programma, Ogļu un tērauda pētniecības fonds un Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments — telesakari.

⁽⁴⁴⁾ No 2019. gada ir ieviests *de minimis* sliekšnis finanšu atrunām. Skaitliski izsakāmās gada darbības pārskata atrunas saistībā ar atlikušo kļūdu īpatsvaru, kas pārsniedz 2 % būtiskuma sliekšni, netiek uzskatītas par būtiskām segmentos, kas veido mazāk nekā 5 % no ģenerāldirektorāta kopējiem maksājumiem un kuru finansiālā ietekme ir mazāka par 5 miljoniem EUR. Šādos gadījumos skaitliski izsakāmas atrunas vairs nav nepieciešamas.

⁽⁴⁵⁾ Piemēram, Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības, kas ietilpst programmā “Apvārsnis 2020”.

⁽⁴⁶⁾ Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Kohēzijas fonds, Eiropas Sociālais fonds, Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva, Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām.

⁽⁴⁷⁾ Finanšu korekcijas 2007.–2013. gadam un atskaitītie izdevumi no kontiem par 2014. gada periodu; sk. arī II sējuma 5. pielikuma 5.4. iedaļu.

⁽⁴⁸⁾ Diapazona augšējo robežu nosaka, ņemot vērā sliktāko scenāriju notiekošo revīzijas procedūru kontekstā.

⁽⁴⁹⁾ Tas atbilst kļūdu līmeņa diapazonam no 0,9 % līdz 6,1 %, ko aplēsusi Revīzijas palāta [2020. gada pārskatā](#) (5.1. pielikums, 154. lpp.). Palātas aplēsto augstāko kļūdu līmeni dažkārt var izskaidrot ar atšķirībām valstu noteikumu interpretācijā vai kļūdu apjoma noteikšanai izmantotajā metodē.

Eiropas Reģionālās attīstības fonds un Kohēzijas fonds uzrāda riska maksājuma laikā **samazināšanos**, proti, 2020. gadā tā diapazons bija no 2,1 % līdz 2,6 %, bet 2021. gadā — no 1,9 % līdz 2,5 %. Šis samazinājums ir saistīts ar vairāku programmu pārvaldības un kontroles sistēmu uzlabojumiem.

Eiropas Sociālais fonds uzrāda līdzīgu riska maksājuma laikā diapazonu 2021. gadā, proti, no 1,7 % līdz 2,5 %, kas ir pieaugums salīdzinājumā ar 2020. gada diapazonu no 1,4 % līdz 1,9 %. Šis pieaugums ir saistīts ar Komisijas piesardzīgo pieeju vairākām programmām, kurās ziņoto kļūdu īpatsvars palielinājās, gaidot galīgo informāciju.

2021. gads bija jaunās daudzgadu finanšu shēmas pirmais gads. Taču jūnijā tika pieņemta Kopīgo noteikumu regula kohēzijas politikas fondiem 2021.–2027. gadam. Tā kā dalībvalstis pašlaik strādā, lai sagatavotu savas programmas, un tās, kuras tikušas vistālāk, tikko sākušas projektu atlasīšanu, turpmākajos gados nav gaidāmi citi maksājumi, izņemot priekšfinansējumu.

Neskatoties uz pastāvīgajiem centieniem un kontroles sistēmu darbības uzlabojumiem, kohēzijas risks maksājuma laikā joprojām pārsniedz 2 % būtiskuma sliekšni. Tas galvenokārt ir saistīts ar šo fondu finansētajiem projektiem raksturīgo sarežģītību, iesaistīto dalībnieku daudzveidību un grūtībām izpildīt dažus sarežģītus noteikumus, jo īpaši saistībā ar iepirkumu vai valsts atbalstu.

Galvenās to pārkāpumu kategorijas, kurus identificējušas dalībvalstu revīzijas iestādes un Komisija, ir līdzīgas Revīzijas palātas identificēto pārkāpumu kategorijām, proti, neattiecināmie izdevumi, publiskā iepirkuma kļūdas, nepilnīgas revīzijas takas un būtisku apliecināšanu dokumentu neesība. Tas liecina, ka **lielākā daļa revīzijas iestāžu** pienācīgi, bet ne vienmēr pilnībā **atklāj dažādu veidu pārkāpumus**, kas palielina risku maksājuma laikā⁽⁵⁰⁾. Projektu un noteikumu sarežģītības dēļ pastāv kļūdu risks. Lielākajā daļā gadījumu konstatētie trūkumi tomēr nav sistēmiski, un parasti, veicot korektīvus pasākumus, attiecīgās sistēmas situācija atkal kļūst apmierinoša viena vai maksimāli divu gadu laikā. Turklāt tas, ka vienā programmā tiek konstatētas kļūdas vai trūkumi, nenozīmē, ka līdzīgas kļūdas vai trūkumi pastāv visur attiecīgajā dalībvalstī. Pateicoties dalībvalstu un Komisijas kontroles rezultātiem, tiek iegūts niansēts un diferencēts priekšstats pa programmām un iestādēm. Tas ļauj Komisijai secināt, ka **lielākā daļa programmu darbojas labi vai pietiekami labi**⁽⁵¹⁾ un ka **ierobežotā skaitā programmu** vairākus gadus pastāv sistēmiski un atkārtoti trūkumi, kam Komisija savās darbībās pievērš lielāku uzmanību. Pēdējā programmu kategorijā par tiem ir pārredzami ziņots formulētajās atrunās.

2021. gada beigās saistībā ar kohēzijas politikas fondiem tika formulētas **četras atrunas**.

- Divas atrunas attiecas uz 2014.–2020. gada periodu un ietver visas programmas, kurās laika gaitā konstatēti būtiski trūkumi to pārvaldības un kontroles sistēmās vai kurām kļūdu īpatsvars bija virs būtiskuma sliekšņa, vai — retāk — attiecībā uz kurām revīzijas darbs dalībvalsts līmenī tika uzskatīts par nepietiekamu vai neapmierinošu.
- Divas atrunas attiecas uz 2007.–2013. gada periodu, saistībā ar kuru dažas programmas vēl nav slēgtas. Atrunas nav izteiktas skaitļos, jo 2021. gadā netika veikti maksājumi.

⁽⁵⁰⁾ Šo novērtējumu apstiprina nesen veiktais pētījums "Vienotas revīzijas pieeja — dalībvalstu vadošo un revīzijas iestāžu darba nepilnību galvenie cēloņi", ko pēc Eiropas Parlamenta Budžeta kontroles komitejas lūguma veica Stratēģijas un izvērtēšanas pakalpojumu centrs. Pētījumā secināts: "Neskatoties uz konstatētajiem trūkumiem ES izdevumu īstenošanā un kontrolē, kopumā revīzijas iestāžu darbs dalībvalstīs tiek vērtēts kā uzticams un stabils."

⁽⁵¹⁾ 91 % programmu Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda ietvaros un 89 % Eiropas Sociālā fonda, Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas un Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām programmu.

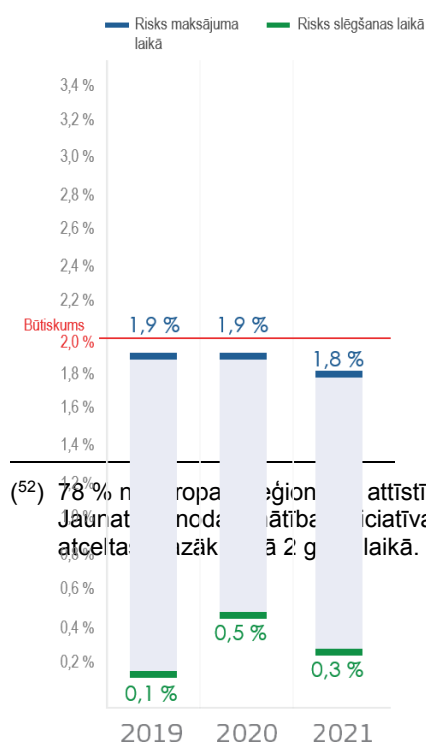
2014.–2020. gada periodam programmu ar atrunām skaits (68) ir līdzīgs 2020. gada programmu ar atrunām skaitam (61). Finansiālā ietekme ir palielinājusies no 341 miljona EUR līdz 423 miljoniem EUR, kas atbilst kopējo maksājumu pieaugumam. Atrunas atceļ tikai tad, kad ir veikti pietiekami korektīvi pasākumi. Iemesli atrunām parasti nav strukturāli, un ir vajadzīgs viens līdz divi gadi, lai atruna tiktu atcelta ⁽⁵²⁾. Plašāku informāciju par atrunām sk. III sējuma 5. pielikumā.

Komisija turpina rīkoties, lai atbalstītu programmu iestādes to pārvaldības un kontroles sistēmu uzlabošanā un samazinātu kohēzijas risku slēgšanas laikā zem 2 %.

Komisija 2021. gadā ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm veica dažādus pasākumus, lai vēl vairāk uzlabotu pārvaldības un kontroles sistēmu efektivitāti un veicinātu kļūdu novēršanu, atklāšanu un labošanu, tajā skaitā turpmāk uzskaitītos pasākumus.

- Dalībvalstu līmenī neatklāto kļūdu pamatcēloņu pastāvīga uzraudzība, analīze un novēršana.
- Spēju palielināšana nolūkā uzlabot dalībvalstu vadošo un revīzijas iestāžu administratīvās spējas un labāk sagatavot tās, lai tās varētu tikt galā ar vissarežģītākajām fondu īstenošanas daļām. Tas ietver, piemēram, datizraces rīka *Arachne* bezmaksas nodrošināšanu, lai palīdzētu atklāt pārkāpumus, krāpšanu un iespējamus interešu konfliktus, kā arī uzlabot iepirkuma rīkotāju profesionalitāti.
- Tiešsaistes norādījumu, labas prakses piemēru un skaidrojumu sniegšana, kā arī savstarpējās apmaiņas veicināšana, lai sniegtu atbalstu līgumslēdzējām un programmas iestādēm.
- Tādu vienkāršotu izmaksu iespēju veicināšana, kurās ir mazāka kļūdu iespējamība, sniedzot palīdzību un atbalstu valsts iestādēm, tām sagatavojot un novērtējot vienkāršoto izmaksu iespēju shēmas 2021.–2027. gada programmām. Komisija ir neatlaidīgi strādājusi, lai izstrādātu un ieviestu atbilstošus procesus, kas atbalstītu šīs jaunās funkcijas, tajā skaitā pasākumus, kas veicinātu vienkāršotu izmaksu iespēju ieviešanu un finansējumu, kurš nav saistīts ar izmaksu shēmām, samērīgāku kontroli un revīzijas, vairāk uz atbilstību balstītu ziņošanu un lielāku elastību, pielāgojot programmas jaunam sociālekonomiskam un teritoriālam kontekstam.

Attiecībā uz iepriekšējiem grāmatvedības gadiem pēc striktu pretrunu procedūru pabeigšanas dalībvalstis ieviesa papildu finanšu korekcijas. Tā rezultātā risks slēgšanas laikā ir mazāks par 2 % katrā no vairākiem pēdējiem pārskata gadiem, kas apstiprina kohēzijas politikas fondu korigētspēju. Šis īpatsvars turpinās samazināties līdz programmu slēgšanai.

3. izdevumu kategorija. Dabas resursi un vide

Izdevumu kategorijai “**Dabas resursi un vide**” risks maksājuma laikā joprojām ir zem 2 % būtiskuma sliekšņa, proti, **1,8 %**, kas ir samazinājums, salīdzinot ar 2020. gadu (1,9 %). Aplēstās turpmākās korekcijas ir nedaudz palielinājušās līdz **1,5 %** no 2021. gada izdevumiem

⁽⁵²⁾ 78 % no jaunatceltajām atrunām attiecas uz Eiropas Reģiona attīstības fonda un Kohēzijas fonda atrunām un 88 % no Eiropas Sociālā fonda, iniciatīvas un Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām atrunām tiek atceltas.

(2020. gadā: 1,4 %), kā rezultātā risks slēgšanas laikā ⁽⁵³⁾ tiek lēsts 0,3 % apmērā (2020. gadā: 0,5 %). Tas arī atbilst lauksaimniecības izdevumu kontroles rezultātiem, kas veido lielāko izdevumu daļu šajā politikas jomā (98 %); atlikušo daļu veido jūrniecības un zivsaimniecības ⁽⁵⁴⁾, vides un klimata izdevumi.

Gan Komisija, gan dalībvalstis turpina aizsargāt ES finanšu intereses. 2021. gadā Komisija piemēroja finanšu korekcijas par summu **631 miljoni EUR**. Dalībvalstis ieviesa korekcijas par kopējo summu **794 miljoni EUR**, tajā skaitā 528 miljoni EUR par kļūdām, kas atklātas un izlabotas *ex ante*, un 266 miljoni EUR par kļūdām, kas atgūtas *ex post*.

Attiecībā uz kopējo lauksaimniecības politiku risks maksājuma laikā turpināja samazināties, kas atbilst pēdējo gadu laikā novērotajai lejupējai tendencei. Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda tiešmaksājumos, kas sastāda gandrīz 70 % no maksājumiem, bija vērojama riska maksājuma laikā pakāpeniska samazināšanās no 1,8 % 2018. gadā līdz 1,4 % 2021. gadā. Sarežģīto atbilstības noteikumu dēļ risks maksājuma laikā joprojām pārsniedz būtiskuma sliekšni lauku attīstības un tirgus pasākumiem. Arī risks maksājuma laikā ir vēl vairāk samazinājies, attiecīgi līdz 2,9 % un 2,1 %, pateicoties attiecīgi nepārtrauktiem uzlabojumiem pārvaldības un kontroles sistēmās dalībvalstīs, kurās integrētās administrācijas un kontroles sistēmām, to skaitā zemes gabalu identifikācija sistēmai, ir nozīmīga loma arī attiecībā uz Lauku attīstības fondu un ar dzīvniekiem saistītajiem pasākumiem.

Izdevumi, kas saistīti ar **zivsaimniecību, vidi un klimata pasākumiem**, joprojām pēc būtības uzskatāmi par zema riska izdevumiem. Jāuzsver riska maksājuma laikā samazināšanās programmas "LIFE" dotācijās pēdējos gados.

2021. gada beigās bija **piecas atrunas** attiecībā uz izdevumu segmentiem vai programmām, kurās konstatēti kontroles trūkumi un/vai kļūdu īpatsvars bija virs 2 %.

- Trīs atrunas attiecībā uz lauksaimniecību, **Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda tirgus pasākumiem** (ietekmējot sešas dalībvalstis) un **tiešmaksājumiem** (ietekmējot 14 maksājumu aģentūras septiņās dalībvalstīs) un **Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai pasākumiem** (ietekmējot 26 maksājumu aģentūras 17 dalībvalstīs, kurām (īslaicīgi) ir kontroles trūkumi un/vai augsts kļūdu īpatsvars).
- Viena jauna atruna par kontroles trūkumiem vienā dalībvalstī saistībā ar **Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu**.
- Viena atkārtota, skaitliski neizsakāma atruna attiecībā uz **ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas reģistru**.

2020. gadā formulētā atruna par kontroles trūkumiem vienā dalībvalstī saistībā ar **Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu** tika atcelta 2021. gadā, jo tika atrisināta pamatā esošā problēma.

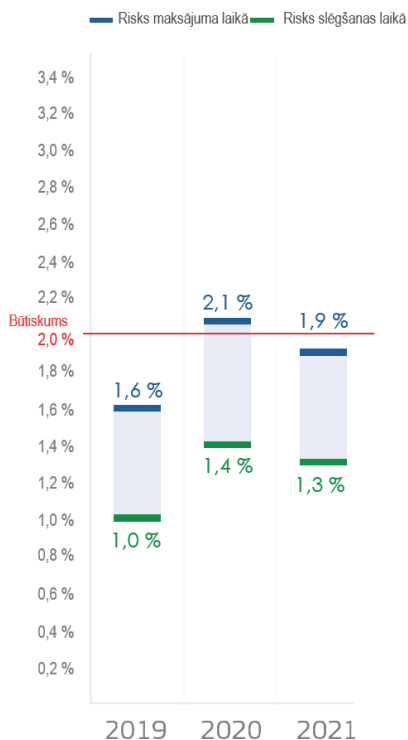
Visos gadījumos, kad identificēto trūkumu dēļ ir pieņemtas atrunas, ir veikti turpmāki pasākumi: atbilstības noskaidrošana, lai galu galā aizsargātu ES budžetu, dalībvalstu veikto korektīvo pasākumu īstenošanas uzraudzība un, ja nepieciešams, dalībvalstīm veikto maksājumu pārtraukšana vai samazināšana/apturēšana. Šī sistemātiskā un precīzi mērķorientētā pieeja galu galā ļauj aizsargāt ES budžetu (sīkāku informāciju sk. III sējuma 5. pielikumā).

⁽⁵³⁾ Tā kā Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda pasākumi netiek slēgti, lauksaimniecības izdevumu jomā risks slēgšanas laikā tiek aizstāts ar galīgo riskam pakļauto summu.

⁽⁵⁴⁾ Lai arī Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda izdevumi ir iekļauti izdevumu kategorijā "Dabas resursi", tiem ir tāds pats īstenošanas mehānisms kā kohēzijas izdevumiem.

4. izdevumu kategorija. Migrācija un robežu pārvaldība

Attiecībā uz izdevumu kategoriju “Migrācija un robežu pārvaldība” gan **risks maksājuma laikā (1,9 %)**, gan **risks slēgšanas laikā (1,3 %)** ir nedaudz samazinājies salīdzinājumā ar 2020. gadu, atkal esot **zem 2 %**. 2021. gadā **preventīvie un korektīvie pasākumi** sasniedza **17 miljonus EUR** — 8 miljonus EUR preventīvie pasākumi un 9 miljonus EUR korektīvie pasākumi.

Šajā politikas jomā ietilpst zema riska izdevumi. Iemaksas decentralizētajās aģentūrās un deleģēšanas nolīgumos veidoja 40 % no attiecīgajiem izdevumiem 2021. gadā ar kļūdu īpatsvaru tuvu 0,5 %, savukārt dalītā pārvaldība un iekšējās drošības fonda un Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda īstenošana sastāda 44 % no attiecīgajiem izdevumiem ar 1,12 % risku maksājuma laikā. Šajā segmentā atrunas tiek formulētas, ja dalībvalstu līmenī atlikušo kļūdu īpatsvars pārsniedz 2 % vai ir konstatēti būtiski trūkumi pārvaldības un kontroles sistēmās.

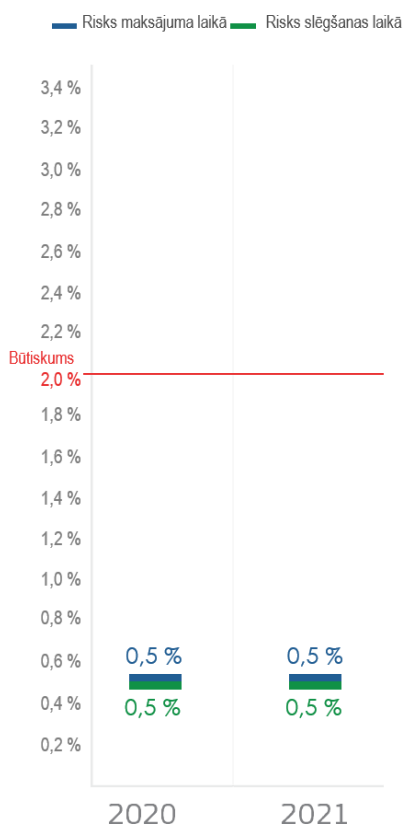
2021. gada beigās bija formulētas **trīs atrunas**.

- Viena atruna bija formulēta par dalītās pārvaldības režīmu 2014.–2020. gada plānošanas periodā attiecībā uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu un iekšējās drošības fondu; tā skaitliski izteikta vienai dalībvalstij.
- Otra atruna bija formulēta par ES darbībām un ārkārtas palīdzības dotācijām, kur atlikušo kļūdu īpatsvars sasniedza 2,85 %. Ir veikti pārvaldības pasākumi šo trūkumu novēršanai un īstenošanas noteikumi dotāciju tiešai pārvaldībai ir tikuši ievērojami vienkāršoti, pakāpeniski atkāpjoties no konkrētiem atbilstības nosacījumiem programmas līmenī un saskaņojot uzņēmumu līmenī.
- Turklāt Migrācijas un iekšlietu ģenerāldirektorāts ir formulējis atrunu ar reputāciju saistītu iemeslu dēļ par trūkumiem, kas identificēti Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras jauno pilnvaru efektīvā īstenošanā. Atbildība par korektīvajām darbībām būtībā gulstas uz aģentūru. Tomēr Komisija kā valdes locekle aktīvi iesaistās to īstenošanas uzraudzībā.

Skaitliski neizsakāmā atruna attiecībā uz dalītās pārvaldības instrumentiem 2007.–2013. gada plānošanas periodā 2021. gadam ir atcelta, jo gandrīz visās dalībvalstīs, uz kurām attiecas atruna, ir pabeigta korektīvo darbību īstenošana (sīkāku informāciju sk. III sējumā, 5. pielikumā).

5. izdevumu kategorija. Drošība un aizsardzība

Attiecībā uz izdevumu kategoriju “**Drošība un aizsardzība**” gan **risks maksājuma laikā**, gan **risks slēgšanas laikā** ir ļoti zemi, proti, 0,5 % un krietni zem 2 %. Tā kā šie darbības maksājumu veidi ir ļoti

zema riska (pārsvarā maksājumi aģentūrām), tad preventīvajiem un korektīvajiem pasākumiem nav paredzētas nekādas summas. Tas atbilst 2020. gadā ziņotajam kļūdu līmenim.

2021. gadā lielāko daļu šajā izdevumu kategorijā veikto maksājumu sastādīja priekšfinansējuma maksājumi saskaņā ar Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programmu aptuveni 200 miljonu EUR apmērā. Tie nav iekļauti attiecīgajos izdevumos, jo tie ir avansa maksājumi, kas joprojām ir Komisijas īpašums. Attiecīgie izdevumi 13,8 miljonu EUR apmērā atbilst ieguldījumam Eiropas Aizsardzības aģentūrā un iepirkumos ar zemu risku maksājuma laikā, proti, 0,5 %.

Lai sasniegtu savu mērķi, Komisija lielā mērā paļaujas uz pilnvarotajiem subjektiem un regulatīvajām aģentūrām, kā arī uz ciešu sadarbību ar dažādiem partneriem un starptautiskām organizācijām.

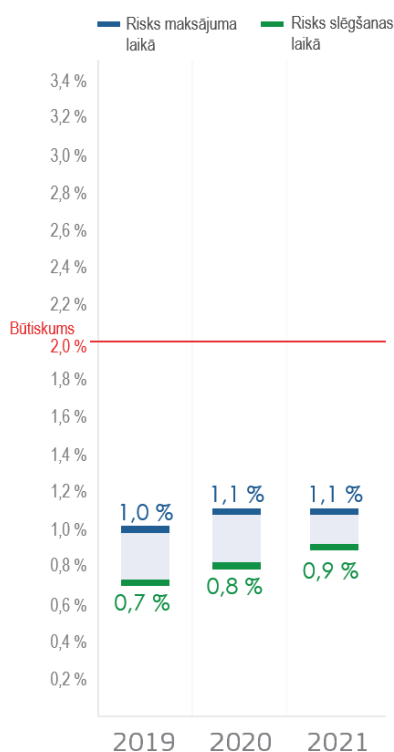
6. izdevumu kategorija. Kaimiņattiecības un pasaule

Izdevumu kategorijā “Kaimiņattiecības un pasaule” 2021. gadā gan **risks maksājuma laikā**

(1,1 %), gan **risks slēgšanas laikā** (0,9 %) ir līdzīgs

2020. gada riskam un ir krietni zem 2 %. 2021. gadā Komisijas **preventīvie un korektīvie pasākumi sasniedza**

131 miljonus EUR — 110 miljonus EUR preventīvie pasākumi un 21 miljonus EUR korektīvie pasākumi, kas ir līdzīgi 2020. gada summām — attiecīgi 110 miljoni EUR un 16 miljoni EUR.

Šajā politikas jomā programmas gandrīz vienādās daļās tiek īstenotas tiešas un netiešas pārvaldības režīmā. Neraugoties uz sarežģīto vidi, kādā šīs programmas tiek īstenotas, lielākajai daļai izdevumu segmentu, piemēram, iepirkumiem tiešā pārvaldībā un budžeta atbalstam, ir zems risks. Tas ir saistīts ar darbībām raksturīgo riska profilu un saistīto kontroles sistēmu darbību.

Iepriekšējos gados konstatētās problēmas turpināja ietekmēt dažus segmentus, proti, atbilstošu apliecinājošu dokumentu trūkums, kļūdas deklarēto izmaksu aprēķinā, pieprasītās budžetā neiekļautās izmaksas un neatbilstība iepirkuma noteikumiem. Pasākumi, kas veikti šo trūkumu novēršanai, ietver procedūru un līguma nosacījumu vienkāršošanu un

precizēšanu dotācijām, uz rezultātiem balstīta finansējuma izmantošanas veicināšanu un informācijas apmaiņu par bieži sastopamajām kļūdām ar attiecīgajām kontroles jomā ieinteresētajām personām.

Viena konkrēta problēma 2021. gadā bija papildu *ex ante* pārbaūžu pabeigšana īstenošanas partneru pārvaldības un kontroles sistēmām⁽⁵⁵⁾ (sauktas arī par pīlāru novērtējumiem) līdz 2021. gada 31. decembrim. Tas ne vienmēr ir bijis šādi. Paredzams, ka galveno partneru pīlāru novērtējumi tiks pabeigti 2022. gada pirmajā pusē, jo lielākā daļa gala ziņojumu ir saņemti un pašlaik tiek analizēti, lai novērtētu papildu uzraudzības pasākumu nepieciešamību. Lai gan jaunus iemaksu nolīgumus nevar noslēgt, pirms nav pabeigti pīlāru novērtējumi, un joprojām notiek sarunas par dažiem finanšu shēmas partnerības nolīgumiem, tika ieviesti seku mazināšanas pasākumi, lai samazinātu ietekmi uz netiešās pārvaldības pasākumu īstenošanu. Šādi pasākumi ietver būtisku saziņas palielināšanu ar struktūrām (galvenokārt Apvienoto Nāciju Organizācijas aģentūrām), lai paātrinātu procesu, kā rezultātā no 2022. gada marta visi pīlāru novērtējumi ar galvenajiem partneriem ir pabeigti vai tajos panākts būtisks progress. Turklāt, lai nodrošinātu atbilstību Komisijas noteikumiem, ir noteikti īpaši nosacījumi (uzraudzības pasākumi) līgumu parakstīšanai ar šīm struktūrām pienācīgi pamatotos un izņēmuma gadījumos. Spēkā esošo līgumu izpilde turpinājās kā parasti, un joprojām bija iespējami grozījumi.

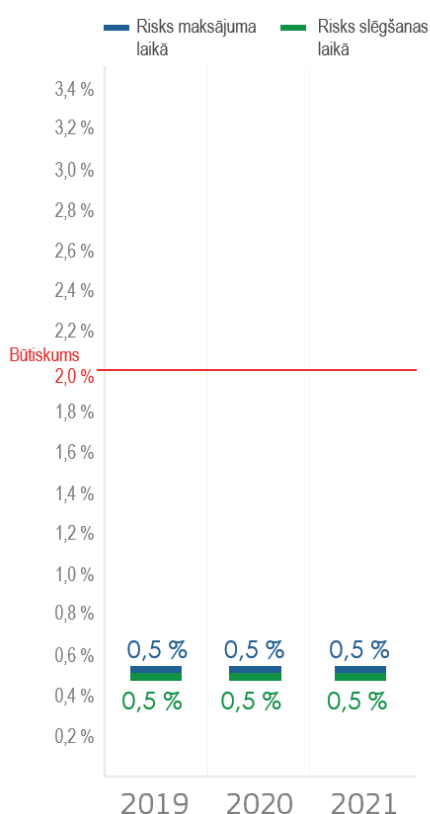
Pateicoties ievērojamajiem pūliņiem 2021. gadā un iepriekšējos gados, lai novērstu kļūdu cēloņus, Kaimiņattiecību politikas un paplašināšanās sarunu ģenerāldirektorāts 2021. gada beigās atcēla atrunu attiecībā uz dotācijām tiešās pārvaldības režīmā. Šiem centieniem joprojām būs pozitīva ietekme 2022. gadā. Proti, Kaimiņattiecību politikas un paplašināšanās sarunu ģenerāldirektorāts ir uzlabojis analīzi un palielinājis informētību par kļūdu veidiem. Tika sagatavota rokasgrāmata par papildu pasākumiem kļūdu samazināšanai attiecībā uz dotācijām ar tādiem ieteikumiem kā apliecinājošu dokumentu pieprasīšana izlases veidā dotāciju līgumu īstenošanas periodā vai

⁽⁵⁵⁾ To pieprasa Regula (ES, Euratom) 2018/1046 (Finanšu regula).

pastiprinātu kontroļu veikšana (piemēram, pastiprināta uzraudzība un/vai pārbaudes uz vietas) darbībām/līgumiem vai saņēmējiem. Detalizēta kļūdu veidu analīze tika nosūtīta visiem pastarpināti deleģētiem kredītrīkotājiem, kuriem tika lūgts uzraudzīt un uzlabot dotāciju īstenošanas kontroles. Citas korektīvas darbības ietvēra informācijas sesijas ar (jaunajiem) dotāciju saņēmējiem, lai izskaidrotu to līgumsaistības un sniegtu skaidru informāciju par biežākajiem kļūdu avotiem dotāciju pārvaldībā.

Kaumiņattiecību politikas un paplašināšanās sarunu ģenerāldirektorāts saglabāja atrunu attiecībā uz projektiem Lībijā un Sīrijā. Šajās valstīs deleģācijas nevar īstenot standarta uzraudzības un izvērtēšanas darbības, jo drošības un politisko ierobežojumu dēļ nav iespējams nosūtīt personālu projekta apmeklējumiem vai citu tamlīdzīgu pārbažu veikšanai. Ir ieviesti vairāki pasākumi, piemēram, attālinātā uzraudzība, līgumi ar neatkarīgiem ekspertiem projektus uzraudzībai šajā jomā, uz risku balstīta līgumu portfeļa pārskatīšana un informācijas no dažādiem avotiem kontrolpārbaude. Tādējādi ir uzlabota izpratne par vietējo dinamiku, kas ļauj ātrāk un labāk reaģēt ļoti nestabilā un nepastāvīgā vidē. Tomēr abas valstis joprojām ir aktīvas konfliktu zonas, un galvenie elementi, kas pamato atrunu, joprojām pastāv.

7. izdevumu kategorija. Eiropas publiskā pārvalde

Visbeidzot, izdevumu kategorijā **“Eiropas publiskā pārvalde”** ir apvienoti tie dienesti un departamenti, kas pārvalda Komisijas administratīvos izdevumus tiešās pārvaldības režīmā, piemēram, Atalgojuma un individuālo tiesību birojs, kas veido vairāk nekā 80 % no attiecīgajiem izdevumiem šajā kategorijā. **Risks maksājuma laikā** šim zema riska izdevumu veidam ir piesardzīgi noteikts **0,5 %** apmērā. Tā kā lielākajā daļā atbilstošo kontroles sistēmu pārsvārā tiek veiktas *ex ante* kontroles, lēstās turpmākās korekcijas bieži tiek noteiktas piesardzīgā 0,0 % apmērā. Tāpēc **risks slēgšanas laikā** ir tāds pats kā risks maksājuma laikā un saglabājas ļoti zems, proti, **0,5 %**. 2021. gadā Komisijas **preventīvo pasākumu summa bija 4 miljoni EUR**, kas ir nedaudz mazāk nekā 2020. gadā (6 miljoni EUR).

Runājot par **ieņēmumiem**, pēc tradicionālo pašu resursu zaudējumiem, kuru iemesls bija pārāk zemu novērtēts tekstilizstrādājumu un apavu imports no Ķīnas uz Apvienoto Karalisti, kā rezultātā tika formulēta atruna, uz ES budžetu pārskaitīto tradicionālo pašu resursu summu neprecizitātes skaitliskās izteikšanas process joprojām notiek. Eiropas Savienības Tiesa pasludināja spriedumu 2022. gada

8. martā, kurā apstiprināja Komisijas nostāju. Lai gan Tiesa apstiprināja Komisijas izstrādāto statistikas pieeju zaudējumu noteikšanai, tā pieprasīja pārskatīt faktisko pieprasīto summu. Tāpēc tiek saglabāta atbilstošā skaitliski izsakāmā atruna 2011.–2017. gada periodam. Papildu pārbaudes visās dalībvalstīs apstiprināja vēl jaunus krāpšanas gadījumus par krāpšanu, kas ir saistīta ar pārāk zemu novērtējumu summām, kuras vēl nav iespējams noteikt, bet kuras tiks aplēstas 2022. gada laikā.

2.2. Ieviestie lietderības pasākumi

Komisija nepārtraukti tiecas uzlabot savu darbību lietderību, lai sasniegtu mērķus stingru budžeta ierobežojumu apstākļos. Procesi tiek racionalizēti, lai nodrošinātu ierobežoto resursu visefektīvāko izmantošanu.

Covid-19 pandēmija ir paātrinājusi Komisijas **digitālo pārveidi** un elektronisku darbplūsmu ieviešanu, kā rezultātā ir uzlabojusies lietderība.

Saskaņā ar ES Digitālo stratēģiju Eiropas Komisija virzās uz datorizētu pārvaldi

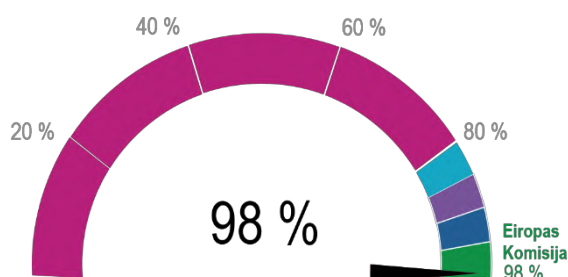
Mūsdienu valsts pārvaldē elektroniskā paraksta izmantošana kļūst par normu. Šajā sakarā **visā Eiropas Komisijā plaši izmanto kvalificētus elektroniskos parakstus**, jo tie tiek uzskatīti par ļoti efektīvu risinājumu, kas lietotājiem ļauj ērti un droši parakstīt dokumentus elektroniski. Kvalificēti elektroniskie paraksti atbilst augstākajām juridiskajām prasībām, kas noteiktas elektroniskās identifikācijas, autentifikācijas un uzticamības pakalpojumu regulā dokumenta izcelsmes un integritātes nodrošināšanai.

Līdz 2021. gada beigām vairāk nekā 2500 lietotāju bija saņēmuši kvalificētus elektroniskos parakstus dokumentu digitālai parakstīšanai, izmantojot *EU Sign*. Kopš 2020. gada beigām pakalpojums piedāvā digitalizētus, racionalizētus reģistrācijas procesus, ļaujot lietotājiem ietaupīt laiku un gūt labāku lietošanas pieredzi. Turklāt šādu parakstu lietojuma izvēršana turpinās un arvien plašāk tie tiek izmantoti ES delegācijās.

Procesu savstarpējība ir vēl viens lietderības paaugstināšanas veids. Starp citām iniciatīvām, kas šajā sakarā tika īstenotas 2021. gadā, minama Komisijas kases pakalpojumu paplašināšana, iekļaujot vēl septiņas aģentūras, un jauna apvienota kohēzijas revīzijas direktorāta izveidošana, lai aptvertu visas kohēzijas izdevumu revīzijas darbības.

2021. gadā Komisija arī turpināja izstrādāt efektīvākus korporatīvo informācijas tehnoloģiju rīkus.

- **Microsoft 365** oficiālā ieviešana ir būtisks ieguldījums Komisijas efektivitātē, nodrošinot jaunu korporatīvo integrēto sadarbības risinājumu komplektu, kas uzlabos iekšējo sadarbību, individuālo produktivitāti un plašākas iekšējās un ārējās saziņas iespējas.
- Jaunā korporatīvo finanšu informācijas tehnoloģiju platforma **SUMMA** sāka pakāpeniski aizstāt **ABAC** sistēmu. **SUMMA** projekta mērķis ir sniegt ieguldījumu ES pārvaldes modernizēšanā un digitalizācijā. Tas standartizēs un vienkāršos Komisijas un 55 citu ES iestāžu un struktūru kases, finanšu un grāmatvedības procesus, kā arī atvieglos lēmumu pieņemšanas procesu, izmantojot integrētas ziņošanas un uzlabotas analītikas iespējas. Trīs pilotaģentūras pārgāja uz **SUMMA** 2021. gada beigās, kā plānots.
- Komisija arī guvusi labus panākumus jaunu finansēšanas programmu migrēšanā uz **eGrants**. No 39 ES finansējuma programmām, kurās paredzēts izmantot jauno sistēmu 2021.–2027. gada periodā, līdz 2021. gada beigām 33 bija pilnībā migrētas.

2021. gadā 98 % maksājumu (summu izteiksmē) tika veikti likumā noteiktajā maksājumu termiņā (sk. diagrammu), neskatoties uz to, ka darba vidi joprojām spēcīgi ietekmēja Covid-19 pandēmija, un pateicoties iepriekš minētajām iniciatīvām. Tas ir

ārkārtīgi svarīgi, jo daudziem saņēmējiem šie maksājumi ir vajadzīgi to darbību un projektu īstenošanai, kas, savukārt, veicina Komisijas mērķu sasniegšanu.

2.3. Kontrolu izmaksas joprojām ir samērīgas ar riskiem

2021. gadā visi Komisijas departamenti pēc to apvienotā efektivitātes, lietderības un ekonomijas novērtējuma secināja, ka kopumā to **kontroles ir izmaksu ziņā lietderīgas**.

Kontrolēm piešķirtie resursi ir **saskaņoti ar riskiem**, kas saistīti ar programmu būtību un/vai kontekstu, kādā tās tiek īstenotas. **Kontroļu izmaksas laika gaitā kopumā saglabājas stabilas**. Tomēr daži departamenti ziņoja par nelielu pieaugumu relatīvā izteiksmē, kas nav saistīts ar augstākām kontroles izmaksām pašām par sevi, bet gan ar samazinātu maksājumu apjomu 2021. gadā. Tas skaidrojams ar Covid-19 krīzes turpināšanos un/vai ar aizkavēšanos jaunu programmu pieņemšanā. Izdevumu programmu daudzveidība un to dažādās iezīmes neļauj jēgpilni salīdzināt to kontroles izmaksas. Tomēr ir iespējams noteikt dažus kopējo izmaksu faktorus, kā parādīts turpmāk izcēlumā.

Kopējo izmaksu faktoru piemēri

- **Pārvaldītajām programmām raksturīgā sarežģītība.** Dotācijas, kuru pamatā ir reālo izmaksu atlīdzināšana, ietver darbietilpīgas kontroles pretstatā finansējumam, kas balstīts uz vienreizējiem maksājumiem vai vienkāršotu izmaksu iespējām.
- **Vides, kurā programmas tiek īstenotas, sarežģītība.** Kontrolu izmaksas, visticamāk, būs augstākas, ja organizatoriskā struktūra atrodas vairākās vietās vai ja partneri un/vai saņēmēji atrodas ārpus ES jurisdikcijas.
- **Apstrādājamie apjomi un summas.** Liels skaits maksājumu ar nelielu vērtību radīs augstākas kontroles izmaksas nekā atkārtoti liela apjoma maksājumi, savukārt tiesiskais regulējums pieprasa noteiktas negrozāmas kontroles. Tas liedz gūt apjomradītus ietaupījumus.
- **Pārvaldības veids.** Netiešās un dalītās pārvaldības režīmā kontroļu izmaksas Komisija un tās īstenošanas partneri uzņemas dalīti, savukārt tiešās pārvaldības gadījumā izmaksu slogu pilnībā nes Komisija.

Pārredzamības un pilnīguma labad savos gada darbības pārskatos tie departamenti, kas īsteno dalītu un/vai netiešu pārvaldību, ir arī ziņojuši par kontroļu izmaksām dalībvalstīs un pilnvarotajiem subjektiem atsevišķi no Komisijas pašas kontroļu izmaksām.

3. Pārvaldības ticamība

3.1. Kredītrīkotāju novērtējumi, ticamība un atrunas

2021. gada ticamības deklarācijās ⁽⁵⁶⁾ **51 deleģētais kredītrīkotājs** ⁽⁵⁷⁾ **paziņoja, ka ir guvis pamatotu pārliecību** par to, ka: 1) to pārskatos ietvertā informācija sniedz patiesu un skaidru priekšstatu (proti, tā ir uzticama, pilnīga un pareiza) par stāvokli attiecīgajos departamentos; 2) to darbībām piešķirtie resursi ir izlietoti paredzētajam mērķim un saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principu; 3) ieviestās kontroļu procedūras sniedz nepieciešamās garantijas attiecībā uz pamatā esošo darījumu likumību un pareizību, ņemot vērā dažu programmu daudzgadu raksturu un attiecīgo maksājumu veidu.

Vispārējās ticamības veidošanas procesu kontekstā un raugoties no to pārvaldības skatpunkta, deleģētie kredītrīkotāji arī sīkāk analizē katru to portfeli iekļauto programmu vai segmentu. Viņi izmanto visu pieejamo informāciju, jo īpaši kontroļu rezultātus, lai kvantitatīvi vai kvalitatīvi atklātu jebkādas iespējamās būtiskās trūkumus. Katra finanšu gada beigās viņi nosaka, vai šāda trūkuma finansiālā ietekme varētu būt lielāka par 2 % būtiskuma sliekšni un/vai ietekme uz reputāciju ir būtiska. Ja tā ir, **viņi savu ticamības deklarāciju sniedz ar atrunu** par konkrēto portfeļa segmentu.

Par 2021. gadu 10 kredītrīkotāji izdeva deklarāciju ar iebildēm, kopumā formulējot 16 atrunas (nedaudz mazāk nekā 2020. gadā, kad 11 departamenti ziņoja par 19 atrunām), kā izklāstīts turpmāk.

- Kopumā 13 atrunas saglabājas no iepriekšējā(-iem) gada(-iem), un no tām 12 ir saistītas ar izdevumu programmām un pārējās ir saistītas ar ES budžeta izdevumu daļu. Šīs atrunas ir saglabātas galvenokārt tāpēc, ka būtiskā kļūdu līmeņa pamatcēloņus var daļēji mazināt, bet tos nevar pilnībā novērst saskaņā ar pašreizējo programmu tiesisko regulējumu.
- 2021. gadā ir trīs jaunas atrunas. To iemesls ir būtisks kļūdu līmenis vai nopietni trūkumi, kas konstatēti īstenošanas partneru (dalībvalstu vai aģentūru) kontroļu sistēmās.
- Četras 2020. gadā pastāvošās atrunas tika atceltas 2021. gadā, jo tika atrisinātas pamatā esošās problēmas.
- Sešpadsmit atrunas tika atceltas (divas) vai netika formulētas saskaņā ar *de minimis* noteikumu (14), tādējādi atrunas netiek uzskatītas par nozīmīgām, ja tās skar ierobežotu izdevumu apjomu (mazāk nekā 5 % no ģenerāldirektorāta vai dienesta maksājumiem), un izrietošā finansiālā ietekme ir neliela (mazāk nekā 5 miljoni EUR). Šo lietu kopējā finansiālā ietekme, 4,8 miljoni EUR, ir ļoti ierobežota.

Visu atrunu kopējā finansiālā ietekme 2021. gadā bija 987 miljoni EUR, t. i., par 19 % zemāka, salīdzinot ar 1219 miljoniem EUR 2020. gadā. Šis samazinājums ir saistīts ar lauksaimniecībā konstatēto kļūdu īpatsvara samazinājumu. Attiecībā uz katru atrunu tiek veiktas riska mazināšanas darbības, lai novērstu pamatā esošos trūkumus un mazinātu izrietošos riskus (sīkāku informāciju sk. 2.2.2. iedaļā).

⁽⁵⁶⁾ [Gada darbības pārskati](#).

⁽⁵⁷⁾ Termins "deleģētais kredītrīkotājs" attiecas uz Komisijas departamentu ģenerāldirektoriem un izpildaģentūru, biroju, dienestu un darba grupu vadītājiem.

III sējuma 5. pielikumā sniegts pilns atrunu saraksts par 2021. gadu, kā arī papildu skaidrojumi un sīkāka informācija.

3.2. Iekšējās revīzijas dienesta darbs un vispārējs atzinums

Komisijas ģenerāldirektorāti un dienesti savu pārliecību balsta arī uz iekšējās revīzijas dienesta veikto darbu. Iekšējās revīzijas dienests revidē pārvaldības un kontroles sistēmas Komisijā un izpildaģentūrās, apliecinot neatkarīgu un objektīvu pārliecību par to piemērotību un efektivitāti. Saskaņā ar nolikumu ⁽⁵⁸⁾ iekšējās revīzijas dienests sniedza ikgadēju vispārēju atzinumu par Komisijas finanšu pārvaldību, pamatojoties uz revīzijas darbu, ko tas pēdējos 3 gados (2019–2021) ir veicis finanšu pārvaldības jomā Komisijā. Vispārējā atzinumā tiek ņemta vērā arī informācija no citiem avotiem, proti, no Eiropas Revīzijas palātas ziņojumiem.

Pamatojoties uz šo revīzijas informāciju, **iekšējais revidents uzskatīja, ka 2021. gadā Komisija ir ieviesusi pārvaldības, riska pārvaldības un iekšējās kontroles procedūras, kas kopumā ir piemērotas pamatotas pārliecības gūšanai par tās finanšu mērķu sasniegšanu.** Tomēr vispārējais atzinums ir ar iebildēm attiecībā uz atrunām, kuras deleģētie kredītrīkotāji formulējuši savās ticamības deklarācijās, kas iekļautas to attiecīgajos gada darbības pārskatos. Attiecībā uz vispārējo atzinumu iekšējais revidents arī ņēma vērā visu riskam maksājuma laikā pakļauto summu kopējo ietekmi, jo šīs summas ir lielākas nekā tās, uz kurām attiecas atruna. Ņemot vērā šos elementus, iekšējās revīzijas dienests uzskata, ka ES budžets ir pienācīgi aizsargāts visā tā kopumā un laikā.

Nepievienojot atzinumam turpmākas iebildes, iekšējais revidents pievienoja trīs “uzsvērumus”, kas aprakstīti šā ziņojuma 6. pielikumā, par:

- ES budžeta izpildi ar Covid-19 pandēmiju saistītās pašreizējās krīzes apstākļos,
- uzraudzības stratēģijām attiecībā uz trešām personām, kuras īsteno politikas virzienus un programmas,
- ziņošanu par daudzgadu kontroles sistēmu koriģētspēju.

Lai veicinātu Komisijas uz izpildi balstīto kultūru un lielāku uzmanību pievērstu naudas un vērtības attiecībai, iekšējās revīzijas dienests 2021. gadā arī veica lietderības revīzijas kā daļu no sava stratēģiskā revīzijas plāna. Revidēto personu pieņemtie ieteikumi, izņemot vienu ⁽⁵⁹⁾, attiecas uz gatavību 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmas īstenošanai, trešo personu programmu īstenošanas uzraudzības stratēģijām, iekšējās kontroles sistēmām saistībā ar likumību un pareizību, un atbilstību, ES tiesību aktu ieviešanu un informācijas tehnoloģiju drošību. Attiecībā uz visiem ieteikumiem revidētās struktūras izstrādāja rīcības plānus, ko iesniedza iekšējās revīzijas dienestam, un iekšējās revīzijas dienests tos novērtēja kā apmierinošus. Visbeidzot, iekšējās revīzijas dienests izpildīja savu stingro pēcuuzraudzības politiku un regulāri novērtēja, kā notiek tā ieteikumu faktiskā īstenošana Komisijas departamentos. Revīzijas darbs apstiprināja, ka 94 % ieteikumu, kuri sniegti no 2017. līdz 2021. gadam un attiecībā uz kuriem iekšējās revīzijas dienests veicis pēckontroli, revidētās struktūras īstenojušas pienācīgi un efektīvi. Šis rezultāts liecina, ka Komisijas dienesti raiti īsteno ieteikumus un mazina iekšējās revīzijas dienesta identificētos riskus. 6. pielikumā ir iekļauta plašāka

⁽⁵⁸⁾ Paziņojums Komisijai *Mission Charter of the Internal Audit Service of the European Commission* (C(2020) 1760).

⁽⁵⁹⁾ Revidētā struktūra noraidīja vienu svarīgu ieteikumu. Vadība pieņēma atlikušo risku un ieviesa daļu no ieteikuma, un papildu apspriešana Revīzijas progresa komitejas sagatavošanas grupas līmenī nebija nepieciešama.

informācija par iekšējās revīzijas dienesta sniegto ticamības deklarāciju. Turklāt saskaņā ar Finanšu regulas 118. panta 8. punktu ziņojumu par iekšējā revidenta darbu Komisija pārsūta budžeta izpildes apstiprinātājiestādei kā daļu no integrētā finanšu un pārskatatbildības ziņojumu kopuma.

3.3. Pārlicība, kas gūta Revīzijas progresa komitejas darbā

Revīzijas progresa komiteja pārrauga revīzijas jautājumus Komisijā un katru gadu ziņo komisāru kolēģijai. Tā nodrošina iekšējās revīzijas dienesta neatkarību, uzrauga iekšējās revīzijas darba kvalitāti un nodrošina, ka Komisijas ģenerāldirektorāti un dienesti pienācīgi ņem vērā iekšējās un ārējās (t. i., no Eiropas Revīzijas palātas) revīzijas ieteikumus un ka tie saņem atbilstošu pēckontroli.

2021. pārskata gadā, kuru raksturoja Covid-19 pandēmijas turpināšanās, un pēc Krievijas nepamatotā un neprovocētā iebrukuma Ukrainā 2022. gada sākumā **komitejai joprojām bija nozīmīga loma pārvaldības, organizatoriskās darbības un pārskatatbildības uzlabošanā visā organizācijā**. Tā rīkoja četras sanāksmju kārtas, pievēršoties galvenajiem mērķiem, kas noteikti 2021. un 2022. gada darba programmā. Tā arī turpināja uzraudzīt Covid-19 situāciju saistībā ar tās atbildības jomām, lai gūtu papildu pārlicību par augsto risku efektīvu mazināšanu un atbilstošu revīzijas darba pārklājumu saistībā ar reaģēšanas uz Covid-19 un atveseļošanas pasākumiem.

Komiteja ņēma vērā Eiropas Revīzijas palātas lūgumu sistemātiskāk iesaistīties tās darbā. Tā uzaicināja Revīzijas palātas prezidentūras direktoru uz divām sagatavošanas grupas sanāksmēm, lai iepazīstinātu ar ārējā revidenta daudzgadu stratēģiju un gada darba programmām 2021. un 2022. gadam. Komiteja rīkoja plānveida tematisku diskusiju par informācijas tehnoloģiju drošību, kas notika neilgi pēc Krievijas agresijas kara uzliesmojuma Ukrainā un bija īpaši aktuāla, ņemot vērā gaidāmo kibernetiskā draudējuma skaita pieaugumu.

Komiteja bija apmierināta ar iekšējās revīzijas darba neatkarību un kvalitāti. Tā atzinīgi novērtēja iekšējās revīzijas dienesta ārējās kvalitātes novērtējuma 2017.–2021. gadam pozitīvo rezultātu, kas ir būtisks faktors attiecībā uz pārlicību par iekšējās revīzijas darba kvalitāti. Komiteja arī bija apmierināta, ka iekšējā revidenta plānošana adekvāti aptver revīziju pasauli un turpina aptvert galvenās riska jomas. Iekšējā revidenta ieteikumu faktiskais izpildes līmenis joprojām bija ļoti augsts (t. i., 94 % ieteikumiem, kuri sniegti un attiecībā uz kuriem veikti turpmāki pasākumi 2017.–2021. gadā), un tikai astoņu ļoti svarīgu revīzijas ieteikumu izpilde bija nokavēta vairāk nekā par sešiem mēnešiem no 2022. gada janvāra. Komiteja arī turpināja uzraudzīt Revīzijas palātas ieteikumu īstenošanas gaitu un bija apmierināta, kad palāta jau 14. reizi pēc kārtas sniedza pozitīvu atzinumu par ES konsolidēto pārskatu ticamību.

III sējuma 8. pielikumā ietverta plašāka informācija par komitejas darbu un secinājumiem.

3.4. Eiropas Revīzijas palātas atzinumi par 2020. gada pārskatiem un par darījumu likumību un pareizību

Eiropas Revīzijas palātas 2021. gada oktobrī publicētajā *Gada ziņojumā par ES budžeta izpildi 2020. finanšu gadā* jau 14. gadu pēc kārtas **atkal sniegts pozitīvs atzinums par ES pārskatiem**.

Lai arī **ieņēmumi** joprojām ir **bez būtiskām kļūdām**, Revīzijas palāta saglabāja **negatīvu atzinumu par 2020. gada izdevumu likumību un pareizību**. Palātas aplēstais kopējais **kļūdu līmenis ES budžetā (2,7 %)** saglabājās tādā pašā līmenī kā 2019. gada izdevumiem, salīdzināms ar 2017. un 2018. gadu (attiecīgi 2,4 % un 2,6 %) un ievērojami zemāks nekā 2016. gadā un iepriekš.

Revīzijas palātas negatīvais atzinums ir galvenokārt skaidrojams ar to, ka palielinājās to izdevumu īpatsvars, ko tā uzskata par augsta riska izdevumiem. Augsta riska izdevumi, uz kuriem nereti attiecas sarežģīti noteikumi un kuru pamatā galvenokārt ir izmaksu atlīdzināšana, jo īpaši attiecas uz kohēziju, pētniecības izdevumiem, lauku attīstību, tirgus pasākumiem saskaņā ar Eiropas Lauksaimniecības garantiju fondu un dažām ārējo darbību daļām. Augsta riska izdevumi 2020. gadā sastādīja 59 % no revidētās datu kopas, kas ir loģiski, ņemot vērā kohēzijas maksājumu paātrinājumu šajā 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmas cikla posmā.

Attiecībā uz divām lielākajām ES izdevumu jomām palātas aplēstais kļūdu līmenis saglabājās tuvu būtiskuma sliekšnim dabas resursiem ⁽⁶⁰⁾, kas veido 40,8 % no revidētās datu kopas. Kohēzijas politikai, kas veido 32,8 % no revidētās datu kopas, palātas aplēstais kļūdu līmenis samazinājās no 4,4 % 2019. gadā līdz 3,5 % 2020. gadā. Administratīvajos izdevumos nebija būtisku kļūdu.

Komisija ievēro palātas ieteikumus, kas izriet gan no gada pārskatiem, gan īpašajiem ziņojumiem. Tā ziņo par veiktajiem pasākumiem gada darbības pārskatos. Turklāt tā regulāri ziņo Komisijas Revīzijas progresa komitejai par palātas ieteikumu īstenošanu. Komiteja saskaņā ar savām atjauninātajām pilnvarām ⁽⁶¹⁾ veic noteiktas uzraudzības darbības šajā jomā.

Eiropas Revīzijas palāta arī pārrauga to, kā Komisija **īsteno tās ieteikumus**, un sniedz atsauksmes, kas palīdz Komisijai uzlabot turpmākos pasākumus. Ziņojumā “Eiropas Revīzijas palātas pārskats par ES budžeta sniegumu — stāvoklis 2020. gada beigās” palāta pārskatīja to, cik lielā mērā Komisija ir izpildījusi 149 revīzijas ieteikumus, kas tai adresēti 18 īpašos ziņojumos, kuri publicēti 2016. gadā. Palāta atzīmēja, ka Komisija ir izpildījusi gandrīz 80 % ieteikumu vai nu pilnībā (67 %), vai lielākajā daļā aspektu (12 %), un vēl 9 % ieteikumu bija izpildīti dažos aspektos. No 16 ieteikumiem, ko palāta uzskatīja par neizpildītiem, Komisija sākotnēji nebija akceptējusi 11 ieteikumus. Šie rezultāti atbilst iepriekšējiem gadiem.

3.5. 2020. gada budžeta izpildes apstiprināšana

Eiropas Parlaments ar nepārprotamu balsu vairākumu 2022. gada 4. maijā **apstiprināja Komisijas budžeta izpildi 2020. finanšu gadam**, pirms tam iepazīstoties ar Eiropas Revīzijas palātas ziņojumiem, Komisijas integrēto finanšu un pārskatatbildības pārskatu kopumu un Padomes ieteikumu apstiprināt budžeta izpildi. Eiropas Parlamenta Budžeta kontroles komiteja arī uzaicināja atsevišķus komisārus un ģenerāldirektorus, lai apmainītos viedokļiem budžeta izpildes apstiprinājuma procedūras laikā. Procedūrā galvenās ieinteresētās personas, proti, Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome un Eiropas Revīzijas palāta, pievērsās galvenokārt jautājumiem par to, kā uzlabot ES budžeta rezultātus un kā vēl vairāk samazināt kļūdu līmeni. Sarunās arī tika aplūkoti tādi jautājumi kā tiesiskums un pamattiesības, vienmērīgāka īstenošana un ES līdzekļu apgūšana, informācija par ES līdzekļu saņēmējiem, arī vairāk izmantojot sadarbispējīgas informācijas sistēmas, un tradicionālie pašu resursi. Šogad budžeta izpildes apstiprinājiestāde īpaši vēlējās pārliecināties, ka pandēmijas laikā

⁽⁶⁰⁾ 2 % 2020. gadā, salīdzinot ar 1,9 % 2019. gadā.

⁽⁶¹⁾ Komisāra Reindersa paziņojums Komisijai pēc vienošanās ar priekšsēdētāju “Eiropas Komisijas Revīzijas progresa komitejas nolikuma atjaunināšana” ([C\(2020\) 1165](#)).

ES budžeta aizsardzība joprojām ir laba. Kā ierasts, Komisija **veic atbilstošus pasākumus, lai izpildītu šos ieteikumus**, un speciālā ziņojumā informē par veiktajiem turpmākajiem pasākumiem.

4. Turpmākā attīstība: perspektīva 2022. gadam un tālākai nākotnei

4.1. Papildu rīki ES budžeta aizsardzībai

4.1.1. Finanšu regulas pārskatīšana

Pēc 2018. gadā veiktās būtiskās pārskatīšanas Komisija ir ierosinājusi mērķorientētus grozījumus Finanšu regulā ⁽⁶²⁾. Ņemot vērā to, ka 2018. gada pārskatīšanas rezultātā ieviestajām izmaiņām ir vajadzīgs laiks, līdz tās pilnībā iedarbojas, šajā pārskatīšanā uzmanība ir pievērsta saskaņošanai ar jauno ilgtermiņa budžetu, noteiktiem uzlabojumiem krīzes pārvarēšanā, ņemot vērā Covid-19 krīzes laikā gūto pieredzi, un pastiprinātai ES finanšu interešu aizsardzībai.

4.1.2. Vienota datizraces un riska novērtēšanas rīka izmantošana

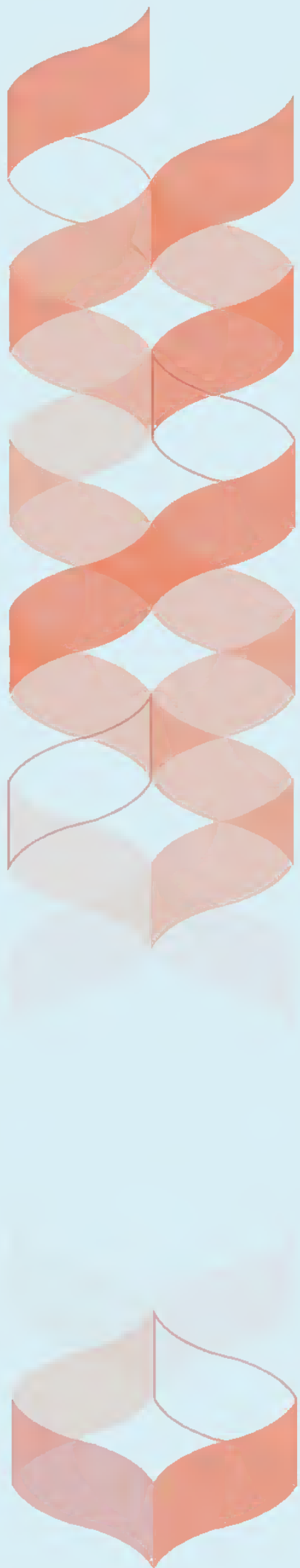
Saskaņā ar jauno daudzgadu finanšu shēmu, kā arī Atveseļošanas un noturības mehānismu un *Brexit* korekcijas rezervi, Komisija apņēmas dalībvalstīm darīt pieejamu vienotu datizraces un riska novērtēšanas rīku, kas uzlabotu to pārvaldības un kontroles sistēmas un paredzēts vispārējai piemērošanai dalībvalstīs. Komisija pielāgo rīku, kas dalībvalstu rīcībā tika nodots saskaņā ar iepriekšējo daudzgadu finanšu shēmu (*Arachne*), lai ņemtu vērā jauno daudzgadu finanšu shēmas periodu un ar to saistītās prasības, kā arī Atveseļošanas un noturības mehānismu. Komisija turpinās piedāvāt atbalstu dalībvalstīm tā efektīvai izmantošanai. Tas ietver prezentāciju, apmācību sesiju un semināru nodrošināšanu un tehniskā atbalsta un konsultāciju sniegšanu ieinteresētajām iestādēm, arī par to, kā integrēt riska novērtēšanas rīku to ikdienas procesos. Šobrīd notiekošajā Finanšu regulas pārskatīšanā Komisija ierosināja pastiprināt šā vienotā datizraces un riska novērtēšanas rīka izmantošanu.

4.1.3. Nosacītības regulas īstenošana

Tiesa 2022. gada 16. februārī apstiprināja Regulas (ES, Euratom) 2020/2092 par vispārēju nosacītības režīmu Savienības budžeta aizsardzībai spēkā esību, ko bija apstrīdējušas divas dalībvalstis — Ungārija un Polija.

Komisija 2022. gada martā pieņēma vadlīnijas par regulas piemērošanu. Pēc visa 2021. gada gaitā veiktā darba Komisija aprīlī nosūtīja Ungārijai pirmo paziņojumu saskaņā ar vispārējo nosacītības režīmu. Tādējādi tika uzsākta procedūra, kuras rezultātā pret dalībvalsti var tikt noteikti pasākumi par tiesiskuma principu pārkāpumiem, kas pietiekami tiešā veidā ietekmē vai var nopietni ietekmēt ES finanšu intereses. Komisija pastāvīgi uzrauga situāciju visās dalībvalstīs. Ja būs izpildīti priekšnoteikumi, tiks uzsākta procedūra saskaņā ar Nosacītības regulu.

⁽⁶²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes priekšlikums regulai par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam (pārstrādāta redakcija), COM(2022) 223.

3. pielikums.
Atveseļošanas un
noturības mehānisms:
jauns uz izpildi balstīts
instruments ES
atveseļošanai

Inovatīvs, uz izpildi balstīts instruments, kas palīdzēs kļūt spēcīgākiem pēc Covid-19 krīzes

Atveseļošanas un noturības mehānisms ir jauns, uz izpildi balstīts instruments ES atveseļošanai. Mehānisma mērķis ir mazināt Covid-19 pandēmijas ekonomiskās un sociālās sekas un padarīt Eiropas ekonomiku un sabiedrību ilgtspējīgāku, noturīgāku un labāk sagatavotu zaļās un digitālās pārkārtošanās īstenošanai. Komisija to ierosināja 2020. gada maijā, un tas ir ieviests kopš 2021. gada sākuma ⁽⁶³⁾; no mehānisma šim nolūkam ir pieejami 723,8 miljardi EUR (faktiskajās cenās) — 385,8 miljardi EUR aizdevumos un 338 miljardi EUR dotācijās. Tas sniedz atbalstu dalībvalstīm tādu vērienīgu reformu un investīciju īstenošanā, kas atbilst ES prioritātēm un risina problēmas, kas noteiktas konkrētajai valstij adresētajos ieteikumos saskaņā ar ekonomikas un sociālās politikas koordinācijas Eiropas pusgada sistēmu.

Atveseļošanas un noturības mehānisms ir unikāls, uz pieprasījumu un izpildi balstīts instruments.

- **Dalībvalstis ir instrumenta saņēmējas.** Tās saņem no instrumenta atbalstu savu nacionālo atveseļošanas un noturības plānu īstenošanai. Līdzekļi, tiklīdz tie ir izmaksāti, nonāk valsts budžetā.
- Līdzekļus izmaksā, ja ir sasniegti iepriekš noteikti starpposma rādītāji un mērķrādītāji, kas mēra to reformu un investīciju ieviešanu līdz 2026. gadam, kas paredzētas, atbildot uz problēmām, ar kurām saskaras dalībvalstis.
- Mehānisms, kuru finansē Eiropas atveseļošanas instruments *NextGenerationEU*, ir ārkārtējs un **pagaidu instruments**.
- To finansē no līdzekļiem, ko Eiropas Savienības vārdā Komisija ir piesaistījusi kapitāla tirgos.

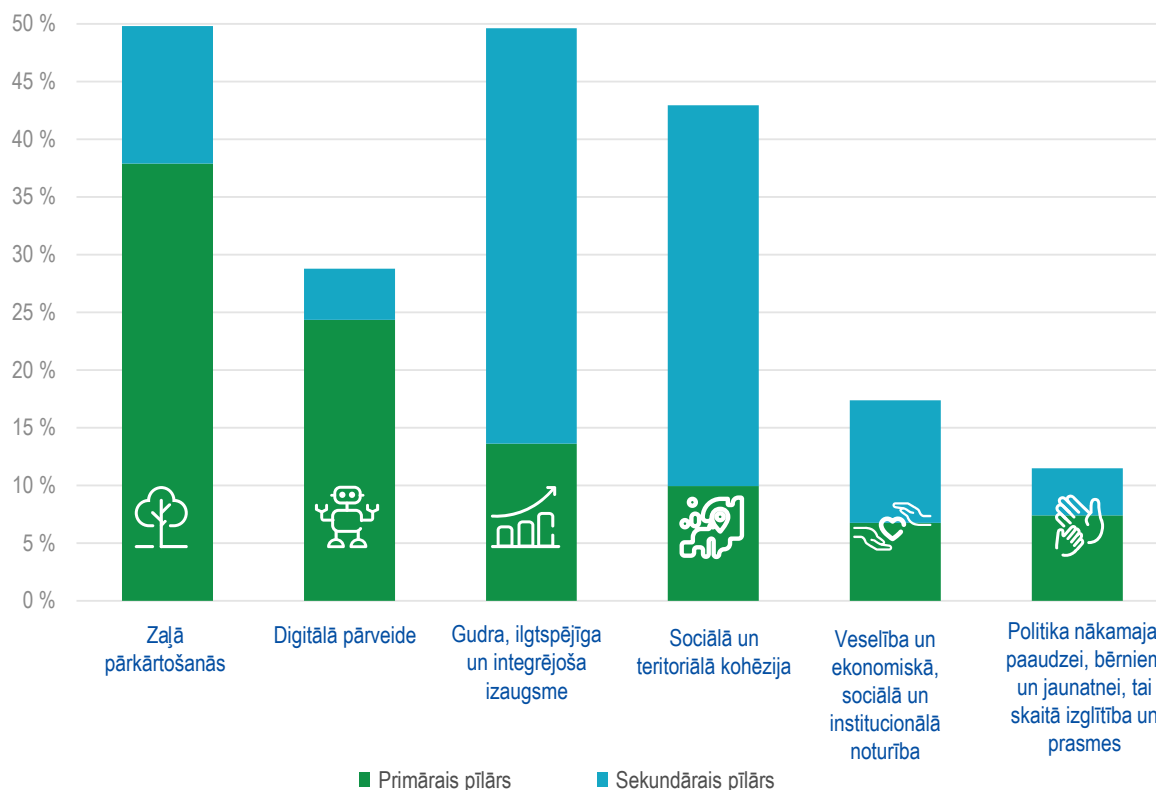
Lai saņemtu atbalstu no Atveseļošanas un noturības mehānisma, līdz 2021. gada beigām 26 ⁽⁶⁴⁾ ES dalībvalstis iesniedza Komisijai nacionālos atveseļošanas un noturības plānus. Plāniem ir jāatbilst 11 regulā noteiktajiem vērtēšanas kritērijiem, piemēram, ka neviens plānā iekļautais pasākums nenodara būtisku kaitējumu vides mērķiem (princips “nenodari būtisku kaitējumu”) un vismaz 37 % no plāna kopējā piešķiruma veicina klimata mērķus un vismaz 20 % — digitālos mērķus.

Šajos plānos iekļautajām reformām un investīcijām būtu jāveicina seši politikas pīlāri, kas nosaka mehānisma tvērumu, vienlaikus ņemot vērā attiecīgās dalībvalsts īpašo situāciju un problēmas.

Katra pīlāra finansējuma daļa ir parādīta turpmāk redzamajā diagrammā.

⁽⁶³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris).

⁽⁶⁴⁾ Visas dalībvalstis, izņemot Nīderlandi.

Atveseļošanas un noturības mehānisma līdzekļu ieguldījums attiecīgajos politikas pīlāros. Kolonnu zaļās daļas apzīmē pasākumus, kas politikas pīlāram ir piešķirti kā primārās politikas jomām, savukārt zilās daļas apzīmē pasākumus, kas piešķirti kā sekundārās politikas jomām. Šie piešķirumi atspoguļo faktu, ka reformas un investīcijas var veicināt vairākus politikas pīlārus. Tāpēc kopējais ieguldījums visos pīlāros ir divreiz lielāks par apstiprināto atveseļošanas un noturības plānu paredzamajām izmaksām.

Atveseļošanas un noturības mehānisma izveidē ir panākts ievērojams progress, un tā īstenošana noris pilnā sparā

Komisija novērtēja 22 atveseļošanas un noturības plānus, un Padome tos 2021. gadā pieņēma. Komisija 2021. gadā cieši sadarbojās ar visām dalībvalstīm, lai palīdzētu tām sagatavot nacionālos atveseļošanas un noturības plānus, kuros noteikta valsts programma reformām un investīcijām, kas jāīsteno līdz 2026. gada 31. augustam saskaņā ar regulas prasībām. Lai palīdzētu dalībvalstīm to plānu sagatavošanā, Komisija jau 2020. gada oktobrī nodibināja neoficiālus kontaktus un 2021. gada janvārī publicēja atjauninātus norādījumus ⁽⁶⁵⁾ par sniedzamo informāciju. Līdz 2021. gada decembra beigām Komisija bija oficiāli saņēmusi 26 ⁽⁶⁶⁾ atveseļošanas un noturības plānus un bija iesniegusi pozitīvu novērtējumu 22 no tiem ⁽⁶⁷⁾.

Komisija nodrošināja efektīvu procesu visos plānu sagatavošanas, sarunu un novērtēšanas posmos. Papildus intensīvai informācijas apmaiņai ar katru konkrēto dalībvalsti Komisija sniedza rakstiskas norādes par atveseļošanas un noturības plānu sagatavošanu, par principa “nenodari būtisku kaitējumu” tehnisko īstenošanu un par dažādiem specifiskiem jautājumiem, piemēram, kontroles

⁽⁶⁵⁾ Komisijas dienestu darba dokuments *Guidance to Member States — Recovery and resilience plans* (SWD(2021) 12).

⁽⁶⁶⁾ Nīderlande vēl nav iesniegusi savu plānu.

⁽⁶⁷⁾ Lielākā daļa līdz 2021. gada vasarai bija saņemti.

sistēmu kontrolosarakstiem. Komisija mudināja dalībvalstis izvirzīt vērienīgus plānus ar skaidriem un reālistiskiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem īstenošanas uzraudzībai, vienlaikus ņemot vērā valsts apstākļus un pieejamo finanšu iemaksu.

Kopumā pirmo 22 atvaseļošanas un noturības plānu novērtēšana un iespējamā apstiprināšana 2021. gadā noritēja raiti. Pēc intensīvām diskusijām starp Komisiju un dalībvalstīm plānu sagatavošanas posmā Komisija novērtēja katru plānu ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm, nodrošinot konsekventu un pārredzamu pieeju. Tā izskaidrota dienesta darba dokumentos, kas publicēti par katru izstrādāto plānu, kurš saņēmis pozitīvu novērtējumu. Līdz 2021. gada beigām Komisija bija pozitīvi novērtējusi 22 plānus ⁽⁶⁸⁾, ko Padome ir apstiprinājusi ar īstenošanas lēmumiem ⁽⁶⁹⁾. Šie plāni kopā sastāda 291 miljardu EUR neatmaksājamā finansējuma un 154 miljardus EUR aizdevumos Grieķijai, Itālijai, Kiprai, Polijai, Portugālei, Rumānijai un Slovēnijai. Plānos kopumā ir iekļauti 3742 pasākumi (no kuriem aptuveni viena trešdaļa ir reformas un divas trešdaļas ir investīcijas), kā arī vairāk nekā 5155 starpposma rādītāji un mērķrādītāji, kas jāsasniedz līdz 2026. gadam. 2021. gada beigās Komisija vērtēja Bulgārijas, Ungārijas, Polijas un Zviedrijas plānu.

Pēc plānu pieņemšanas Komisija ar attiecīgo dalībvalsti noslēdza finansēšanas nolīgumu (un attiecīgā gadījumā aizdevuma nolīgumu), kurā noteiktas pušu tiesības un pienākumi, arī attiecībā uz ES finanšu interešu aizsardzību un dalībvalstu kontroles sistēmu prasībām. Finansēšanas nolīgumi paredz arī priekšfinansējuma summu, kas nekavējoties izmaksājama dalībvalstīm, un maksājuma pieprasījuma iesniegšanas nosacījumus. Kopumā līdz 2021. gada beigām tika parakstīti 22 finansēšanas nolīgumi un četri aizdevuma nolīgumi.

Papildus priekšfinansējumam finansējums tiks izmaksāts vairākos maksājumos, no kuriem katrs ir atkarīgs no konkrēta starpposma rādītāju un mērķrādītāju kopuma sasniegšanas attiecībā uz reformām un investīcijām, ko dalībvalstis ir apņēmušas īstenot. Komisija un attiecīgās dalībvalstis katrā gadījumā ir vienojušās par izmaksu profilu un konkrētiem starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem, kas jāsasniedz, un galu galā tos ir apstiprinājusi Padome. 2021. gadā Komisija izmaksāja 54 miljardus EUR priekšfinansējuma maksājumos tām dalībvalstīm, kuru plānus Komisija bija pozitīvi novērtējusi un Padome bija apstiprinājusi. Viena no 22 dalībvalstīm šajā grupā nepieprasīja priekšfinansējumu, līdz ar to priekšfinansējumu ir saņēmusi 21 dalībvalsts. Tām priekšfinansējums palīdzēja nodrošināt ātru atvaseļošanas un noturības plānos izklāstīto investīciju un reformu pasākumu īstenošanu. Visi priekšfinansējuma maksājumi tika veikti piecu darbdienu laikā pēc finansēšanas nolīguma (un/vai attiecīgā gadījumā aizdevuma nolīgumu) parakstīšanas starp Komisiju un dalībvalsti, krietni pirms divu mēnešu maksājuma termiņa. Atpakaļejošas piemērošanas klauzula, kas nodrošināja, ka pasākumus, kuri veikti kopš Covid-19 pandēmijas sākuma (t. i., sākot no 2020. gada februāra), varēja iekļaut plānos, sniedza papildu noteiktību un nodrošināja, ka dalībvalstis varēja sākt īstenošanu, pat pirms to plāni tika oficiāli pieņemti.

Atvaseļošanas un noturības rezultātu pārskats ⁽⁷⁰⁾, kas ir Komisijas izveidota publiska tiešsaistes platforma, viegli pieejamā veidā parāda ES dalībvalstu progresu to atvaseļošanas un noturības plānu īstenošanā — par ko liecina Komisijas vērtējamie starpposma rādītāji un mērķrādītāji — un veiktajiem maksājumiem. Tajā ir arī parādīti kopīgi rādītāji ziņošanai par progresu un Atvaseļošanas un noturības mehānisma un valsts plānu izvērtēšanai.

⁽⁶⁸⁾ Vairumā gadījumu mazāk nekā divu mēnešu novērtēšanas periodā pēc to oficiālās iesniegšanas, kā paredzēts regulas 19. panta 1. punktā.

⁽⁶⁹⁾ Vairumā gadījumu mazāk nekā viena mēneša laikā pēc Komisijas lēmuma par novērtējumu. Pēdējos trīs no 22 plāniem Padome apstiprināja 2021. gada 29. oktobrī.

⁽⁷⁰⁾ [Atvaseļošanas un noturības rezultātu pārskats \(europa.eu\)](#).

Tā kā šis ir uz izpildi balstīts mehānisms, Komisijas maksājumi dalībvalstīm, izņemot priekšfinansējumu, ir balstīti uz to starpposma rādītāju un mērķrādītāju apmierinošu izpildi, kas noteikti Padomes īstenošanas lēmumos, ar kuriem apstiprina atvaseļošanas un noturības plānus. Kopējā finanšu iemaksas summa dalībvalstij tiek izmaksāta pa daļām, kas atbilst starpposma rādītāju un mērķrādītāju kopumam, kā noteikts minēto lēmumu pielikumos. Katra starpposma rādītāja un mērķrādītāja pārbaudes mehānismi un plānu īstenošanas būtisko aspektu uzraudzības un aptveršanas metodes ir aprakstītas darbības kārtībā, kas jāparaksta Komisijai un dalībvalstij, pirms dalībvalsts var iesniegt savu pirmo maksājuma pieprasījumu. Līdz 2021. gada beigām bija parakstīti pieci darbības kārtības dokumenti ar Grieķiju, Spāniju, Franciju, Itāliju un Slovākiju, un četras dalībvalstis bija iesniegušas savus pirmos regulāro maksājumu pieprasījumus. 2022. gadā ir sagaidāmi vēl aptuveni 30 pieprasījumi.

Pēc maksājuma pieprasījuma saņemšanas 2021. gada novembrī Komisija veica Spānijai pirmo maksājumu 10 miljardu EUR apmērā līdz 2021. gada beigām. Ņemot vērā attiecīgo starpposma rādītāju veidu un īstenošanas laiku un tā kā Spānija pirms maksājuma pieprasījuma oficiālas iesniegšanas bija sniegusi lielāko daļu novērtējumam nepieciešamās informācijas, Komisija varēja ātri apstrādāt maksājuma pieprasījumu.

Tālāk redzams kopsavilkums par Atvaseļošanas un noturības mehānisma ieviešanas vispārējo stāvokli 2021. gada 31. decembrī.

	Apstiprināti plāni	Parakstīti finansēšanas nolīgumi	Parakstīti aizdevumu nolīgumi	Parakstīti darbības nolīgumi	Izmaksāts priekšfinansējums	Saņemti maksājumi u pieprasījumi	Izmaksāts pirmais maksājums
Beļģija	•	•			•		
Čehija	•	•			•		
Dānija	•	•			•		
Vācija	•	•			•		
Igaunija	•	•			•		
Īrija	•	•					
Grieķija	•	•	•	•	•	•	
Spānija	•	•		•	•	•	•
Francija	•	•		•	•	•	
Horvātija	•	•			•		
Itālija	•	•	•	•	•	•	
Kipra	•	•	•		•		
Latvija	•	•			•		
Lietuva	•	•			•		
Luksemburga	•	•			•		
Malta	•	•			•		
Austrija	•	•			•		
Portugāle	•	•	•		•		
Rumānija	•	•			•		
Slovēnija	•	•			•		

	Apstiprināti plāni	Parakstīti finansēšanas nolīgumi	Parakstīti aizdevumu a nolīgumi	Parakstīti darbības nolīgumi	Izmaksāts priekšfinansējums	Saņemti maksājumi u pieprasījumi	Izmaksāts pirmais maksājums
 Slovēķija	•	•		•	•		
 Somija	•	•					

Kontroles sistēmas ir pielāgotas Atvaseļošanas un noturības mehānisma izpildē balstītajām prasībām

2021. gadā paralēli plānu novērtēšanai Komisija strādāja, lai ieviestu attiecīgus iekšējās kontroles procesus un kontroles stratēģijas, kas pielāgotas tam, ka mehānisms ir uz izpildi balstīts instruments un ka saņēmējas ir dalībvalstis. Turklāt regulā noteikts, ka dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, ka mehānisms tiek īstenots saskaņā ar ES un valsts noteikumiem un pareizas finanšu pārvaldības principiem.

Dalībvalstu līmenī

Dalībvalstis galvenokārt ir atbildīgas par to, lai saņemtie līdzekļi tiktu īstenoti saskaņā ar attiecīgajiem ES un valsts tiesību aktiem, jo īpaši attiecībā uz krāpšanas, korupcijas un interešu konfliktu novēršanu, atklāšanu un labošanu un dubultas finansēšanas novēršanu.

Dalībvalstis ievieš atbilstošas kontroles un uzraudzības sistēmas valsts līmenī, lai nodrošinātu atvaseļošanas un noturības plānu efektīvu uzraudzību un pierādījumu vākšanu par starpposma rādītāju un mērķrādītāju sasniegšanu un lai galu galā nodrošinātu ES finanšu interešu aizsardzību. Tas tālāk atspoguļots finansēšanas un aizdevuma nolīgumos.

Katra dalībvalsts aprakstīja valsts kontroles sistēmu ierosināto pasākumu īstenošanai sava valsts plāna ietvaros, un Komisija analizēja plānos izklāstītās sistēmas sava novērtējuma ietvaros. Ja kontroles sistēmu uzskatīja par nepietiekamu, plānu nevarēja apstiprināt. Ja Komisijas vērtējumā kontroles sistēmas kopumā bija atbilstošas, bet tā uzskatīja, ka ir vajadzīgi turpmāki uzlabojumi, tā prasīja, lai Padomes īstenošanas lēmumos tiktu iekļauti starpposma rādītāji par revīzijām un kontrolēm. Minētie trūkumi dalībvalstu kontroles sistēmās bija, piemēram, šādi: repozitāriju sistēma datu vākšanai un glabāšanai, kā noteikts Atvaseļošanas un noturības mehānisma regulā, novērtējuma laikā nav pilnībā izveidota; nav oficiālu juridisku pilnvaru dažādām struktūrām, kas ir atbildīgas par līdzekļu ieviešanu un revīziju; par plāna īstenošanu atbildīgajām īstenošanas un revīzijas struktūrām ir nepietiekama administratīvā jauda; nav skaidras revīzijas stratēģijas vai krāpšanas apkarošanas pasākumu. Maksājumus dalībvalstīm var veikt tikai tad, kad šie starpposma rādītāji ir sasniegti.

Komisijas līmenī

Komisija ir atbildīga par savu maksājumu dalībvalstīm likumības un pareizības nodrošināšanu. Tā kā mehānisms ir uz izpildi balstīts instruments, veikto maksājumu likumība un pareizība ir atkarīga no Padomes īstenošanas lēmumos noteikto starpposma rādītāju un mērķrādītāju faktiskās sasniegšanas. Līdz ar to **Komisijas kontroles ir vērstas uz starpposma rādītāju un mērķrādītāju sasniegšanu, turpretim izmaksas, kas faktiski radušās saņēmējam, Komisija nekontrolē.** Saskaņā ar

Atvесејоšanas un noturības mehānisma regulu Komisijai tomēr ir tiesības labot nopietnus pārkāpumus, t. i., krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus, kurus pašas dalībvalstis nav novērsušas, kā arī dubultu finansēšanu vai nopietnus finansēšanas un aizdevuma nolīgumu pārkāpumus.

Kopumā, lai gūtu pārliecību, Komisija paļaujas uz dalībvalstu veiktajām kontrolēm. Tas ietver pārliecības gūšanu par to, ka dalībvalstu kontroles sistēmas ir efektīvas nopietnu pārkāpumu vai finansēšanas nolīgumu saistību pārkāpumu novēršanā un atklāšanā. Turklāt Komisija vajadzības gadījumā papildinās dalībvalstu kontroles ar savām kontrolēm trīs posmos.

Dalībvalstu atvесејоšanas un noturības plānu novērtēšanas laikā Komisija pārbaudīja, vai kontroles sistēmas, ko dalībvalstis izklāstījušas plānos, atbilst regulā izklāstītajām prasībām.

Cita starpā dalībvalstis sniedz paskaidrojumu, kā tās pierādīs Komisijai, ka iepriekš noteiktie starpposma rādītāji vai mērķrādītāji ir apmierinoši izpildīti, un kā tās nodrošinās ar tiem saistīto datu ticamību, un kādi būs kontroles mehānismi, ar kuriem nodrošinās šādu ticamību. Turklāt dalībvalstīm bija jāapraksta kontroles sistēma, kas tiks lietota, lai novērstu, atklātu un izbeigtu krāpšanu, korupciju, interešu konfliktus un dubultu finansēšanu. Gadījumos, kad Komisija uzskatīja, ka dalībvalsts kontroles sistēma kopumā ir atbilstoša, bet joprojām bija nelielas nepilnības, kuras varētu novērst, tika ieviesti papildu starpposma rādītāji un mērķrādītāji, lai nodrošinātu, ka nepilnības tiks novērstas pirms pirmās regulārās izmaksas.

Mehānisma īstenošanas laikā, kad dalībvalstis ir iesniegušas savus maksājumu pieprasījumus, Komisija novērtē, vai starpposma rādītāji un mērķrādītāji ir apmierinoši sasniegti un vai ir izpildīti visi citi izmaksas nosacījumi. Konkrēti, dalībvalstīm katram maksājuma pieprasījumam ir jāpievieno:

- pārvaldības deklarācija, kas apliecina, ka līdzekļi izmantoti paredzētajam mērķim, ka sniegtā informācija ir pareiza un ka ieviestās kontroles sistēmas sniedz nepieciešamo pārliecību, ka līdzekļi izlietoti saskaņā ar piemērojamiem noteikumiem, kā arī
- kopsavilkums par veiktajām revīzijām, kā arī konstatētajiem trūkumiem un veiktajām korektīvajām darbībām.

Komisija var pieprasīt papildu informāciju un pieņemt lēmumu veikt papildu kontroles, lai pirms maksājuma veikšanas iegūtu vajadzīgo papildu pārliecību par starpposma rādītāju un mērķrādītāju sasniegšanu. Ja viens vai vairāki starpposma rādītāji un mērķrādītāji nav apmierinoši izpildīti, maksājumi var tikt proporcionāli apturēti un galu galā samazināti.

Komisija arī veiks sistēmu revīzijas par esošo sistēmu uzticamību, lai savāktu, apkopotu un uzglabātu ticamus datus, kas saistīti ar starpposma rādītājiem un mērķrādītājiem. Turklāt vismaz vienu reizi katrā dalībvalstī tā veiks sistēmas revīzijas par pasākumiem, ko dalībvalstis īstenojušas, lai nodrošinātu Savienības finanšu interešu aizsardzību, jo īpaši par pasākumiem, kuru mērķis ir novērst, atklāt un labot krāpšanas, korupcijas gadījumus, interešu konfliktus un dubultu finansēšanu un novērst nopietnus finansēšanas nolīguma pārkāpumus. Tas ietver arī to sistēmu darbību, kas paredzētas, lai vāktu un uzglabātu datus par Atvесејоšanas un noturības mehānisma regulas 22. panta 2. punkta d) apakšpunktu, t. i., par galasaņēmējiem un to darbuzņēmējiem, apakšuzņēmējiem un faktiskajiem īpašniekiem.

Pēc izmaksu veikšanas dalībvalstīm Komisija var veikt *ex post* kontroles un revīzijas ⁽⁷¹⁾ starpposma rādītāju un mērķrādītāju sasniegšanas pārbaudei. Ja ir aizdomas par nopietniem pārkāpumiem, Komisija var veikt arī *ad hoc* revīzijas. Attiecīgos gadījumos Komisija atgūs

(71) Saskaņā ar finansēšanas nolīgumu *ex post* revīziju var veikt periodā līdz pieciem gadiem, sākot no dienas, kad ir iesniegts pēdējais maksājums.

proporcionālas summas vai pieprasīs veikt aizdevumu atmaksu pirms termiņa. Nopietnu pārkāpumu gadījumā, ko pašas dalībvalstis vēl nav novērsušas, Komisija no dalībvalstīm atgūs summas proporcionālā apmērā.

Turklāt darbības kārtība paredz regulāru informācijas apmaiņu starp Komisiju un dalībvalstīm vismaz reizi ceturksnī, lai novērtētu atvaseļošanas un noturības plānu īstenošanas gaitu.

Komisija veiks kontroles rezultātu un ar darbībām saistītā riska līmeņa kvalitatīvu novērtēšanu. Atšķirībā no citām ES programmām (sk. arī 5. pielikumu) šis novērtējums netiks izteikts skaitliski ar kļūdu īpatsvaru. Kļūdu īpatsvars atspoguļo kvantitatīvu novērtējumu, kas ir piemērots, ja izdevumus var tieši attiecināt uz kvantitatīvu kritēriju ⁽⁷²⁾. Maksājumi mehānisma ietvaros ir balstīti uz starpposma rādītāju un mērķrādītāju izpildes kvalitatīvu novērtējumu, un šos rādītājus ir grūti pārvērst skaitliskā izteiksmē. Pat tad, ja starpposma rādītāji un mērķrādītāji nav apmierinoši izpildīti un tiks veikts samazinājums, šis samazinājums nevar būt vienāds ar neattiecināmo izdevumu summu. Turklāt atvaseļošanas un noturības plānos iekļautās investīcijas un reformas ir ļoti dažādas gan vienas dalībvalsts iekšienē, gan starp dalībvalstīm; tas liedz veikt statistisku ekstrapolāciju. Šajā kontekstā nav iespējams noteikt jēgpilnu kļūdu īpatsvaru.

Komisijas kvalitatīvais novērtējums balstīsies uz: 1) dalībvalstu veikto revīziju rezultātu kombināciju, kas sniegta revīziju kopsavilkumā un kas jāpievieno katram maksājuma pieprasījumam; 2) Komisijas veiktajām revīzijām; 3) dalībvalstu maksājumu pieprasījumu novērtējumu; 4) citām pārbaudēm, ko Komisija veic dalībvalsts līmenī saistībā ar citām finansēšanas programmām, piemēram, kohēzijas politikas fondiem.

Mehānisma deleģētais kredītrīkotājs apstiprināja, ka ir gūta pamatota pārlicība

Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektors ir iecelts par mehānisma deleģēto kredītrīkotāju. 2021. gada janvārī viņš izveidoja jaunu kontroles un izvērtēšanas vienību, kas atbalstītu vispārējo ticamības apliecināšanu. Revīzijas stratēģija tika apstiprināta 2021. gada decembrī. Mērķis ir novērtēt, vai valsts iestādes ir izveidojušas vajadzīgās pārvaldības un kontroles sistēmas savu atvaseļošanas un noturības plānu īstenošanai, lai nodrošinātu Komisijai iesniegto maksājumu pieprasījumu likumību un pareizību, un vai jebkādi krāpšanas gadījumi, atklātie korupcijas gadījumi, interešu konflikti un dubultas finansēšanas gadījumi tiek atbilstoši novērsti un, ja nepieciešams, tiek veikti korektīvie pasākumi, lai novērstu būtiskus finansēšanas nolīguma pārkāpumus.

2021. gadā lielākā daļa gada bija veltīta, lai sagatavotos dalībvalstu plānu iesniegšanai un plānu novērtēšanai, ko veic Komisija. Lai gan lielāko daļu 2021. gada izmaksu veidoja priekšfinansējums, Spānijai tika veikts vienreizējs maksājums 10 miljardu EUR apmērā. Šis maksājums attiecas uz 52 starpposma rādītāju izpildi, galvenokārt saistībā ar reformām, kas jau bija veiktas līdz 2021. gada otrajam ceturksnim. Pamatojoties uz pozitīvo pierādījumu novērtējumu par maksājuma pieprasījuma starpposma rādītāju izpildi, deleģētajam kredītrīkotājam bija pamatota

⁽⁷²⁾ Proti, gadījumos, kad tiek atlīdzinātas faktiski radušās izmaksas vai uz tiesībām balstīti izdevumi, ja konkrētam daudzumam juridiskajā pamatā ir paredzēta precīza summa: noteikta summa euro par vienu hektāru, uz ko ir tiesības pretendēt saskaņā ar Kopējo lauksaimniecības politiku, noteikta summa euro ģimenes pabalsta vienam bērnam administratīvajiem izdevumiem vai jebkura cita vienotas likmes vai standarta summa, vai vienības izmaksas, kas ir tieši saistītas ar noteiktu daudzumu.

pārliecība par 2021. gadā veiktā maksājuma likumību un pareizību saskaņā ar Atveseļošanas un noturības mehānismu.

Getting in touch with the EU

In person

All over the European Union there are hundreds of Europe Direct centres. You can find the address of the centre nearest you online (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_en).

On the phone or in writing

Europe Direct is a service that answers your questions about the European Union. You can contact this service:

- by freephone: 00 800 6 7 8 9 10 11 (certain operators may charge for these calls),
- at the following standard number: +32 22999696,
- via the following form: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_en.

Finding information about the EU

Online

Information about the European Union in all the official languages of the EU is available on the Europa website (european-union.europa.eu).

EU publications

You can view or order EU publications at op.europa.eu/en/publications. Multiple copies of free publications can be obtained by contacting Europe Direct or your local documentation centre (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_en).

EU law and related documents

For access to legal information from the EU, including all EU law since 1951 in all the official language versions, go to EUR-Lex (eur-lex.europa.eu).

EU open data

The portal data.europa.eu provides access to open datasets from the EU institutions, bodies and agencies. These can be downloaded and reused for free, for both commercial and non-commercial purposes. The portal also provides access to a wealth of datasets from European countries.

